

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

**İLKOKULDA DEĞERLER EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YAPILAN
ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK VE İÇERİK ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

ESİN EBRU TOZLU

AMASYA
TEMMUZ – 2023

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKOKULDA DEĞERLER EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YAPILAN
ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK VE İÇERİK ANALİZİ

Hazırlayan
Esin Ebru TOZLU

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Neşe KUTLU ABU

AMASYA – 2023

TEZ ONAY SAYFASI

Esin Ebru TOZLU tarafından hazırlanan “İLKOKULDA DEĞERLER EĞİTİMİ İLE YAPILAN ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK VE İÇERİK ANALİZİ” başlıklı çalışma aşağıdaki jüri tarafından 09/06/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Neşe KUTLU ABU

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül PEHLİVAN YILMAZ

.....

Üye : Prof. Dr. Asım ÇOBAN

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../.....

.....

Doç. Dr. Hasan YERKAZAN

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

Tezimin içerdiki yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

09/06/2023

Esin Ebru TOZLU

İmza

ÖZET

İLKOKULDA DEĞERLER EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK VE İÇERİK ANALİZİ

Esin Ebru TOZLU

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Haziran/2023

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Neşe KUTLU ABU

Değerler hayatımıza, tercihlerimize ve kararlarımıza yön veren, olaylar ve durumlar karşısında bir şeyi bir şeye tercih etme, daha fazla kıymet verme gibi tutum, inanç ve gösterdiğimiz ilkeler olarak tanımlanmaktadır. Aileden sonra okullarda verilen değerler eğitimi planlı bir şekilde programlarda yer alarak verilmeye devam edilmektedir. Son yıllarda eğitim politikalarının değişmesi, teknolojinin kullanımı ve medya etkisiyle değer yönelimleri de giderek değişmektedir. Bu araştırmada geçmişten günümüze değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmaların ilkökul düzeyinde incelenmesi ve elde edilen çalışmaların bibliyometrik ve içerik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yıllar içinde yapılan ulusal ve uluslararası çalışmaların eğilimleri belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini Web of Science veri tabanında 1980-2022 yılları arasında yayınlanan 10.892 uluslararası makale ve YÖK Tez, TR Dizin ve SOBİAD Atıf Dizini veri tabanlarında 1999-2022 yılları arasında yayınlanan ulusal 150 tez ve 179 makale oluşturmaktadır. Araştırmada hem nitel hem nicel yaklaşım benimsenmiştir. Araştırmada doküman analiz yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizinde bibliyometrik analiz ve içerik analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Uluslararası veri tabanında tespit edilen çalışmalar en çok atıf yapılan yıl, anahtar kelime, dergi, yazar, ülke ve kuruluş açısından VOSviewer programı kullanılarak bibliyometrik olarak analiz edilmiştir. Ulusal veri tabanlarında tespit edilen çalışmalar ise yayınlandığı üniversite ve enstitü, yayınlandığı dergi adı, çalışmanın türü, yayınlandığı yıl, çalışmanın amacı, kullanılan araştırma yöntemi ve deseni, hedef kitlesi, kullanılan veri toplama aracı, kullanılan veri analiz tekniği, çalışılan değer, çalışılan disiplin alanı açısından içerik analizi ile analiz edilmiştir. Bibliyometrik analize ilişkin bulgular bilimsel ağ haritaları ile içerik analizine ilişkin bulgular ise frekans ve yüzdeler hesaplanarak tablo, grafik veya modellerle sunulmuştur. Bulgulara göre ilkökulda değerler eğitimi alanında yapılan uluslararası çalışmalarda en çok atıf yapılan yıl 2022, en yüksek atıf sayısı 18958, en çok atıf alan dergi Teaching and Teacher Education

(Öğretmenlik ve Öğretmen Eğitimi), kuruluş Linköping Üniversitesi (İsveç), yazar Robert Thornberg olarak tespit edilmiştir. En çok atıf yapılan ülkeler İngiltere, İsveç, Avusturalya'dır. Ulusal veri tabanlarındaki tezlerin en çok yayınlandığı üniversite Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü en çok tez yayınlanan enstitü olmuştur. Makalelerin en çok yayınlandığı derginin ise Değerler Eğitimi Dergisi olduğu tespit edilmiştir. En çok çalışma 2019 yılında yayınlanmıştır. Çalışmalar amaçlarına göre incelendiğinde en fazla öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik çalışmalar yapıldığı belirlenmiştir. Çalışmalar kullanılan yöntem ve desenlere göre incelendiğinde en çok tercih edilen yöntemin nitel yöntemler olduğu ve durum çalışması deseninin kullanıldığı, hedef kitlesi olarak en çok öğretmenlerin seçildiği, veri toplama aracı olarak daha çok görüşme formlarının tercih edildiği ve en çok nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizinin kullanıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Yayınlanan çalışmalarda saygı değerinin ön plana çıktığı ve en fazla sosyal bilgiler disiplin alanında yapıldığı da tespit edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular ilgili alan yazın ışığında tartışılmış ve ilerideki çalışmalara yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: değerler eğitimi, ilkökul, bibliyometrik analiz, içerik analizi

ABSTRACT

BIBLIOMETRIC AND CONTENT ANALYSIS OF STUDIES ON VALUES EDUCATION IN PRIMARY SCHOOL

Esin Ebru TOZLU

Amasya University, Institute of Social Science

Department of Elementary Education, M.A., June/2023

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Neşe KUTLU ABU

Values can be defined as the principles that guide our lives, preferences and decisions, such as preferring something to something else, giving more value to events and situations, and showing attitudes and beliefs. Values education, which is given in schools after the family, continues to be given in a planned way by taking place in the programs. In recent years, the changes in education policies, the use of technology and the influence of the media have also gradually changed their value orientations. In this research, it is aimed to examine the studies on values education in primary school and to make bibliometric and content analysis of the obtained studies. In line with this purpose, the trends of the national and international studies conducted over the years have been tried to be determined. The sample of the research consists of 10,892 international articles published between 1980-2022 in the Web of Science (WoS) database and 150 national theses and 179 articles published in the YOK Thesis, TR Index and SOBIAD Citation Index databases between 1999-2022. The studies identified in the international database were analyzed bibliometrically using the VOSviewer program in terms of the most cited year, keyword, journal, author, country and institution. Studies identified in national databases were analyzed by content analysis in terms of the university and institute in which they were published, the name of the journal, the type of study, the year of publication, the purpose of the study, the research method and design used, the target audience, the data collection tool used, the data analysis technique used, the value studied, and the discipline area studied. Findings related to bibliometric analysis were visualized with scientific network maps, and findings related to content analysis were presented in tables and graphics by calculating frequencies and percentages. In the light of the findings obtained, the most cited year in international studies in the field of values education in primary school is 2022, the highest number of citations 18958, the most cited keyword values, the most cited journal Teaching and Teacher Education, the most the most cited organization is Linkoping University (Sweden), the most cited author is Robert Thornberg, and the most cited countries

are England, Sweden, and Australia. In the light of the findings obtained, Gazi University, the university where the theses made in the field of values education in primary education are included in national databases, was published the most, and the institute of educational sciences was the institute that published the most theses. It has been determined that the journal in which the articles are published the most is the Journal of Values Education. While the most studies were published in 2019, the most published type was the article. When the studies were examined according to their objectives, it was determined that most of the studies were conducted to determine the views of teachers. When the studies are examined according to the methods and patterns used, it is concluded that the most preferred method is qualitative methods and the case study pattern is used, the most preferred audience is the teachers, the interview forms are preferred as the data collection tool, and it was concluded that content analysis is the most used among qualitative data analysis techniques. In the published studies, it has also been determined that the value of respect comes to the fore, and it is mostly done in the field of social studies discipline. It is thought that this study, in which studies on a school level are examined, will guide researchers in studies to be conducted in the literature and contribute to the literature.

Keywords: values education, primary school, bibliometric analysis, content analysis

ÖNSÖZ

Değerler davranış, tepki ve düşüncelerimizin temelinde yatan temel inanç, fikir ve tutumlardır. İnsanlar değerleri önce içinde bulunduğu aile ortamında öğrenir daha sonra uzun yıllar devam eden eğitim öğretim hayatında değerler sistemini oluşturmaya, değiştirmeye ve geliştirmeye devam eder. Bu çalışmada ilkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmaların alan yazındaki eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla bibliyometrik ve içerik analizi kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Uluslararası veri tabanından çeşitli sınırlandırmalar sonucu elde edilen 10.892 makale ve ulusal veri tabanlarından çeşitli sınırlandırmalar sonucu elde edilen 329 tez ve makale bu kapsamda incelenmiştir. Disiplinler arası bir alanda yer alan değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmaların eğilimlerinin belirlenmesinin alanyazında yapılacak çalışmalara yol göstermesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Yüksek lisans sürecinde bana destek olan, yol gösteren, önerileri, paylaşımları için danışmanım Sayın Dr. Öğretim Üyesi Neşe KUTLU ABU 'ya teşekkürlerimi sunuyorum. Amasya Üniversitesi Temel Eğitim Ana Bilim Dalındaki hocalarıma bilgileri, destekleri ve ilgileri için teşekkür ederim. Tez jürimde bulunan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül PEHLİVAN YILMAZ ve Prof. Dr. Asım ÇOBAN'a teze katkıları ve önerileri için teşekkür etmek isterim. Amasya Üniversitesinin kurucularından olan binlerce öğretmenin yetiştirilmesinde özverili çalışan değerli hocamız Sayın Dr. Hikmet DEVELİ'yi saygı ve rahmetle anıyoruz.

Her zaman yanımda olduklarını bildiğim, eğitim-öğretim hayatım boyunca desteğini hiç esirgemeyen değerli anneme, babama ve kardeşime çok teşekkür ederim.

Esin Ebru TOZLU

09/06/2023

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiv

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları	5
1.6. Tanımlar	5

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Kavramsal Açıdan Değer	7
2.2. Değerlerin Sınıflandırılması	8
2.3. Değerler Eğitimi	10
2.4. Öğretim Programlarında Değerler	13
2.5. Değerler Eğitiminde Kullanılan Yaklaşımlar	13
2.5.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi.....	13
2.5.2. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı	14

2.5.3. Değer Analizi	14
2.5.4. Değer Açıklama (Değer Belirginleştirme)	15
2.6. Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü	15
2.7. Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü.....	16
2.8. İlkokulda Değerler Eğitimi.....	18
2.9. İlgili Araştırmalar	19
2.9.1. Değerler Eğitimi ile İlgili Yapılan Araştırmalar	19
2.9.2. Bibliyometrik Analiz ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	21

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.1.1. Bibliyometrik Analiz	26
3.1.2. İçerik Analizi	28
3.2. Araştırmaların Seçimi.....	29
3.3. Verilerin Analizi.....	31

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR	32
4.1. Bibliyometrik Analize Yönelik Bulgular	32
4.1.1. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmaların Yayın Dillerine Göre Dağılımı	32
4.1.2. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı	33
4.1.3. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmaların En Çok Kullanılan Anahtar Kelimelere Göre Dağılımı	34
4.1.4. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmaların En Fazla Alıntı Yapılan Ülkelere Göre Dağılımı	35
4.1.5. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmaların En Çok Atıf Yapılan Kuruluşlara Göre Dağılımı.....	37

4.1.6. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmaların En Fazla Atıf Alan Dergilere Göre Dağılımı	38
4.1.7. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmalarda En Fazla Atıf Alan Araştırmacılar	39
4.2. İçerik Analizine Yönelik Bulgular	41
4.2.1. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Ulusal Çalışmaların Üniversitelere Göre Dağılımı	42
4.2.2. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Enstitülere Göre Dağılımı	46
4.2.3. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Dergi Adına Göre Dağılımı	46
4.2.4. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Yayınlandıkları Yıllara Göre Dağılımı	50
4.2.5. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı.....	52
4.2.6. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Amaçlarına Göre Dağılımı.....	53
4.2.7. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Kullanılan Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı.....	56
4.2.8. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Kullanılan Araştırma Desenlerine Göre Dağılımı	56
4.2.9. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Hedef Kitlesine Göre Dağılımı	58
4.2.10. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımı	60
4.2.11. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı.....	62
4.2.12. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Kullanılan Veri Analiz Tekniklerine Göre Dağılımı.....	64
4.2.13. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Çalışılan	

Değerlere Göre Dağılımı.....	65
4.2.14. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Çalışılan Disiplinlere Göre Dağılımı	69

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA	70
5.1. Bibliyometrik Analize İlişkin Tartışma.....	70
5.2. İçerik Analizine İlişkin Tartışma.....	72

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER	80
6.1. Bibliyometrik Analize İlişkin Sonuçlar.....	80
6.2. İçerik Analizine İlişkin Sonuçlar.....	81
Öneriler.....	83
KAYNAKÇA.....	84
ÖZ GEÇMİŞ	96

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Değer Sınıflamaları.....	8
Tablo 2. İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Yapılan Makalelerin Yayın Dillerine Göre Dağılımı	32
Tablo 3. WoS'ta ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda en çok kullanılan anahtar kelimelerin dağılımı	35
Tablo 4. WoS'ta Yayınlanan İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Makalelerde En Çok Atıf Alan Ülkeler.....	36
Tablo 5. WoS'ta Yayınlanan İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Makalelerde En Çok Atıf Alan Yazarların Dağılımı	40
Tablo 6. Yapılan Çalışmaların Üniversitelere Göre Dağılımı	42
Tablo 7. Yapılan Çalışmaların Dergi Adlarına Göre Dağılımı.....	46
Tablo 8. Yapılan Çalışmaların Yayınlandığı Yıl Aralıklarına Göre Dağılımı.....	50
Tablo 9. Yapılan Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı	52
Tablo 10. Yapılan Çalışmaların Amaçlarına Göre Dağılımı	53
Tablo 11. Yapılan Çalışmaların Araştırma Desenine Göre Dağılımı	56
Tablo 12. Yapılan Çalışmaların Hedef Kitlelerine Göre Dağılımı.....	58
Tablo 13. Yapılan Çalışmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımı	60
Tablo 14. Yapılan Çalışmaların Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı.....	62
Tablo 15. Yapılan Çalışmaların Veri Analiz Tekniklerine Göre Dağılımı.....	64
Tablo 16. Yapılan Çalışmaların Çalışılan Değerlere Göre Dağılımı	65

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Bibliyometri Yönteminin Adımları	28
Şekil 2. İçerik Analizinin Adımları.....	29
Şekil 3. PRISMA Akış Şeması ile Kaynakları Tanımlama Ve Tarama Adımları	29
Şekil 4. Ulusal Veri Tabanında Araştırmaların Seçimi	31
Şekil 5. WoS'ta Yayınlanan İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Makalelerin En Çok Atıf Yapılan Yıllara Göre Dağılımı	33
Şekil 6. WoS'ta Yayınlanan İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Makalelerin En Çok Kullanılan Anahtar Kelimelere Göre Dağılımı (Co-occurrence Analysis).....	34
Şekil 7. WoS'ta Yayınlanan İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Makalelerin En Çok Atıf Yapılan Ülkelere Göre Dağılımı (Citation Analysis)	36
Şekil 8. WoS'ta ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların en çok atıf yapılan kuruluşlara göre dağılımı (Citation Analysis)	38
Şekil 9. WoS'ta ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların en çok atıf yapılan dergilere göre dağılımı (Co-citation Analysis).....	39
Şekil 10. WoS'ta İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Yapılan Çalışmaların En Çok Atıf Alan Yazarlara Göre Dağılımı (Citation Analysis)	40
Şekil 11. WoS'ta İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Yapılan Çalışmaların En Çok Atıf Alan Yazarlara Göre Dağılımı (Co-citation Analysis).....	41
Şekil 12. Tezlerin Üniversite Türüne Göre Dağılımı.....	42
Şekil 13. Yapılan Çalışmaların Üniversitelere Göre Dağılımı	45
Şekil 14. Yapılan Çalışmaların Enstitülere Göre Dağılımı.....	46
Şekil 15. Yayınlanan Makalelerin Dergilere Göre Dağılımı	50
Şekil 16. Yapılan Çalışmaların Yayın Yıllarına Göre Dağılımı	51
Şekil 17. Yapılan Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı	52
Şekil 18. Yapılan Çalışmaların Amaçlarına Göre Dağılımı	55
Şekil 19. Yapılan Çalışmaların Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı	56
Şekil 20. Yapılan Çalışmaların Araştırma Desenine Göre Dağılımı	58
Şekil 21. Yapılan Çalışmaların Hedef Kitlelerine Göre Dağılımı.....	60
Şekil 22. Yapılan Çalışmaların Örneklem Aralığına Göre Dağılımı	61
Şekil 23. Yapılan Çalışmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı.....	63
Şekil 24. Yapılan Çalışmaların Veri Analiz Türlerine Göre Dağılımı	65

Şekil 25. Yapılan Çalışmalarda Öne Çıkan Kök Değerlerin Dağılımı	68
Şekil 26. Yapılan Çalışmaların Çalışılan Disiplinlere Göre Dağılımı	69

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
SOBİAD	Sosyal Bilimler Atıf Dizini
TDK	Türk Dil Kurumu
WoS	Web of Science
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar, varsayımlar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

İçinde yaşadığımız toplumu bir arada tutan ve sürekliliğini sağlayan, ortak davranış ve düşünceleri yansıtan ahlaki inanç ve tutumlar değerlerin temelini oluşturur (Çırak ve ark., 2014). Bu değerler zamanla değişim gösterebilir. Zamanla ve etkiyle değişen doğa, savaşlar, yaşanan yer, ekonomik durum, felsefi bakış açıları, eğitim düzeyi ve içinde bulunulan toplumun çeşitli özellikleri insan davranışlarını doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Bu gibi durumlar ve etkilenen insan davranışları, diğer insanlarla olan etkileşimin yönünü de değiştirmektedir. Değişen bu yönler zamanla toplumun da değişmesine yol açar. Değişen toplumla beraber yaşanan süreçlerde farklılaşan etkileşim ve iletişimin sonucu olarak değerler de etkilenir ve değişime uğrar. Toplumda ve çevrede yaşanan bu değişimler sonucunda toplum tarafından benimsenen değerler toplumsal düzeni sağlamada huzur ve güven ortamının oluşmasında büyük rol oynamaktadır (Susar-Kırmızı, 2014).

Bireyler ilk değerleri içine doğduğu aileden öğrenir. Birey doğumundan itibaren bu değerleri öğrenir, kendi yaşamına entegre eder, geliştirir ve kendi değerler sistemini oluşturmaya çalışır. Aile ile başlayan değerleri kazanma süreci daha sonra okul ile devam eder (Türkmenoğlu ve ark., 2021). Okullarda sürdürülen planlı ve programlı eğitimlerle değerler öğrencilere kazandırılmaya çalışılır. Eğitim sürecinde öğrencilerin akademik gelişimlerinin yanı sıra duygusal, sosyal ve psikolojik yönden gelişmeleri de hedeflenir. Bu hedefler doğrultusunda öğrencilerin duygu, düşünce ve davranışlarının olumlu yönde geliştirilmesinde değerler eğitiminin rolü büyüktür. Değerler eğitimi ile öğrencinin var olan değerleri ortaya çıkarılarak veya değer yargılarını değiştirilerek; kazanılan değerlerin duygu ve davranışlarına olumlu yansımaları sağlamak ve yaşamına yön vermesini desteklemek amaçlanır. Değerler eğitimi eğitim sürecinde ve öğretim programlarında doğrudan veya dolaylı olarak yer almaktadır. Değerlerin bir sonraki nesillere aktarılması, kültür oluşumuna devam edilmesi açısından aileden sonra okullarda verilen eğitimin önemi büyüktür. Değerlerin öğretilmesinde öncelikli olarak öğretilecek değerler tespit edilmeli ve en yakın

çevreden başlayarak ülke ve toplum kültürü göz önüne alınarak zenginleştirilmiş etkinliklerle öğretim yapılmalıdır (Avcı, 2020).

2005 yılında yayınlanan öğretim programı ve uygulamaya konan çeşitli projeler ile değerler eğitimi ön plana çıkmış ve bu durum da araştırmacıların dikkatini çekmiştir. 2013 ve 2018 öğretim programlarında değerlere büyük önem verilmesi, kök değerlerin öğretiminin sağlanması ve alanlara özgü değerlerin kazandırılmasına yönelik ifadeler de göze çarpmaktadır. 2023 Eğitim Vizyonunda 21. Yüzyıl becerilerinin kazandırılması üzerinde durularak değerler eğitiminde öğretmenlere önemli görevler düştüğü belirtilmiştir (Ulak ve ark., 2022). Araştırmacılar değerler eğitimi farklı yönleri ile ele almışlardır. Yapılan araştırmalarda kullanılan yaklaşımlar, sınıf düzeyi, ders, kullanılan materyaller, süreçte yaşanan sorunlar, çeşitli uygulamaların etkileri, tutum, algı ve görüş belirleme gibi değerler eğitimi çeşitli açılardan ele alınmış, bir problem durumu belirlenerek ilgili alan yazın taranıp, çalışma grubu üzerinde farklı yöntemler kullanılarak araştırmanın problemlerine cevap aranmış ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur (Çelik ve Buluş, 2018; Baş ve Beyhan, 2012).

Değerler eğitimi ile ilgili alan yazında yapılan çalışmaların genellikle içerik veya doküman analizi ile incelendiği görülmüştür (Akçay ve Tunagür, 2017; Batur ve Akdeniz, 2020; Değirmençay ve Ayça, 2020; Gözler ve ark., 2020; Kazu ve Yıldırım, 2020; Köksal-Süleymanoğlu, 2021; Kurtdele-Fidan ve Öner, 2018; Metin ve Yılmaz, 2019). Okul öncesi eğitimden sonra zorunlu 12 yıllık eğitimin ilk basamağı olan ilkokullarda verilen değerler eğitimi hakkında alan yazında sınırlı araştırma bulunmaktadır. Alanyazında rastlanan Sayar, Kılıçarslan ve Karaçor'un (2019) yaptıkları çalışmada yalnızca 2005-2018 yılları arasında YÖK Tez Merkezi veri tabanında yayınlanan ilkokulda değerler eğitimine yönelik yapılan lisansüstü çalışmaları incelediği görülmektedir. Ancak alanyazın incelendiğinde ilkokullarda değerler eğitimi hakkında yapılan ulusal ve uluslararası çalışmaları inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ayrıca bu konuda ulusal alan yazında hangi değerler üzerine araştırma yapıldığı, çalışmalarda hangi yöntem, teknik ve veri toplama araçlarının kullanıldığı gibi içerik analizine dayalı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. İlkokullarda değer eğitimi alanında ulusal ve uluslararası boyutta araştırma eğilimlerinin çok boyutlu olarak ortaya konması araştırmacılara yeni araştırmalarında yol gösterecek ve mevcut durum hakkında bilgi verecektir. Bu araştırmada ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan tez ve makalelerin bibliyometrik ve içerik analizi ile incelenerek yapılan araştırmalara yönelik genel bir çerçeve oluşturulması ve araştırmacılara yapılacak çalışmalara yönelik alanyazında hangi çalışmaların yoğunlukta olduğu veya hangi çalışmalara ihtiyaç olduğu konusunda yol gösterici olması açısından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, ilkokulda değerler eğitimi konulu çalışmaları bibliyometrik ve içerik analizi yöntemiyle incelemektir. Bibliyometrik analiz ile yapılan çalışmalarda, araştırmalar arası atıf ilişkileri, yazar veya kurum gibi değişkenlerin ortak ilişkileri açığa çıkarılıp analiz edilmektedir. Yapılan bibliyometrik analiz ile alan yazında yer alan çalışmaların eğilimlerinin nasıl olduğu, en fazla etkileşim alan çalışmaların ve alan yazında üzerinde en çok durulan konu veya boşlukların belirlenmesi amaçlanmıştır (Özdil, 2021; Ateş, 2022). Araştırmada, bibliyometrik analizin yanında içerik analizi kapsamında YÖK Tez Merkezi, TR Dizin ve SOBİAD Atıf Dizini veri tabanlarında ulaşılabilen makale ve tezlerin incelemesi de amaçlanmıştır.

Araştırmanın problemi “1980-2022 yılları arasında ilkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan ulusal ve uluslararası çalışmaların araştırma eğilimleri nasıldır?” şeklindedir. Araştırmada yanıt aranan alt problemlere aşağıda yer verilmiştir.

1. Web of Science veri tabanında ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan uluslararası çalışmaların dağılımı nasıldır?
 - Yayın yılına ve en fazla alıntı yapılan anahtar kelimelere göre dağılımı nasıldır?
 - En fazla alıntı yapılan ülke ve kuruluşa göre dağılımı nasıldır?
 - En fazla atıf alan dergilere ve araştırmacılara göre dağılımı nasıldır?
2. YÖK Tez Merkezi, TR Dizin ve SOBİAD Atıf Dizini veri tabanında ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan ulusal çalışmaların dağılımı nasıldır?
 - Üniversitelere, enstitülere ve dergilere göre dağılımı nasıldır?
 - Yayımlandıkları yıllara, türüne ve amacına göre dağılımı nasıldır?
 - Kullanılan araştırma yöntem/desenine, hedef kitlesine göre dağılımı nasıldır?
 - Örneklem büyüklüğüne, veri toplama araçlarına, analiz tekniklerine göre dağılımı nasıldır?
 - Çalışılan sınıf düzeyine göre, çalışılan değerlere göre, çalışılan disiplinlere göre dağılımı nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

İlgili alanyazında değerler eğitimi hakkında farklı yıllar aralığında yapılmış çalışmaların incelendiği araştırmalara rastlanmıştır. Farklı yıl aralıklarında lisansüstü çalışmaları inceleyen (Baş ve Beyhan, 2012; Elbir ve Bağcı, 2013; Er-Türküresin, 2021;

Kapkın ve ark., 2018; Kuzu ve Yıldırım, 2020; Kurtde-Fidan ve Öner, 2018; Köksal-Süleymanoğlu,2021), yalnızca doktora çalışmalarını inceleyen (Gündüz ve ark., 2017), ortaokul kademesine yönelik yapılan değerler eğitimi ile ilgili lisansüstü çalışmaları inceleyen (Değirmençay ve Yeşiltaş, 2020), Türkçe eğitimi alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları inceleyen (Kardaş ve Cemal, 2017; Direkçi ve ark., 2020; Batur ve Akdeniz, 2020, Akdeniz, 2020; Akman,2020), görsel sanatlar alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları inceleyen (Gülüm, 2023), matematik alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları inceleyen (Budak ve ark., 2022), değerler eğitimi ile ilgili en çok atıf alan 100 makaleyi bibliyometrik analiz ile inceleyen (Ateş, 2022) çalışmalar alan yazında yer almaktadır. Fakat değerler eğitimi hakkında ilkokula yönelik yapılan çalışmaları inceleyen araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bunun yanında değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmaların çeşitli disiplin alanları özelinde incelendiği görülmektedir. Bu çalışmanın okul yaşamının önemli bir dönemi olan ilkokulda verilen değerler eğitimi ile ilgili araştırmacılara ve uygulayıcılara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

İlkokulda değerler eğitimi hakkında alanyazını oluşturan araştırmaların hangi konuda yapıldığı, araştırmada kullanılan yöntem ve araçlar, araştırmacıların elde ettiği bulgular ve ulaşılan sonuçlar açısından incelenerek, yapılan araştırmalara genel bir çerçeve çizilmesi önem arz etmektedir. Çalışmanın değerler eğitimi alanında bugüne kadar yapılmış çalışmalar hakkında fikir sahibi olmaya yardımcı olması ve alanda yapılacak gelecekteki çalışmalara yön göstermesi açısından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların ilkokul özelinde incelenmesi, toplumun temeli, geleceği ve dönüştürücüsü olan çocukların eğitime yön vereceği ve devamındaki kademelerdeki etkilerini gösterebileceği bir konuyu kapsamı bakımından çalışma önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Yapılan ulusal ve uluslararası çalışmaların değerler eğitimi konusu ile ilgili olması ve ulusal araştırmaların anahtar sözcüklerinde veya dizininde “değerler eğitimi, değerler öğretimi, değer” sözcüklerinin yer alması ile sınırlıdır.
2. Bu araştırmadaki değerler eğitimi çalışmaları ilkokul ile sınırlıdır. Çalışmanın başlık, özet veya anahtar kelimelerinde “ilkokul, 1.sınıf, 2.sınıf, 3.sınıf, 4.sınıf, sınıf öğretmeni, sınıf öğretmeni adayları, 6-11 yaş aralığı, value(s) education, primary teacher, primary school, 1st grade, 2nd grade, 3rd grade, 4th grade,

classroom teacher, values training, values instruction” kavramlarının yer aldığı çalışmalar araştırma kapsamında incelenmiştir.

3. İlgili veri tabanlarındaki çalışmaların tam metinlerine ulaşılabilmesi ve erişim izninin olması ile sınırlıdır.
4. Web of Science veri tabanında incelenen makalelerin 1980-2022 yılları arasında yayınlanmış olması ve YÖK Tez Merkezi, TR Dizin ve SOBİAD Atıf Dizini veri tabanlarında incelenen makale ve tezlerin 1999-2022 yılları arasında yayınlanmış olması ile sınırlıdır.
5. Uluslararası veri tabanında yayın dili İngilizce olan makaleler ve ulusal veri tabanlarında yayın dili Türkçe olan tez ve makaleler araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

1.5.Araştırmanın Varsayımları

1. Web of Science, YÖK Tez Merkezi, TR Dizin ve SOBİAD Atıf Dizini veri tabanlarından 1980-2022 arasında ilköğretimde değerler eğitimi hakkında yayınlanan açık erişimli tüm çalışmalara ulaşıldığı varsayılmıştır.
2. Bibliyometrik analizde veri setinin doğru alımı ve analizlerin doğru yapıldığı varsayılmıştır.
3. İçerik analizinde veri setinin doğru alındığı ve verilerin tümünün kapsama dahil edildiği varsayılmıştır.

1.6.Tanımlar

Değer: Değerler insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran ve insanların davranışlarına yön veren inançlar bütünüdür (Tezcan, 2018).

Bibliyometrik Analiz: Bibliyometrik analiz alanyazında yapılan bilimsel çalışmaları farklı yönleri ile ele alan ve yapılan çalışmalar ile yazar, kuruluş, dergi gibi farklı değişkenler arasındaki ilişkileri değerlendirmeyi sağlayan araştırmalardır (Coşkun ve ark., 2014).

İçerik analizi: Elde edilen bulgulara göre ortak tema ve kategoriler oluşturularak verilerin bu başlıklar altında sistematik olarak sınıflandırıldığı analiz türüdür (Büyüköztürk ve ark., 2017)

WoS (Web of Science): Web of Science Web of Science Core Collection™ ile Science Citation Index Expanded™ (SCIE), Social Sciences Citation Index™ (SSCI), Arts &

Humanities Citation Index™ (AHCI) ve Emerging Sources Citation Index™'i (ESCI) gibi çeşitli uluslararası indekslerde yer alan çalışmaları içeren bir veri tabanıdır (URL-1).

YÖK Tez Merkezi: Türkiye'deki üniversitelerden yayınlanan yüksek lisans, doktora, sanatta yeterlik, tıpta uzmanlık, eczacılıkta uzmanlık, diş hekimliği uzmanlık ve tıpta yan dal uzmanlık tezlerinin bir arada toplanıp erişime sunulduğu veri tabanıdır (URL-2).

TR Dizin: Fen ve Sosyal Bilimler temel konu alanlarındaki 1992 ve sonrasında yayınlanan dergiler ile 1960 ve sonrasında gerçekleştirilen TÜBİTAK ARDEB projelerinden oluşan bir dizindir (URL-3).

SOBİAD: Elektronik dergilerde bulunan hem Türkçe hem de diğer dillerde yapılmış ulusal ve uluslararası yayınları kapsayan; fen, sağlık ve sosyal bilimler alanında özelleşmiş atıf arama ve bibliyometrik veri analizi yapan atıf dizinidir (URL -4).

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kavramsal Açıdan Değer

İnsanların değerlere yükledikleri anlamlar, toplumların kabul ettikleri değerlerin birbirinden farklı olması değer kavramına ilişkin kesin bir tanım yapmayı güçleştirmektedir. Değer kavramını sosyal bilimlerde ilk kez Znaniecki kullanmış ve “valere” kökünden türetilmiş olup “değerli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelmektedir (Bilgin, 1995, s. 83, Akt. Soylu ,2019). Türk Dil Kurumu değer kavramını sözlükte “bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” olarak tanımlamıştır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2021).

Toplumu etkileyen her alanda; sosyolojiden ekonomiye, psikolojiden eğitime değerler pek çok disiplinde karşımıza çıkmaktadır. Değerlerin sosyal bilimlerde ilgi görmesinin nedeni Ulusoy ve Arslan’a (2019, s.3) göre sosyal bilimlerin insan davranışlarını inceleyip yorumlamasıdır. Dilmaç (1999, s.12) değeri “bir insanın çeşitli insanları insana ait özelliklerini, istek ve niyetlerini, davranışlarını değerlendirirken başvurduğu bir kriter” olarak tanımlamaktadır. Avcı (2020, s. 6) ise değeri insan açısından önemli sayılan, davranış sebeplerini ortaya çıkaran, davranışlar üzerinde etki oluşturan ve değiştirebilen, doğruluğunun onaylandığı genel ahlaki ilke ve inançlar olarak tanımlamıştır. Demirhan-İşcan (2019, s.35) da değerleri her türlü davranış gösterirken, hedef belirlerken, tercih ve karar verirken, tutumlarımızı değerlendirirken bir ölçüt ve onları yönlendiren ilkeler olarak tanımlamıştır. Hill ve Hunter’a (2023) göre değerler kültürün özünü oluşturur ve bireyin önem verdiği şeylerin hiyerarşisini, bireylerin neye önem verdiğinin bir göstergesi ve hayatını dayandırdıkları, planladıkları ve yargıladıkları temel olarak tanımlanır. Schwartz (1992) değerleri “İnsanların hayatlarına etki eden kurallar” olarak tanımlamıştır (Akt. Morsümbül, 2014). Bolat (2016, s.325) ise en genel tanımı ile değerleri bireylerin maddi ve manevi yaşantılarında davranışlarına etki eden, olaylar ve durumlar arasında daha fazla önem gösterdiği “anlayış, tutum, inanış ve yaşamsal ilkeler bütünü” olarak tanımlamıştır.

Ercan’a (2020, s.5) göre değerleri birbirinden ayıran en önemli özellik ifade ettiği amacın türü ve motivasyonudur. İnsanların olaylar ve durumlar karşısında gösterdiği her türlü davranış, tavır ve tepkileri besleyen değerler, bu motivasyonla diğer değerlerin de temelini oluşturmaktadır. Böylece değerler kişiden kişiye değişen bir hal alır. Akbaş (2004, s.44) da

değeri kişisel anlamda bireyin içselleştirdiği standartlar olarak tanımlamış ve kişisel bir kazanım olarak değerlendirmiştir. Toplumsal anlamda ise değerleri toplumda kabul edilmiş doğru ve faydalar olarak tanımlamış ve sosyalleşmeyi ön plana çıkarmıştır.

Schwartz (2012) değerlerin özellikleri hakkında altı temel nokta üzerinde durarak değerlerin özelliklerini şöyle sıralamıştır:

1. Değerler kendi içlerinde birbirleriyle bağlantılıdır. Duygular da doğrudan veya dolaylı olarak değerleri etkiler ve birbirinden etkilenir.
2. Değerler toplumsal düzeni sağlamada birer motivasyon kaynağıdır. Değerler bireylerden hareketle ortak hedefler çerçevesinde toplumu bir arada tutar.
3. İçinde bulunulan durum veya ortamdan dolayı gösterilen bazı eylemler toplumsal normlardan kaynaklı olabilir. Bu tür durumlarda değerler bu eylemlerden ayrılır.
4. Değerler bireylerin davranış, ilke, inançlarını ve aldığı kararları etkiler. Bireyler kendi değer yargılarına dayanarak durumları iyi veya kötü olarak değerlendirip karar verirler. Günlük yaşamda ise bireyler karar verirken değerlerin etkisinin farkında olmayabilirler. Bu farkındalığa kendi değerleri başka değerler ile çeliştiğinde varırlar.
5. İnsanlar değerleri kendi değer sistemlerine göre ve içinde bulundukları topluma göre önem sırasına koyarlar.
6. Bir davranışın altında birden fazla değer olabilir (Akt. Akgül, 2020, s.12).

Alanyazında yapılan tanımlar incelendiğinde değerlerin içine doğduğu toplumun en küçük parçası olan aileden başlayarak hayatı boyunca içinde bulunduğu kültür, yaşadığı olaylar, geçmişi ve gelecek yaşantılarından hareketle bireylerin içselleştirdiği, karşılaştıkları olaylar ve durumlar karşısında gösterdiği sosyal, ahlaki, bilişsel ilke ve inançlar bütünü olarak tanımlayabiliriz.

2.2. Değerlerin Sınıflandırılması

Birçok alanda karşımıza çıkan değerler ile ilgili kuramcılar tarafından farklı değer sınıflamaları yapılmıştır. Öne çıkan sınıflamalara Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Değer Sınıflamaları

Kuramcılar	Değer Sınıflamaları
Nelson (1974)	• Bireysel değerler • Grup değerleri

	Sosyal değerler (Cihangir-Tabak, 2019: s.10)	
Spranger (1928)	- Bilimsel Değer - Ekonomik Değer - Estetik Değer	- Sosyal Değer - Politik Değer - Dini Değer (Akbaş, 2004: s.56)
Schwartz ve ark. (2016)	- Güç/Baskınlık - Güç kaynakları - Başarı - Hazcılık - Uyarım - Kendine yönelim - Öz yönelimli düşünme - Öz yönelimli eylem - Merhamet/Güvenilirlik - Görünüm/Gösteriş	- Evrenselcilik/Doğa - Evrenselcilik/Endişe - Evrenselcilik/Tolerans - Yardımseverlik - Geleneksel - Kurallara uygunluk - Kişilerarası uygunluk - Kişisel güvenlik - Toplumsal güvenlik - Tevazu (Akt. Akgül, 2020; s.30)
	Amaç Değerler	Araç Değerler
Rokeach (1973)	- Aile Güvenliği - Barış İçinde Bir Dünya - Başarılı Olma - Bilgelik - Dini Olgunluk - Eşitlik - Güzellikler Dünyası - Heyecan Verici Bir Hayat - İç Huzur - Mutluluk - Kendine Saygı - Gerçek Dostluk - Özgürlük	- Bağımsız Olma - Affedici - Cesaretli - Dürüst - Entelektüel - Geniş Görüşlü - Hırslı - İtaatkar - Kendini Kontrol Edebilen - Nazik - Kendine Hâkim - Mantıklı - Neşeli

	• Rahat Bir Hayat • Sosyal Kabul • Ulusal Güvenlik • Zevk	• Sevecen • Sorumluluk Bilinci Olan • Temiz • Yardımsever (Cihangir-Tabak, 2019: s.10)
Ülken (2001)	• İçkin Değerler • Aşkın Değerler • Normatif Değerler (Coşar, 2009: s. 109))	
Güngör (2000)	• Bilimsel Değer • Ekonomik Değer • Estetik Değer • Sosyal Değer	• Politik Değer • Dini Değer • Ahlaki Değerler (Keskin, 2016: s. 1492)
Aslan ve Acet (2012)	• Muhafazakâr-Geleneksel Değerler • Ulusal-Milli Değerler • Özedönük-Kişisel Değerler • Sosyal -Toplumsal Değerler • Bilimsel-Yenilikçi Değerler	

Kuramcılar tarafından değerlerin birbirinden farklı sınıflamalara tabi tutulması değerlerin kendi yapısından kaynaklanmaktadır. Değerler sınırları çizilemeyen; toplum, kişi, yaşanan coğrafya, dini inanış, ekonomik durum vb. etkenlere göre değişim gösterebilen ve kültürel zenginlik oluşturan, dinamik ve değişken bir yapıdadır. Değerleri sınıflandırmada bu etkenlerden yola çıkarak her kuramcı kendi bakış açısı ile değerleri sınıflandırmış, değerleri farklı boyutları ile ele almıştır. Eğitim sürecinde sınıflamaları doğru veya yanlış olarak değerlendirmeden bütün sınıflamalara yer verilerek sürece dahil etmek önemli görülmektedir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022; Yıldırım, 2019).

2.3. Değerler Eğitimi

Değerler eğitiminin ortaya çıkışı 1920’lerde ABD’de karakter eğitimi adıyla verilmesine dayanır (Elbir ve Bağcı, 2013). Eğitim genel anlamda bireylerde istendik davranış oluşturma sürecidir. Eğitim sürecinde öğrencilerin akademik gelişimlerinin yanı sıra

duygusal, sosyal ve psikolojik yönden gelişmeleri de hedeflenir. Bu hedefler doğrultusunda öğrencilerin duygu, düşünce ve davranışlarının olumlu yönde geliştirilmesinde değerler eğitiminin rolü büyüktür. Değerler eğitimi ile öğrencinin var olan değerleri ortaya çıkarılarak, değer yargılarını değiştirerek, duygu ve davranışlarına olumlu yansımaları sağlamak ve yaşamına yön vermesini desteklemek amaçlanır. Çetin ve Balanuye (2015, s.195) eğitim ve öğretim kurumlarını sadece bir aktarıcı olarak değil aktif bir biçimde değerlerin “yaratıcısı ve dönüştürücüsü” olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bolat’a (2016) göre değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında eğitim bir araç görevi görmektedir.

İnsanlar değerleri nesilden nesle aktararak değerlerini yaşamaya devam etmiş ve yaşatmaya çalışmışlardır. Bu arzu insanları aileden sonra sistemli ve düzenli olarak değerlerin aktarılabilmesi için yol olan eğitimi ve eğitimi kurumlarını bir aracı ve araç olarak kullanmaya teşvik etmiştir. Böylece değerler, eğitimin vazgeçilmez bir ögesi olmuştur (Çetin ve Balanuye, 2015). Toplum ve kültürdeki ortak değerlerin bir arada tutuculuğu düşünüldüğünde toplum ve kültürlerin gelişmesi ve dönüşmesi değerler üzerinden gerçekleşir. Bu değerler aileden başlayarak küçük yaşlardan itibaren oluşmaya başlar. Değerler eğitiminin küçük yaşlarda temelden verilmeye başlanması sebebiyle değerler eğitimi bu değişim ve dönüşümü başlatabilecek başlıca yollardan biridir (Rajevska ve Kūkoja, 2021).

Toplum değerlerinin farkında olan, taşıyan ve aktarabilen bireyler yetiştirme gayesindedir. Verilen değerler eğitimi ile değerler yalnızca teorik olarak verilmez aynı zamanda bireylerin değerleri içselleştirmesi, kendini tanıması ve toplumdaki yerini, sorumluluklarını öğrenmesini de amaçlar ve kişiliğini geliştirmesine, kendini topluma ait hissetmesine yardımcı olur (Ulusoy ve Arslan, 2019).

Milli Eğitim Temel Kanunu’nda bulunan Türk Milli Eğitiminin genel amaçları arasında yer alan “Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen yurttaşlar olarak yetiştirmek” ve “Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” hedefleri ile Türkiye’de değerler eğitimine açıkça yer verildiği görülmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB],1973). Değerler eğitimi verilmesi amacı doğrultusunda değerler, yayınlanan öğretim programlarında doğrudan veya dolaylı olarak yer almaktadır.

Değerlerin bir sonraki nesillere aktarılması, kültür oluşumuna devam edilmesi açısından aileden sonra okullarda verilen eğitimin önemi büyüktür. Değerlerin öğretilmesinde öncelikli olarak öğretilecek değerler tespit edilmeli ve en yakın çevreden başlayarak ülke,

toplum kültürü göz önüne alınarak zengin etkinliklerle öğretim yapılmalıdır (Pehlivan-Yılmaz, 2019; Avcı, 2020). Aydın (2014) değerler eğitiminde dikkat edilmesi gerek bazı ilkeleri şöyle sıralamıştır:

1. Öğretmen bizzat rol model olmalıdır. Eğitim süreci boyunca okulda öğrencilerin birincil kaynağı olan öğretmenler değerler eğitimi ve öğretiminde de davranışları ile öğrencilere birincil kaynak olmalıdır.
2. Okul, aile ve çevre iş birliği içinde olmalı ve birbiri ile tutarlı davranışlar göstermelidir.
3. Öğrencilere gerçek hayattan ve yakın çevresinden örneklerle, yaparak yaşayarak değerleri öğrenebilecekleri ve deneyimleyebileceklerine fırsat verecek ortamlar oluşturulmalıdır.
4. Değerlerin tanımı yanlış anlaşılmalara ve ikiliklere yol açmadan açık ve net bir biçimde anlatılmalıdır.
5. Öğrenciler mümkün olduğunca süreçte aktif olmalı, öğrencilere çeşitli sorumluluklar veren çeşitli etkinlikler yapılmalıdır.
6. Adaletli bir sınıf ortamı oluşturulmalı, ödül ve ceza sistemine dikkat edilmelidir.
7. Öğrencilerin olumlu ve olumsuz davranışları görmezden gelinmemeli, olumlu davranışlar takdir edilmelidir.
8. Öğrenciler grupla çalışmaya ve iş birliği yapmaya teşvik edilmelidir.

Değerler eğitimi son yıllarda giderek önem kazanmış, alanda yapılan farklı etkinlikler ile dikkat çekilmeye çalışılmıştır (Yeniay, 2019). İlkokul çağında somut işlemler döneminde bulunan öğrenciler için soyut kavramlar olan değerlerin anlaşılması zor olabilir. Bu nedenle değerlerin somutlaştırılarak; model yolu ile, gezi-gözlem, rol oynama ve drama gibi yaparak-yaşayarak öğrenmeyi hedefleyen yöntem ve teknikler kullanılarak öğrencilere sunulması öğrencinin değeri içselleştirmesine yardımcı olmaktadır (Aktepe, 2010).

Değerlerin öğretiminde birçok farklı yaklaşım, yöntem, teknik ve materyal kullanılabilir. Geziler, tarihi olaylar, biyografiler, ilham veren öyküler, güncel olaylar özellikle sosyal bilgiler dersinde kullanılması daha etkili öğretilmektedir (Aladağ, 2009). Öğretmen günlük hayattan örneklerle ve yaşanmış olaylardan yola çıkarak etkinlikler oluşturabilir. Öğretmenlerin gerçek hayattan örnekler kullanması, değerler eğitimi açısından daha kalıcı olabilmektedir.

2.4. Öğretim Programlarında Değerler

Değerler ilk olarak 2005 yılında Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programlarında yer almıştır. 2018 yılında yenilenen programlarda ise değerler “Öğretim Programının Perspektifi” başlığı altında tüm öğretim programlarına entegre edilmiştir (Bayırlı ve ark., 2020).

Öğretim programında eğitimin insan yetiştirme amacına da dikkat çekerek toplum, gelecek ve geçmiş arasındaki bağların değerler ile korunabileceğine vurgu yapılmıştır (MEB, 2018). 2018 yılı öğretim programlarında on kök değere yer verilmiştir. Bu değerlerin hem tek başına hem alt değerleri ile birlikte eğitim sürecinde yer alması amaçlanmıştır. Öğretim Programında yer alan on kök değer şunlardır: “Adalet, Dostluk, Dürüstlük, Öz Denetim, Sabır, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik, Yardımseverlik.” Bunlardan farklı olarak Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Aile Birliğine Önem Verme, Bağımsızlık, Barış, Bilimsellik, Çalışkanlık, Dayanışma, Duyarlılık, Estetik, Eşitlik, Özgürlük, Tasarruf değerleri de programda yer almaktadır (MEB, 2018).

2.5. Değerler Eğitiminde Kullanılan Yaklaşımlar

Değerlerin öğrencilerin seviyesine ve ilgi alanlarına uygun hale getirilip öğrenmelerinin kolaylaştırılması için değerler eğitiminde bazı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu değerler eğitimi yaklaşımları şunlardır:

- Değerlerin doğrudan öğretimi (Telkin yaklaşımı)
- Ahlaki muhakeme yaklaşımı
- Değer analizi
- Değer açıklama (Değer belirginleştirme)

2.5.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi

Değerler eğitiminde en çok kullanılan yaklaşım olarak karşımıza çıkan telkin yaklaşımında önceden belirlenmiş ve benimsenmiş değerlerin herhangi bir sorgulama yapmadan kabul edilip öğrenciye aşılması sağlanır. Değer telkininde değer ifadeleri doğrudan yazılır, söylenir, yapılması gerekenler öğüt verilerek aktarılır (Ulusoy, 2017, s.335). Öğretmen değerleri kazandıran tek bilgi kaynağı olarak görülür. Değer telkininde yetişkinler veya öğretmen tarafından ortaya konan değerler model olma, olumlu-olumsuz pekiştirme, ödüllendirme, öğüt verme, hikâyeler, soru-cevap gibi yöntemler kullanılarak öğretim

yapılabilir (Meydan, 2014). Öğretmenler değerleri öğrencilere katı bir şekilde benimsetmekten ziyade onların değerlerin anlamlarını anlayıp, davranışlarına yön verecek şekilde öğrenmelerini sağlamasına dikkat etmelidir (Çengelci, 2010).

2.5.2. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı

Kohlberg tarafından geliştirilen bu yaklaşım öğrencilere günlük yaşamdan çeşitli hikayelerle ve örnek olaylarla ahlaki çatışma yaratarak öğrencilerin değer yargılarını ortaya çıkarmayı amaçlar. Öğrenciler olaylar ve durumların nedenlerini, sonuçlarını, içinde bulunduğu durumu düşünüp, analiz yapıp karar vererek değer ile ilgili muhakeme yaparlar. Bu yaklaşımla öğrenciler sorgulayarak değerleri öğrenmiş ve benimsemiş olur (Avcı, 2020).

Ahlaki muhakeme yaklaşımında öğrencilere verilecek hikâye veya durumlar öğrencilerin seviyelerine, ders konusuna uygun, anlaşılır olmalıdır. Öğrencilerden kendilerine uygun olan durum veya sonucu seçerek nedenlerini ve oluşabilecek sonuçları belirtmeleri istenir (Ulusoy, 2017). Değerlendirme esnasında tartışma ortamı yaratılarak farklı durumlar ve çözümler ortaya çıkarılıp öğrencilerin farklı bakış açılarından bakmaları da sağlanır.

2.5.3. Değer Analizi

Değer analizi yaklaşımında problem çözme ve eleştirel düşünme kapsamında bireyin verilen bir durum, olay karşısında nasıl karar vereceğine ilişkin bilgi ve beceri edinilir. Bu yaklaşımda olaylar veya durumlar problem çözme basamaklarına uygun olarak değerlendirip analiz edilerek alternatif seçimler oluşturulur ve bu alternatifler içinden değerlendirmeler yapılarak bir seçim yapılır. Bu seçimlerin sonucunda öğrencinin davranışlarına bu değeri yansıtması beklenir. Değer analizinde takip edilen basamaklar şu şekildedir (Welton ve Mallan, 1999, Akt. Doğanay, 2015, s. 242):

1. Değer sorununu belirleme
2. Değer sorununu açığa çıkarma
3. Sorun ile ilgili bilgi toplama
4. Bilgi ve kanıtların uygunluğunu ve doğruluğunu değerlendirme
5. Olası çözüm yollarını belirleme
6. Çözüm yollarının her birinin olası doğrularını belirleme ve değerlendirme
7. Seçenekler arasından birini seçme
8. Seçilen öneri doğrultusunda davranımda bulunma.

Öğretmenler bu yaklaşımda konuya ve öğrencilerin seviyesine uygun durumlar vererek alternatif seçimler ortaya çıkaracak sorular sorarak tartışma ortamı yaratmalıdır.

2.5.4. Değer Açıklama (Değer Belirginleştirme)

Değer açıklama yaklaşımının amacı öğrencilerin olaylar ve durumlar karşısında kendi değer yargıları ve kararları ile seçimler yapmalarını sağlamaktır. Öğrenciler kendileri için neyin daha değerli olduğuna karar verirler. Bu yaklaşımda amaç öğrencilerin önce kendi değerlerinin farkına varmaları daha sonra ise başkalarının değerlerini tanımalarıdır. Öğrenciler kendi değerleri ve sınıftakilerin değerlerini tanıyıp sağlıklı bir iletişim kurmalarına yardımcı olur (Çalışkan ve Yıldırım, 2022)

Değer açıklama yaklaşımı öğrenci merkezli bir yaklaşımdır (Gökce, 2021). Öğretmen eğitim boyunca destekleyici rolündedir. Öğretmen süreç boyunca öğrencilere soruları ve yarattığı rahat ortamda rehberlik eder. Öğrenci ise kendi değer ve yargılarına göre seçimler yaparak davranış ve duygularını yansıtır. Raths ve arkadaşlarına (1978, Akt. Çengelci, 2010) göre değer belirginleştirme yaklaşımı 3 aşamadan oluşur:

A. Seçme:

- Öğrencilere sorular yöneltilerek verilen durumu irdelemesi sağlanır.
- Alternatif seçenekler oluşturulurken öğrencilere rahat bir ortam oluşturulur ve öğrenciler cesaretlendirilir.

B. Ödüllendirme:

- Bu aşamada öğrencilerden yaptıkları seçimlerden tatmin olup olmadıkları sorulur.
- Öğrenciler de seçtikleri cevabı neden seçtiğini gerekçeleri ile açıklamaları beklenir.

C. Hareket:

- Öğrencilerden seçimlerine uygun hareket etmeleri ve hayatlarına yansıtılmaları beklenir.
- Öğrencilerden proje, ödev gibi ortaya bir ürün çıkarmaları istenebilir.

2.6. Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü

Değerler eğitimi ailede başlayıp okullarda devam etmektedir. Okullarda öğrencinin model alacağı kişi öğretmeni olmalıdır. Sınıf içindeki ilişkiler, okul-öğrenci-veli ilişkilerinin düzenlenmesi, değerlerin süreç içinde kazandırılması ve sonuçlarının gözlenip değerlendirilmesi sorumluluğu öğretmene aittir. Öğretmenler eğitim ve öğretim sürecinde

sadece sınıftaki akademik becerilere ve başarılarla odaklanmamalıdır. Öğretmenler öğrencilerini birer birey olarak kabul etmeli, onlara değer vererek kültürel ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak süreci sürdürmelidir. Öncelikle öğretmenler çocuğa değerli olduğunu hissettirmelidir. Öğretmenlerin sınıf ortamında rol model olması, verdiği kararlar ve değerlendirmeler ile öğrencilerin gözünde yer aldığı konum değerlerin aktarım sürecini etkilemektedir. Öğretmen sınıfta adil ve demokratik bir ortam yaratmalıdır. Öğrencilerin görüşleri dinlenerek öğrencilerin kendilerini iyi ifade edebilecekleri rahat bir ortam oluşturulmalıdır. Dilmaç (1999, s.23) etkili bir değerler eğitimi için öğretmenlerin yapmaları gerekenleri şöyle sıralamıştır:

- Öğretmen model olmalı,
- Sınıf içinde ortak bir sosyal doku oluşturmalı,
- Bütün öğrencilere sorumluluk verip, onların ahlaki gelişimlerine katkıda bulunmalı,
- Cesaretlendirerek değerleri empoze etmeli,
- Öğrencilere karar verme olanağı tanımalı,
- Fikirlerini paylaşabileceği fırsatlar oluşturulmalı,
- İş birlikli çalışmaya teşvik etmelidir.

Öğretim programlarında yapılan değişikliklerle birlikte ailede, okulda ve toplumda değerler eğitiminin ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bireyin eğitim hayatında önemli bir iz bırakan ilkokul döneminde, kazanılan bilgi, beceri, tutumun yanında değerlerin de etkili bir şekilde bireylere sunulması önemli bir durum olarak görülebilir. Bu sebeple ilkokul öğretmenleri bu süreçte büyük rol oynamaktadır. Öğretmenler, öğrenme-öğretme sürecinde olduğu gibi değerler eğitiminde de öğrenmeyi planlama ve uygulama, öğrenmeyi kolaylaştırma, rehberlik etme ve model olma gibi özelliklerle önemli rol oynamaktadırlar.

2.7. Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü

Toplumu oluşturan en küçük birim olan aile bireyin doğduğu, büyüdüğü, hayatındaki birçok şeyle karşılaştığı ve öğrendiği ilk yerdir. Değerler eğitimi de ailede başlar. Bireyin değerler sistemi ailenin etrafında yaşananlardan, çevresinden, ailenin kültüründen, örf ve adetlerinden, geleneklerinden hareketle burada oluşur. İnsan hayatında edindiği alışkanlıkların, gösterdiği davranışların temelini farkında olarak veya olmayarak aileden alır. Birey ailesinden öğrendikleri ile topluma uyum sağlamaya, hayata karşı bakış açısı

oluşturmaya çalışır. İnsanların kişilik özelliklerinden, fikirlerine, söylemlerine ve davranışlarına her alanda ailesinden izler taşır (Aktepe, 2016).

Kişilik gelişiminin neredeyse %80'inin tamamlandığı 0-6 yaş aralığında çocuğun bütün vaktini ailesi ile birlikte geçirmesi bu dönemde ailenin önemini ortaya koymaktadır (Genç ve Barut, 2019; Tezcan, 2018). Bireyin kişiliğinin temellerini atıp geliştirdiği ilk yıllarda ailenin değerlere yönelik farkındalık oluşturması, rol model olması gerekmektedir. Bu süreçleri kazanamayan birey yaşamının devamında değerleri benimsemede, içselleştirmede ve hayata aktarmada sorunlar yaşayabilir. Ailelerin davranışları, tepki ve tutumları, öğrenim düzeyleri gibi etkenler bireylerin değer kazanımı sürecinde etkili olmaktadır (Batmaz, 2023).

Ailelerin değerleri çocuklarına sağlıklı bir şekilde aktarabilmeleri için kendilerinin de değerlerin farkında olmaları, değerleri içselleştirerek davranış, duygu ve düşüncelerinde göstermeleri ve bu süreçte tutarlı davranış göstermeleri gerekmektedir (Aktepe, 2019). Aile içindeki karar alma süreçlerine katılan, aile ortamında duygu ve düşüncelerini rahat ifade edebilen ve sorumluluk sahibi bireyler değer kazanımı ve içselleştirme süreci kolay ve anlamlı olmaktadır. Ailelerin sağlıklı bireyler yetiştirmek için yapması gerekenlerin bazıları şunlardır:

- Aileler çocukları için bir rol model olmalı
- Söyledikleri ile yaptıkları tutarlı olmalı
- Davranışların sebep ve sonuçlarını açıkça anlatmalı
- Olumlu davranışlar pekiştirilmeli
- Olumsuz davranışlara anında dönüt verilmeli
- Ben dili yerine sen dili kullanılmalı
- Davranışlar sözde kalmamalı, uygulamada da gösterilmeli
- Çocukların gelişim ve kişilik özellikleri ile ilgili bilgi sahibi olmalı
- Çocukları ile kaliteli vakit geçirmeli
- Çocukları çevrenin ve medyanın olumsuz taraflarından koruyabilmelidir (Gözel, 2018, s. 66).

Aileler çocukları okula başladıktan sonra da onların eğitim sürecinde değerler ile ilgili öğrendiklerine destek olmalıdır. Aileler değerler eğitimi sürecindeki yerinin ve öneminin farkında olmalı, bu bilinçle okul ve öğretmen ile iletişim halinde olmalı ve gerektiğinde iş birliği yapmalıdır (Ballı, 2022).

2.8. İlkokulda Değerler Eğitimi

Bütün öğretim programlarında yer alan değerlerin eğitimi her kademedede doğrudan veya örtük olarak çeşitli etkinlikler, plan ve projeler aracılığıyla öğrencilere başlıca değerlerin kazandırılması, kendini ve içinde bulunduğu toplumu, kültürü tanıması ve çevresine karşı gösterdiği tutum ve davranışlarına önemli katkı sağlaması amacıyla verilmektedir (Gürdoğan ve ark., 2016). Tezcan (2018), Ulusoy ve Arslan'a (2019) göre değerler eğitiminin verilmesi için belirli bir yaş yoktur. Değerler eğitimi her yaşta verilebilir. Fakat bir bireyin kişilik gelişimi düşünüldüğünde yaşamın ilk yıllarının değerlerin kazanımı için daha etkili ve verimli olduğu görülmektedir.

Yaşamın ilk yıllarında bireyler değerleri önce ailelerinden ve çevresindekilerden öğrenmeye başlarlar. Gözlem, taklit ve model alma ile başlayan bu süreçte değerler informal şekilde öğrenilir. Aileden sonra bireyin hayatının uzun ve önemli bir bölümünü oluşturacak eğitim hayatının başlaması ile değerler eğitimi süreci de ilgili kurumlarda planlı ve programlı olarak başlamış olur. Eğitim sürecinde aileden sonra en uygun ilk kurum okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Aile ortamından sonra akranları ile bir arada bir çatı altında bulunan çocuk eğitim sistemine uyum sağlamanın ve sosyalleşmenin ilk adımlarını atar. Burada hem çocuğun ailesinden kazandığı değerler üstünde durulurken öte yandan farklı geçmişlere ve değerlere sahip akranları ile ortak değerler kazanması ve birlikte yaşamayı öğrenmeleri üstünde durulur (Demir, 2018). Ülkemizde okul öncesi eğitim zorunlu eğitim kapsamında değildir. İstatistiklere bakıldığında okul öncesi kademesinde okullaşma oranı 3-5 yaş grubunda %44,71, 4-5 yaş grubunda %56,77, 5 yaşta ise %83,41, ilkokul kademesinde %95,81, ortaokul kademesinde %95,40, ortaöğretim kademesinde ise %89,68 olduğu görülmüştür (URL-5). Bu istatistiklere göre okul öncesi okullaşma oranı diğer kademelere göre düşüktür. Can ve Sezer'e (2022) göre bu oranın düşük olmasının sebebi okul öncesi eğitimin 4+4+4 zorunlu eğitim sistemine dahil olmaması, salgın ve neden olduğu ekonomik koşullardır. Okul öncesi eğitim kurumlarında bu oranı arttırmaya yönelik çalışmalar son yıllarda daha da hız kazanmıştır (Özer, 2022).

Okul öncesi okullaşma oranının düşük olması nedeniyle değerler eğitiminde gözler okullaşma oranının daha fazla olduğu, bir sonraki kademe olan ilkokullara çevrilmiştir. Bu süreçte ilkokullara önemli görevler düşmektedir. Birbirinden farklı değerlere ve kültüre sahip öğrencilerin bir arada bulunduğu, birlikte yaşam için ortak kurallar, değerler oluşturabilen sınıf; toplumun küçük bir örneği gibi adeta aynası durumundadır.

İlkokul kademesinde çocuklar ilk defa resmi ve düzenli bir çevre ile karşılaşır.

Okul dönemi olarak adlandırılan 6-12 yaş arası gelişim dönemi içinde yer alan çocuk, arkadaşları ile ilişki kurmaya ve sosyalleşmeye başlar. Piaget'e göre çocuk bu dönemde somut işlemler dönemindedir ve benmerkezcilikten uzaklaşıp topluma uyum sağlamaya çalışır (Ummanel ve Dilek, 2020; Ogur ve Altunay-Şam, 2021; Özdemir ve ark., 2012). Somut işlemler döneminde yer alan çocuğa soyut olan değerleri kavratmak oldukça zordur. Bu sebeple öğretmenlerin değerler eğitimi sürecini somut hale getirerek farklı yöntem ve teknikler kullanması gerekmektedir (Aktepe ve ark., 2020).

2.9. İlgili Araştırmalar

2.9.1. Değerler Eğitimi ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Gerz (2022) yaptığı çalışmasında kök değerler temelli Youtube dijital öykülerini tematik içerik analizi ile incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda 2012-2022 yılları arasında Youtube üzerinden yayınlanan 173 dijital öykü videosuna ulaşılmış, ulaşılan dijital öyküler 'Dijital Öykü İnceleme Matrisi' ile başlığı, yayınlandığı yıl, türü, öğeleri, yazılım türü, kapsamı bakımından incelenmiştir. Elde edilen verilere göre videoların en fazla 2018-2020 yılları arasında yayınlandığı, dijital öykülerin başlıklarında çoğunlukla kök değere yer verildiği ve en çok vatanseverlik, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerine yönelik hazırlandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Akdeniz (2020) çalışmasında YÖK Ulusal Tez Merkezi'nden ulaşılan 88 adet tezi yayınlandığı yıl, üniversite, enstitü, tür, konu, yöntem, araştırma modeli ve alanına göre değerlendirmiştir. Tarama yöntemi ile yapılan çalışmada veriler betimsel analiz modeli ile analiz edilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara göre tezlerin daha çok yüksek lisans düzeyinde olduğu, nitel yöntem kullanılarak yapılan çalışmaların daha yoğun olduğu, konu olarak çalışmalarda en çok bir eserde yer alan değerlerin incelenmesi konusunun ele alındığı görülmüştür.

Akman (2020) Türkçe eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan akademik çalışmaların incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmasında Ulusal Tez Merkezi veri tabanından 137 adet teze ulaşmıştır. Meta-analiz yöntemi kullanılarak yapılan çalışmada ulaşılan tezler yayınlandığı yıl, danışmanı, konusu, veri toplama araçları, araştırma yöntemleri, lisansüstü düzeyleri, ulaşılan benzer sonuçlar ölçütleri ile kategorize edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine göre daha fazla olduğu, en çok akademik çalışma yapan üniversitenin İnönü Üniversitesi olduğu ve tezlerin danışmanının unvanlarının en fazla profesör olduğu görülmüştür. Çalışmalarda yöntem olarak

en fazla nitel yöntem, veri toplama aracı olarak ise doküman incelemesi kullanılmıştır. Türkçe eğitimi alanındaki çalışmaların en çok bir yazarın kitabını veya kitaplarını inceleme üzerine olduğu ve ders kitaplarında değerler konusu üzerine olduğu, en fazla işlenen değer in ise sevgi değeri olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Er-Türküresin (2021) 2009-2019 yılları arasında değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları betimsel ve metodolojik açıdan incelemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda YÖK Tez Merkezi veri tabanında bulunan 475 adet teze ulaşılmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan tez inceleme formu ile incelemiş ve içerik analizi ile bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde en fazla çalışma yapılan yıl 2019 yılı, en fazla tez yayınlayan üniversite Gazi Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi olmuştur. Çalışmaların daha çok Türkçe eğitimi alanında yapıldığı ve yöntem olarak en çok nitel araştırma yönteminin tercih edildiği, en çok dokümanlar ile çalışıldığı ve veri analizi aracı olarak içerik analizinin daha çok kullanıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda gelecek araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Köksal-Süleymanoğlu (2021) yaptığı çalışmasında 2016-2019 yılları arasında değerler eğitimi ile ilgili yapılan doktora ve yüksek lisans tezlerinin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırma kapsamında YÖK Ulusal Tez Merkezi'nden 250 adet yüksek lisans ve doktora tezine ulaşılmıştır. Doküman analizi yöntemi ile incelenen tezler üniversite, enstitü, anabilim dalı, yayınlandığı yıl, konu alanı, yöntemi/modeli ve deseni, örneklem türü, örneklem büyüklüğü, veri toplama araçları, güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları ve veri analiz teknikleri parametrelerine göre değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Gazi Üniversitesi en çok yayın yapan üniversite olurken, tezler en çok Eğitim Bilimleri Enstitüsünden yayınlanmış, tezlerin en çok yayınlandığı yıl ise 2019 yılı olmuştur. Tezlerde genellikle nitel yöntem ve doküman analizi deseni kullanılmıştır. Tezlerde en çok kullanılan veri toplama araçlarının doküman analizi ve anket formu olduğu, veri analizi tekniğinin ise içerik analizi olduğu görülmüştür. Çalışma sonunda doktora tezlerinin sayısının az olduğu gerekçesi ile doktora tezi sayısının artırılması ve karma yöntem kullanılması önerilerinde bulunulmuştur.

Değirmençay ve Ayça (2020) çalışmasında değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları belirli kriterlere göre incelemeyi amaçlamıştır. Doküman analizi yoluyla gerçekleştiren bu çalışmada YÖK Tez Merkezi veri tabanından ortaokul düzeyine uydun olarak yapılan 38 adet teze ulaşılmıştır. Yayın sınıflama ve öneri sınıflama formu ile veriler toplanmış ve içerik analizi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda tezlerin ortaokul ders

branşlarına göre en fazla Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersi alanında yapıldığı, en çok çalışma yapılan yılın 2019 olduğu, çalışmalarda nitel yöntemin daha fazla kullanıldığı ve tarama deseni ile yapıldığı görülmüştür. Yapılan tezlerde çalışılan değerler incelendiğinde çalışmaların en fazla programlardaki değerler ile yapıldığı, yapılan önerilere göre incelendiğinde en fazla öğretim programlarına yönelik önerilerde bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güney (2019) çalışmasında Diyanet TV kanalında yayınlanan Şeker Hoca ve Yusuf'un Dünyası çizgi filmleri nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılarak incelemiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda her iki çizgi filmde de değerlere yoğun olarak yer verildiği, en çok yer verilen değerlerin nezaket, dini değer, sorumluluk ve sevgi değerleri olduğu görülmüştür. Ayrıca çizgi filmlerin çocukların gelişim dönemlerine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kale (2015) çalışmasında 1948-2012 arasında ders programlarına uygun olarak hazırlanan 8 Hayat Bilgisi Ders Kitabında değerlere ne derece yer verildiğinin belirlenmesi amacıyla içerik analizi yöntemi ile bu 8 kitabı incelemiştir. Araştırma kapsamında oluşturulan değer sınıflamasına göre Hayat Bilgisi ders kitaplarında en fazla bilimsel değerler, sosyal değerler, milli değerler gruplarına yer verildiği en az ise demokratik değer grubuna yer verildiği ve Hayat Bilgisi ders kitaplarında değerlerin genellikle örtük olarak yer aldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

2.9.2. Bibliyometrik Analiz ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Al Husaeni ve arkadaşları (2023) yaptıkları çalışmada 2017-2021 yılları arasında Google Akademik veri tabanında yapılan eğitim araştırmalarını VOSviewer programı kullanarak bibliyometrik analiz ile incelemişlerdir. Araştırma kapsamında Publish or Perish programı kullanılarak 2017-2021 yılları arasında yayınlanan 993 çalışmaya ulaşılmıştır. İncelenen çalışmaların analiz sonuçları bilimsel ağ haritaları ve tablolarla gösterilmiştir. Elde edilen bulgulara göre en fazla çalışma yapılan yıl 2018 yılıdır. VOSviewer programı kullanılarak yapılan ağ haritasında 'Eğitim araştırmaları' ile ilgili 7 küme oluşturulmuş, bu kümeler ve maddeler arası toplam bağlantı gücü değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucu eğitim kümesi ile en yüksek bağlantıya sahip terimlerin study (çalışma), student (öğrenci) ve higher education (yüksek öğretim) olduğu ortaya çıkmıştır.

Kutlu (2023) geometri öğretimi alanında yayınlanan makale ve tezleri bibliyometrik olarak incelemiş ve alanyazında yer alan çalışmaların eğilimlerini belirlemeye çalışmıştır. Bu

doğrultuda ulusal ve uluslararası çalışmalara ulaşılması amacıyla YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ilgili tezler ve WoS (Web of Science) veri tabanından ilgili makaleler; nicel ve nitel yöntemin bir arada kullanıldığı karma yöntem desenlerinden çeşitleme deseni ile araştırma kapsamında incelenmiştir. 1980-2022 yılları arasında yayınlanan 137 tez ve 439 makale yıl, yayınlanan ülke, anahtar kelimeler, atıflar, WoS veri tabanında kategoriler, yazar ve kaynak eğilimleri, ortak yazarlık ilişkilerine göre analiz edilmiştir. Çalışmada analiz aracı olarak VOSviewer kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz kullanılarak incelenen makaleler en çok 2020 yılında yayınlanmış, en fazla yayın yapan ülke ABD, en çok kullanılan anahtar kelime “geometri”, en çok atıf alan çalışma Wu (2013)’ya ait olup, Educational Studies in Mathematics en fazla çalışma yayınlanan dergi, WoS’ta araştırmaların en fazla yer aldığı kategori eğitim-eğitim araştırmaları olmuştur. İçerik analizi kullanılarak ulaşılan sonuçlara göre elde edilen tezlerde en fazla çalışmaya ulaşılan yıl 2019, Ankara en çok çalışmanın yapıldığı şehir ve İç Anadolu en fazla çalışma yapılan bölge, en fazla kullanılan desenler nicel yöntem desenleri ve yüksek lisans tezlerinin diğer tezlere göre daha yoğun olduğu görülmüştür. Türkiye ve uluslararası yayınlar karşılaştırıldığında en fazla yayın yapılan yıl olarak çalışmaların benzerlik gösterdiği fakat Türkiye’de yapılan yayınların uluslararası alan yazına göre diğer alanlarla daha az ilişkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Rojas-Sánchez ve arkadaşları (2023) çalışmalarında eğitimde sanal gerçeklik ile ilgili yapılan çalışmaları ana konuları, yazarları, kaynakları, en çok atıf yapılan makaleler ve ülkeleri açısından bibliyometrik olarak incelenmeyi amaçlamışlardır. Bu amacın yanında sanal gerçekliğin eğitimde nasıl yer aldığının incelenmesi de amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Web of Science, Scopus ve Lens veri tabanlarında 2010-2021 yılları arasında eğitimde sanal gerçeklik ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Elde edilen 273 çalışma bibliyometrik analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre en fazla atıf alan anahtar kelimeler “sanal gerçeklik”, “e-öğrenme” ve “öğrenciler” dir. En fazla çalışmaya sahip olan ülkeler Çin ve ABD, en fazla etkiye sahip dergi Computers and Education dergisi, en yüksek verimliliğe sahip yazarlar Chen W., Chen Y. ve Lee J., en üretken üniversite National Taiwan Normal Üniversitesi, en fazla atıf alan çalışma Merchant ve arkadaşlarının 2014 yılında yayınlanan makalesidir. 2015-2021 yılları arasında yapılan çalışmalar artış göstermiştir. Yıllık ortalama atıflara bakıldığında ise ortalama en fazla atıf yapılan yılın 2014 yılı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ateş (2022) çalışmasında Türkiye’de değerler eğitimi konulu en çok atıf alan 100 makaleyi bibliyometrik analiz kullanarak incelemiştir. Araştırma kapsamında makalelere Google Akademik veri tabanında en çok atıf alan 100 makaleye ulaşılmış, bibliyometrik

analiz ve Publish or Perish analiz aracı kullanılarak makalelerin veri analizleri yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda en fazla atıf alan makalenin Oktay Akbaş'a ait olduğu, en fazla makalenin 2011-2019 yılları arasında yayınlandığı, en fazla yayın yapan kuruluşun MEB olduğu, 5 makale ile en üretken yazarın Süleyman Yiğittir olduğu, en sık atıf alan makalelerin yer aldığı dergi Değerler Eğitimi Dergisi, anahtar kelime olarak en fazla değer kelimesinin kullanıldığı, makalelerin Eğitim Bilimleri ve Temel Eğitim bilim dallarında yoğunlaştığı, en fazla Öğretmen Yetiştirme alanında makalenin bulunduğu görülmüştür. Makalelerde en fazla nitel araştırma deseni kullanılmış, örneklem olarak öğretmenler seçilmiştir. Makale yazarları cinsiyet açısından karşılaştırıldığında ise erkek araştırmacı sayısı kadınlara oranla daha fazladır.

Güven (2022) eğitim bilimleri alanında akademik özgürlük konulu çalışmalarını bibliyometrik analiz yöntemi ve bilimsel haritalama tekniği kullanarak incelemesini amaçlamıştır. Araştırmada WoS veri tabanı kullanılarak 1980-2021 yılları arasında yapılan çalışmalara ulaşılmıştır. Ulaşılan 579 çalışma türlerine, yayın yıllarına, yayınlandığı ülkelere, kurumlarına, kaynaklarına, yazarlarına, anahtar kelimelerine göre incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre en fazla makale türündeki çalışmalara rastlanmıştır. En fazla yayın yapılan yıl 2021, ülke ABD, kurum The University of Hong Kong, dergi Journal of Academic Freedom, yazar Robert Marchant Neil, en fazla kullanılan anahtar kelime ise Academic Freedom olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalar atıf sayısına göre karşılaştırıldığında en fazla atıf alan yazar Philip Altbach, en fazla atıf alan çalışma 'African higher education: Challenges for the 21st century', en fazla atıf alan dergi Higher Education, en fazla atıf alan kurum Boston Collage, en fazla atıf alan ülke ABD olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sun ve arkadaşları (2022) yaptıkları çalışmada müfredat yoluyla değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları incelemişlerdir. Çin'deki temel dergilerde yayınlanan ve Çin Ulusal Bilgi Altyapısı'nda (CNKI) yer alan 2014-2022 yılları arası yayınlanmış akademik makalelere ulaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre müfredat yoluyla değerler eğitimi ile ilgili 1366 makale bulunmaktadır. Yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımına bakıldığında son yıllarda çalışma sayısı giderek artmıştır. En fazla makale yayınlanan yıl 2021 yılıdır. Fuxue Zhao, Cuixiang Dong, Birong Dong ve Xiaohui Yang en çok atıf alan yazarlar, Jilin Üniversitesi, Southwest Üniversitesi ve East China Normal Üniversitesi en çok yayın yapan kurum, Teaching Reference of Middle School Politics, China Higher Education ve The Party Building and Ideological Education in Schools dergileri en çok yayın yapan dergi, en çok atıf alan anahtar kelimeler ise "VEC (Müfredat Yoluyla Değerler Eğitimi)", "main channel", "the

new era”, “ideological and political course” olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Supriadi ve arkadaşları (2022) yaptıkları çalışmada değer eğitimi modeli araştırmasının haritasını çıkararak gelecekteki araştırmalara yön vermeyi amaçlamamışlardır. SCOPUS veri tabanında 2011-2020 yılları arasında değerler eğitimi modeli ile ilgili yayınlanan çalışmalar araştırma kapsamında incelenmiştir. Elde edilen çalışmalar Publish or Perish analiz aracı kullanılarak değer eğitimi modeliyle ilgili yayınların eğilimi, kullanılan anahtar kelimeler, yazarların iş birliği, atıf kalıpları, özet, değer eğitimi modeli çalışmasına katkıda bulunan kurumlar ve ülkelere göre analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular VOSviewer kullanılarak görsel haritalar şeklinde sunulmuştur. Bulgulara göre en fazla çalışma 2020 yılında yapılmış, en fazla atıf sayısına 2013 yılında ulaşılmıştır. En fazla makale yayınlayan ülke Endonezya, en fazla iş birliği yapılan kurumlar Canterbury Christ Church Üniversitesi, Nottingham Trent Üniversitesi ve University of London olmuştur. Ayrıca en fazla atıf alan makalenin 2013 yılında yayınlanan David Kirk'ün ‘Beden Eğitiminde Eğitimsel Değer ve Modellere Dayalı Uygulama’ başlıklı makalesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Chen ve arkadaşları (2021) yaptıkları çalışmada oyun tabanlı öğrenmenin fen bilimleri ve matematik alanında uygulanmasına ilişkin alanyazında yapılan çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Web of Science veri tabanında 1991 ve 2021 yılları arasında yapılan 146 makale içerik ve bibliyometrik analiz ile incelenmiştir. Makaleler yazarları, bölgeleri, uygulanan konuları, eğitim aşamalarını, araştırma yöntemlerini, oyun türlerini ve cihazlarını, performans sorunları ve yazar anahtar kelimeleri açısından analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara bibliyometrik analiz sonuçlarına göre en fazla makale yayınlanan ülkelerin Tayvan ve ABD olduğu, yapılan çalışmalarda en çok kullanılan anahtar kelimelerin “game-based learning” (oyun tabanlı öğrenme) ve “interactive learning environment” (etkileşimli öğrenme ortamı) olduğu ortaya çıkmıştır. İçerik analizi sonuçlarına göre oyun tabanlı öğrenme sürecinde en fazla bilgisayar ve mobil teknolojilerin kullanıldığı, en çok çalışma yapılan alanın bilim ve matematik olduğu, en çok alıntı yapılan ve en çok makale yayınlayan yazarın 844 alıntı ile Gwo-Jen Hwang olduğu, yapılan çalışmalarda örneklem grubu olarak çoğunlukla ilkökul ve ortaokul kademesi tercih edildiği, araştırma yöntemi olarak nicel yöntemlerin kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışmanın fen ve matematik eğitiminde oyun tabanlı öğrenme uygulamalarının analiz edilip özetlenerek gelecekteki araştırmalara katkıda bulunabileceği düşünülmüştür.

Shareefa ve Moosa (2020) çalışmalarında farklılaştırılmış eğitim hakkında yapılmış en çok atıf alan eğitim araştırmalarını bibliyometrik olarak incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma kapsamında 1990 ve 2018 yılları arasında SCOPUS veri tabanında yayınlanan en

çok atıf alan 100 makale incelenmiştir. Ulaşılan makaleler atıf sayısı, yazar, dergi, ülke, kurum, yayın yılı ve anahtar kelimeler açısından analize tabi tutulmuştur. Yapılan analiz sonucu ortaya çıkan bulgulara göre en çok yayın yapılan yıl 2017, en çok atıf alan makalelerin ve yayın sayısının 1995 ile 2011 yılları arasında yapıldığı, ortalama en fazla atıf sayısına 1995-2001 yıllarında ulaşıldığı, en çok atıf alan makalenin 545 atıf ile "A Time for Telling" olduğu, en fazla kullanılan anahtar kelimelerin "differentiated instruction" (farklılaştırılmış öğretim) ve "differentiation" (farklılaştırma) olduğu, Carol McDonald Connor'ın en çok katkıda bulunan yazar olduğu, en fazla makale yayınlanan ülkenin ABD olduğu ve en fazla çalışmaya sahip derginin Gifted Child Quarterly (Aylık Üstün Yetenekli Çocuk Dergisi) olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmanın akademisyenler için genel bir bakış sağlayacağı düşünülmektedir.

Aksaray (2019) çalışmasında müzik alanında yazılan tezleri bibliyometrik olarak inceleyerek, bu sayede ilerdeki araştırmalara yol göstermeyi ve farklı disiplinler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu kapsamda YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından başlığında müzik ifadesi yer alan 192 teze ulaşılmıştır. Tarama modeli kullanılarak yapılan araştırmada ulaşılan tezler yıllara, üniversitelere enstitülere, türlere, konularına ve danışman sayılarına göre sınıflandırılarak tablo haline getirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre en fazla tez 2018 yılında yayınlanmıştır. En çok araştırma yapan üniversite Gazi Üniversitesi olmuş, enstitüler arasında ise en fazla çalışma Sosyal Bilimler Enstitüsünden yayınlanmıştır. Müzik alanındaki tezlerin büyük çoğunluğunu yüksek lisans tezleri oluşturmuştur.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu kısmında çalışmanın modeli, veri toplama süreci, üzerinde durulan çalışmaların dahil edilme kriterleri ve çalışmalara ait bazı bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada değerler eğitimi alanında yapılan bilimsel çalışmaların değerlendirilmesi, alanın zaman içerisinde değişiminin ortaya çıkarılması amacıyla doküman analiz yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yönteminde araştırmada incelenmesi hedeflenen konu hakkında yapılan yazılı materyallerin analizi yapılır. Doküman analizi tek başına bir araştırma yöntemi olarak veya araştırma bulgularını desteklemek amacıyla veri kaynağı olarak da kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Sak ve arkadaşlarına (2021) göre eğitim alanında zaman içerisinde yapılan çeşitli çalışmalar analiz edilerek alanyazın hakkında bilgi sahibi olunabilir. İlkokullarda değer eğitimi araştırmalarını temel alan bu çalışmanın verileri ulusal ve uluslararası alanyazında yer alan çalışmaların taranmasına dayanmaktadır. Araştırmada kullanılan doküman analiz yönteminde mevcut alan yazın taranarak ilgili belgeler toplanır ve belirli norm ve sisteme göre verilerin çözümlenmesi yapılmaktadır (Çepni, 2010). Araştırmada belirlenen kriterlere göre ulusal ve uluslararası alanyazın çalışmaları taranmış ve ulaşılan çalışmalar alt problemler kapsamında analiz edilmiştir. Ulaşılan uluslararası çalışmalar bibliyometrik analiz ile, ulusal çalışmalar ise içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

3.1.1. Bibliyometrik Analiz

Wallace'e göre (1989) bibliyometrik analiz bilimsel çalışmaların nitelikleri hakkında çeşitli açılardan bilgi sahibi olunmasını sağlar ve konu hakkında yapılan çalışmalar arasındaki etkileşimi ortaya çıkarır (Akt. Kocarik-Gacar, 2018: s.38). Bibliyometrik analiz yöntemi ile alanda yapılan çalışmalar geniş bir perspektiften değerlendirilir (Ertoý ve ark., 2020). Bibliyometri, alanyazını araştırma konusu olarak kullanan bir çalışma türüdür ve hem basılı hem de basılı olmayan bilimsel dergiler ve diğer yayınlar üzerinde sistematik olarak gerçekleştirilen bir analizdir (Tupan ve ark., 2018). Bibliyometrik analiz inceleme kapsamı geniş bir araştırma konusu veya alanda ortaya çıkan eğilimleri özetlemeyi ve zihinsel yapısını

ortaya çıkarmayı amaçlar (Donthu ve ark., 2021). Bibliyometrik analiz kavramını ilk defa kullanan ve öncüsü olan Pritchard (1969) bibliyometrik analizi matematik ve istatistiksel yöntemlerin kitap, makale, tez gibi bilimsel bilgi paylaşımı yapılan yayınlarda kullanılması olarak tanımlamıştır (Akt. Akyol ve Çalık, 2022). Bibliyometrik analiz yönteminde verilerin analizi için atıf analizi, ortak atıf analizi, ortak yazar analizi, ortak kelime analizi, bibliyografik eşleşme ve bilimsel haritalama kullanılır.

Atıf analizi: Atıf analizi en çok kullanılan bibliyometrik analiz çeşitlerinden biridir. Atıf yapılan belge, dergi ve yazarların atıf oranları ile etki düzeyleri arasındaki ilişki incelenerek ortaya çıkarılır. Bu analizde atıf sayısı bir çalışmanın etkisini ölçmede bir araç olarak kullanılır. Bir çalışma ne kadar çok atıf alırsa o ölçüde önemli olduğu kabul edilir (Üsdiken ve Pasedos, 1995; Zan, 2012; Zupic ve Cater, 2015).

Ortak atıf analizi: Ortak atıf analizinde incelenen 2 veya daha fazla çalışma yapılan atıflar açısından incelenir ve çalışmalar arasında ortak atıf yapılan çalışmalar arasındaki ilişki analiz edilir. Belge, yazar veya dergiler birbirine ortak atıf ile bağlanır. Ortak atıf yapılan belge, yazar ve dergilerin ortak temalar altında bulunduğu ve aralarında güçlü bir ilişki olduğu düşünülür (Surwase ve ark., 2011; Vogel ve Güttel, 2013).

Ortak yazar analizi: İki veya daha fazla yazarın bir araya gelerek ortaya çıkardıkları çalışmaların aldıkları atıf belge, yazar ve dergi arasında bir ilişki oluşturur. Ortak yazar analizi ortak çalışma yapan yazarlar arasında yapılan iş birliği sonucu ortaya çıkan ilişki ağını inceler. Oluşan sosyal ağ yazarların kurum ve ülkeleri hakkında da bilgi verir (Çardaktan, 2023; Zupic ve Cater, 2015).

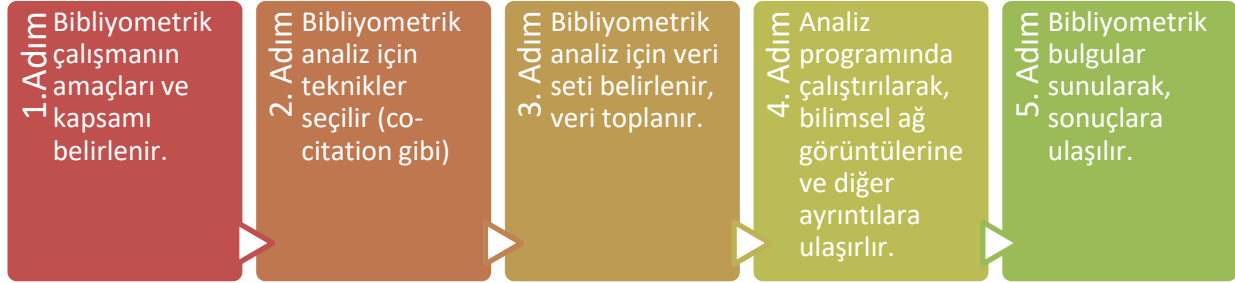
Ortak kelime analizi: Çalışmaların başlık, özet, anahtar kelime ve tam metinlerinde yer alan kavramlar kullanılarak yapılan analiz türüdür. Kavramlar arası ve çalışmalar arası benzerlik incelenir. Ortak kelime analizi çalışmalar hakkında ön bilgi sağlamaya yardımcı olur (Özdil, 2021; Zupic ve Cater, 2015).

Bibliyografik eşleşme: Bibliyografik eşlemede ortak atıf analizinden farklı olarak aynı kaynağa atıf yapan iki veya daha fazla çalışma arasındaki benzerlik incelenir (Vogel ve Güttel, 2013).

Bilimsel haritalama: Atıf alan belge, yazar, dergi, kurum veya anahtar kelimelerin incelenerek bibliyometrik analiz sonucu ortaya çıkan sayısal verileri görselleştirilmesi, verilerin belirli bir zaman içindeki ilişki ve bağlantılarını görmek için kullanılır. Alanların birbiri ile olan ilişkilerini göstererek farklı bakış açısı ile bakmaya yardımcı olur (Dal, 2022; Özköse, 2017).

Şekil 1’de bibliyometrik analiz yönteminin aşamaları verilmiştir (Donthu ve ark., 2021).

Şekil 1. Bibliyometrik Analiz Yönteminin Adımları

Şekil 1’de görüleceği üzere bu araştırmada da belirli kriterlere göre Web of Science verileri taranarak indirilmiş, gerekli analiz programında verilerin çözülmesi gerçekleştirilmiştir. Alt problemler kapsamında bibliyometrik analiz yöntemiyle araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

3.1.2. İçerik Analizi

İçerik analizinde genel olarak incelenen konu ile ilgili genel eğilimin belirlenmesi ve daha sonra yapılacak araştırmalara yön göstermesi amaçlanır (Ütkay ve ark., 2021). İçerik analizinde çeşitli metin içinde yer alan sözcükler, kavramlar veya cümleler belirlenip kategorileştirilerek sayısallaştırılır (Kızıltepe, 2021). İncelenen veri seti derinlemesine analiz edilir ve verilerin incelenmesi sonucu tem ve kod ve kategoriler ortaya çıkar. Ortaya çıkan tema, kod ve kategorilere göre bulgular yorumlanır. İçerik analizinin adımları Şekil 2’de yer verilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

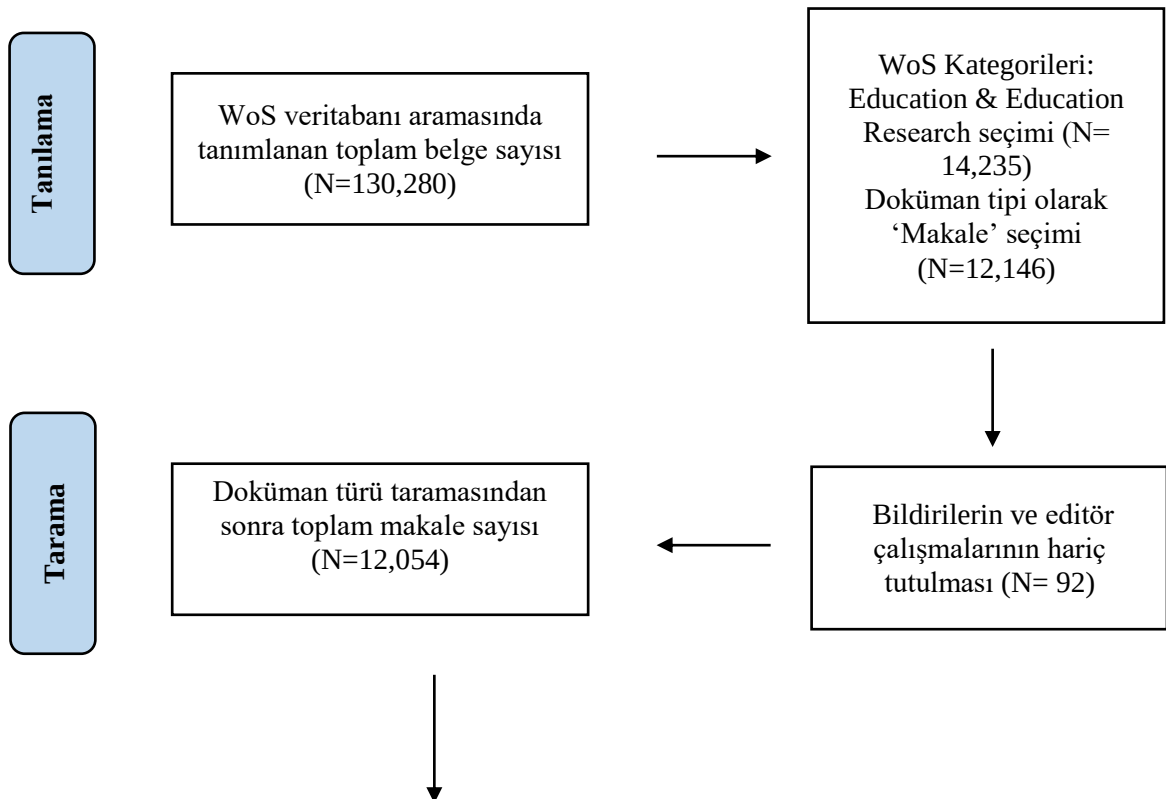
Şekil 2. İçerik Analizinin Adımları

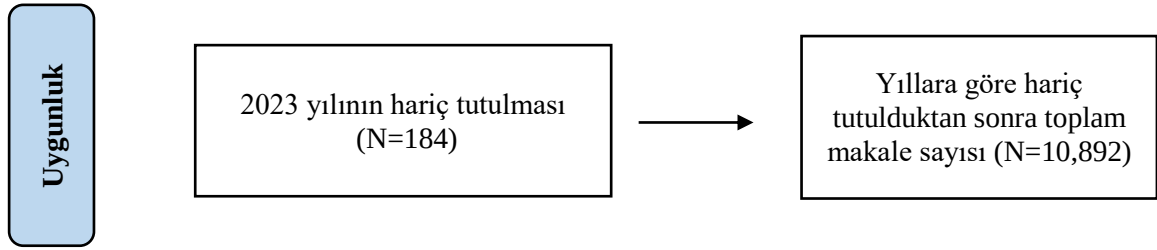

3.2. Araştırmaların Seçimi

Bibliyometrik analiz için yayınların seçiminde PRISMA (Sistematiik İncelemeler ve Meta-Analizler için Tercih Edilen Raporlama Öğeleri-Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) yönergeleri izlenmiştir (Moher ve ark., 2009). Yayınlar, tanımlama, tarama ve uygunluğun yanı sıra diğer kriterlere göre dahil edilmiştir (Hallinger ve Kulophas, 2019). Şekil 3'te PRISMA akış şemasını kullanarak kaynakları tanımlama ve tarama adımlarını sunulmuştur.

Şekil 3. PRISMA Akış Şeması ile Kaynakları Tanımlama ve Tarama Adımları

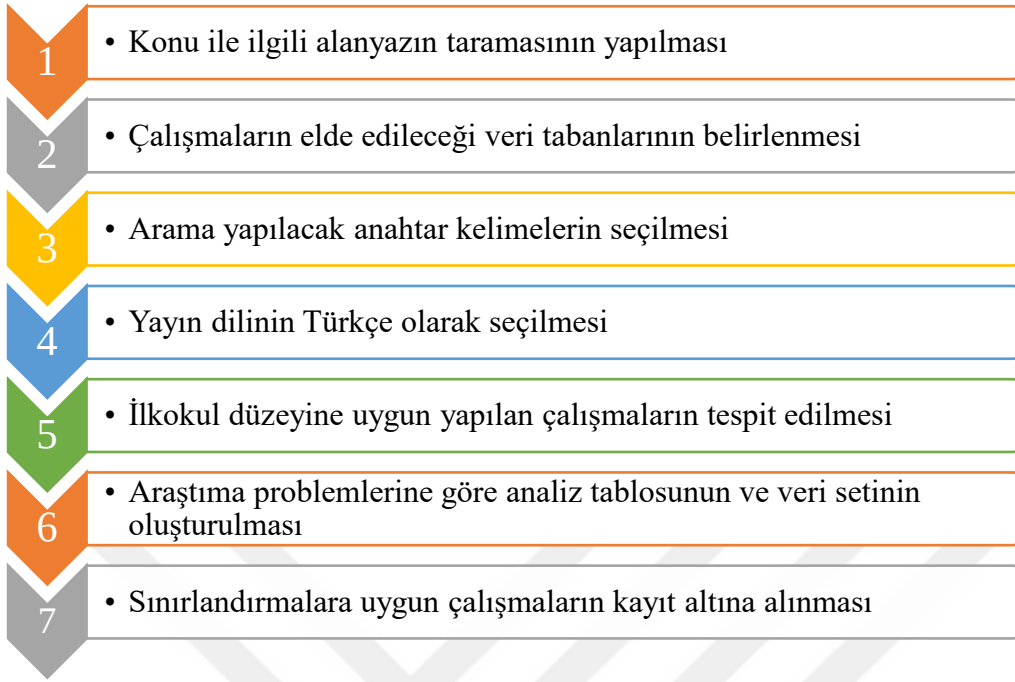

Şekil 3’te görüleceği üzere Web of Science veri tabanında 1980-2022 yılları arasında ilkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan 10.892 uluslararası makale bibliyometrik analiz için çalışmaya dahil edilmiştir.

İçerik analizi çalışmasına dahil edilen araştırmalar YÖK Tez, TR Dizin ve SOBİAD Atıf Dizini veri tabanları incelenerek elde edilmiştir. Araştırmanın kavramsal çerçevesinin belirlenebilmesi için öncelikle anahtar kelimeler oluşturulmuştur. Alanyazın taraması ve araştırmanın kapsamına bağlı olarak “değer”, “değerler eğitimi”, “değerler öğretimi” veri tabanlarında yapılacak taramada kullanılacak anahtar kelimeler olarak belirlenmiştir. Anahtar kelimeler veri tabanlarında sorgulanarak değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmalara ulaşılmıştır. YÖK Tez Merkezi veri tabanında 747, TR Dizin veri tabanında 1288, SOBİAD Atıf Dizini veri tabanında 1400 adet makale ve teze ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalar tek tek incelenerek başlık, özet, yöntem veya örneklem bölümlerinde ilkokul, sınıf öğretmeni, 1.sınıf, 2.sınıf, 3.sınıf, 4.sınıf, sınıf öğretmeni adayları kavramlarının bulunması, tam erişim izninin olması, eğitim ve öğretim/eğitim ve eğitim araştırmaları araştırma alanında bulunması, yayın dilinin uluslararası çalışmalar için İngilizce, ulusal çalışmalar için Türkçe olarak seçilmesi ile sınırlandırılmıştır.

Şekil 4. Ulusal Veri Tabanında Araştırmaların Seçimi

Ulusal veri tabanlarından, YÖK Tez, TR Dizin ve SOBİAD Atıf Dizin veri tabanlarında 1999-2022 yılları arasında yayınlanan ulusal 150 tez ve 179 makale doküman analizi için toplam 329 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

Bibliyometrik analize yönelik oluşturulan veri seti VOSviewer programında analiz edilmiştir. Araştırma problemlerine yönelik olarak citation analysis (atıf analizi), co-citation analysis (ortak atıf analizi), co-occurrence analysis (ortak kelime analizi) analiz çeşitleri seçilerek bilimsel ağ haritaları (network visualization), tablo ve grafiklerle sunulmuştur. İçerik analizine yönelik elde edilen veriler MS Excel programı ile tablo ve grafik haline getirilmiş, frekans ve yüzdeleri hesaplanarak bulgular sunulmuştur.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ilkökulda değerler eğitimi alanında yapılan çalışmaların taranması sonucu elde edilen makale ve tezler alt problemlere göre sınıflandırılarak tablo ve grafikler halinde sunulmuştur.

4.1. Bibliyometrik Analize Yönelik Bulgular

4.1.1. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmaların Yayın Dillerine Göre Dağılımı

Web of Science veri tabanında ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili yayınlanan 11.963 uluslararası çalışma yayın dillerine göre incelendiğinde çalışmaların büyük bir çoğunluğunun İngilizce (%91) olarak yayınlandığı görülmektedir. İngilizce çalışmalardan sonra en fazla yayın yapılan dil İspanyolca'dır (%5). Yayın yapılan diğer dillere ayrıntılı olarak Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Yapılan Makalelerin Yayın Dillerine Göre Dağılımı

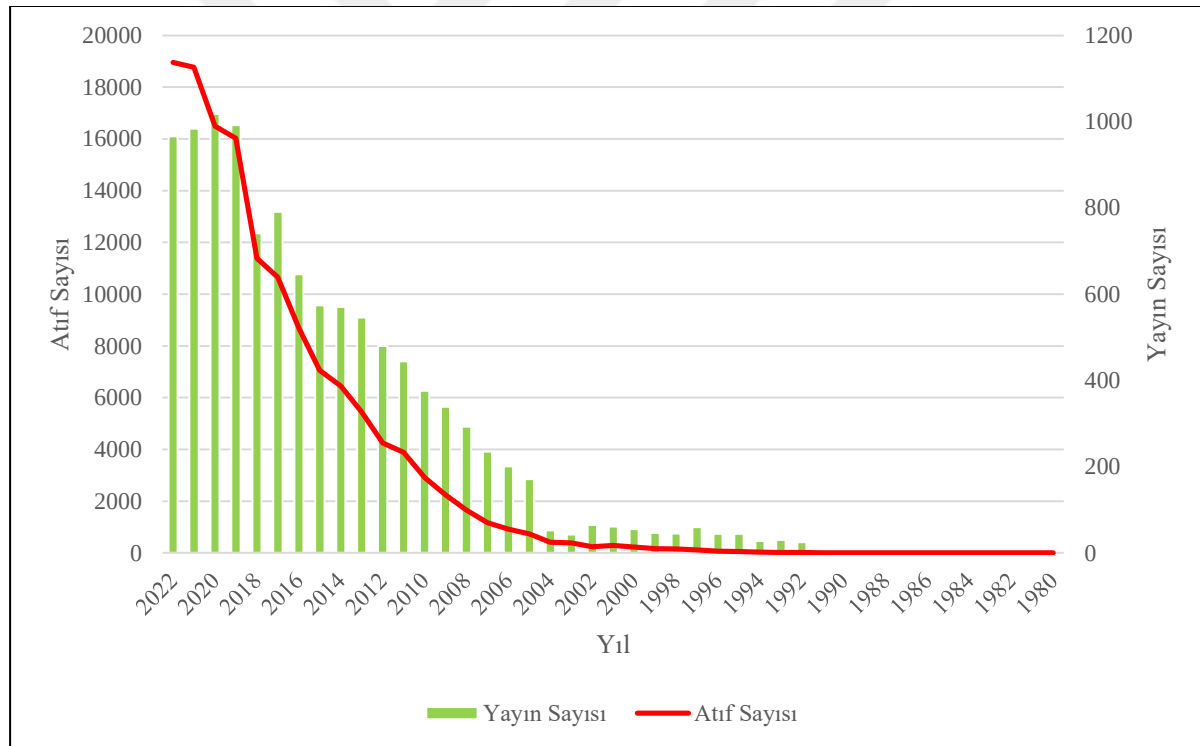
Diller	N	Diller	N
İngilizce	10984	Bulgarca	6
İspanyolca	709	Flemenkçe	6
Portekizce	84	İzlandaca	6
Türkçe	49	İtalyanca	4
Almanca	30	Ukraynaca	4
Rusça	28	Hırvatça	3
Fransızca	21	Sırpça	3
Çince	17	Slovenca	3
		Katalanca	1
		Galiçyaca	1
		Endonezce	1
		Japonca	1

Malayca	1
Lehçe	1
Belirtilmemiş	

4.1.2. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Web of Science veri tabanında ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili çalışma sayısının yıllara göre dağılımı ve bu yıllarda yapılan atıf sayıları incelenmiştir. Bu incelemeye yönelik oluşturulan grafik Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 5. WoS'ta Yayınlanan İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Makalelerin En Çok Atıf Yapılan Yıllara Göre Dağılımı

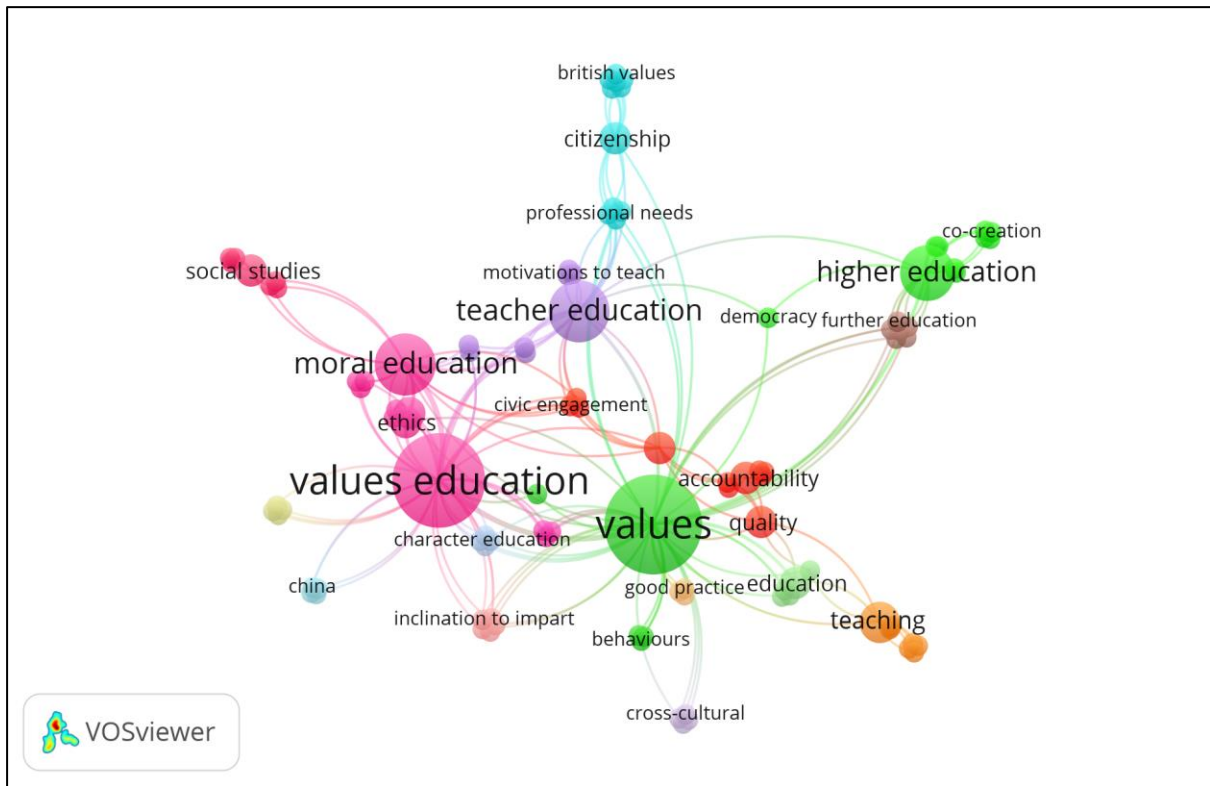

Şekil 5'te yer alan grafiğe göre en çok yayın yapılan yıl 2018 (N=1018) yılıdır. 2005 yılından sonra yayın sayılarında belirgin artış gözlenmiştir. 2019 ve sonraki yıllarda ise en yüksek çalışma sayılarına ulaşılmıştır. Yıllar ve yapılan atıf sayıları incelendiğine en çok atıf yapılan yıl 2022 (N=18958) yılıdır. 2002 yılından önce atıf sayılarında dalgalanmalar yaşansa da 2003 yılından sonra atıf sayıları sürekli bir artış göstermiştir. Son yıllarda yapılan atıf sayıları birbirine oldukça yakındır.

4.1.3. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmaların En Çok Kullanılan Anahtar Kelimelere Göre Dağılımı

Araştırma kapsamında Web of Science veri tabanında yer alan ilkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan makaleler ilgili sınırlandırmalar sonucunda analiz edilmiş ve veri seti oluşturulmuştur. Oluşturulan veri seti VOSviewer uygulaması kullanılarak bilimsel ağ haritalarına dönüştürülmüştür. Makalelerde en çok kullanılan anahtar kelimeler oluşturulan ağ haritasında (Şekil 6) verilmiştir.

Şekil 6. WoS'ta Yayınlanan İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Makalelerin En Çok Kullanılan Anahtar Kelimelere Göre Dağılımı (Co-occurrence Analysis)

Şekil 6'da verilen ağ haritasında kullanılan anahtar kelimeler nokta ve bağlantılar ile gösterilmiştir. Anahtar kelimeleri gösteren noktaların boyutları kullanım sıklığına bağlı olarak değişmektedir. Boyutu öne çıkan noktalar kullanım sıklığı fazla olan anahtar kelimeleri göstermektedir. Ağ haritasına göre WoS'ta ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan makalelerde en sık kullanılan anahtar kelimeler values (N=13) ve values education(N=12) olmuştur. Bunları moral education (N=6), teacher education (N=6), higher education (N=5), teaching (N=3) ve value (N=3) anahtar kelimeleri takip etmektedir.

Makalelerde anahtar kelimelerin tekrarlanma sayısı en az 2 olarak belirlenmiş ve oluşturulan diğer anahtar kelimelere Tablo 3'te yer verilmiştir.

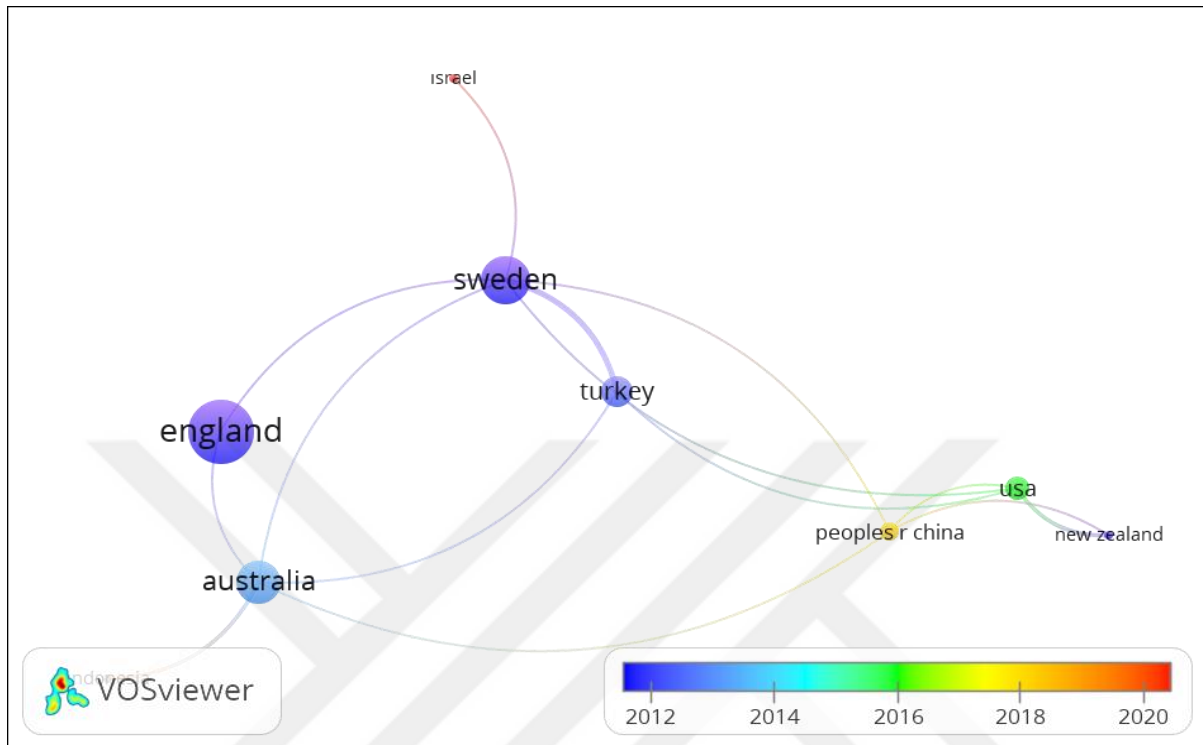
Tablo 3. WoS'ta ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda en çok kullanılan anahtar kelimelerin dağılımı

Anahtar Kelimeler	N
Values (Değerler)	13
Values Education (Değerler Eğitimi)	12
Moral Education (Ahlak Eğitimi)	6
Teacher Education (Öğretmen Eğitimi)	6
Higher Education (Yüksek Öğretim)	5
Teaching (Öğretim)	3
Value (Değer)	3
Citizenship (Vatandaşlık)	2
Comparative Education (Karşılaştırmalı Eğitim)	2
Ethics (Etik)	2
Teacher Professionalism (Öğretmen Profesyonelliği)	2
Education (Eğitim)	2
Quality (Kalite)	2
Accountability (Hesap Verebilirlik)	2
Social Studies (Sosyal Bilgiler)	2

4.1.4. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmaların En Fazla Alıntı Yapılan Ülkelere Göre Dağılımı

Web of Science'ta yapılan ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan makaleler yayımlandıkları ülke (countries) ve atıf sayıları (citation) baz alınarak VOSviewer programında analiz edilmiştir. Ülkenin atıf sayısı en düşük 1 ve makale sayısı en düşük 1 olacak şekilde seçilerek bilimsel ağ haritası oluşturulmuştur. Oluşturulan ağ haritası Şekil 7'de verilmiştir.

Şekil 7. WoS'ta Yayınlanan İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Makalelerin En Çok Atıf Yapılan Ülkelere Göre Dağılımı (Citation Analysis)

Yayınlanan makaleler ülke ve atıf sayılarının analiz edildiği Şekil 7’de göre en fazla atıf alan ilk 3 ülke İngiltere (N=183), İsveç (N=125) ve Avusturalya (N=107) olduğu görülmektedir. Türkiye ise Avusturalya’nın ardından 67 atıf sayısı ve 5 çalışma ile 4. sırada yer almaktadır. Son yıllarda en çok atıf alan ülkeler ise İsrail, Endonezya ve Çin’dir.

Tablo 4. WoS'ta Yayınlanan İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Makalelerde En Çok Atıf Alan Ülkeler

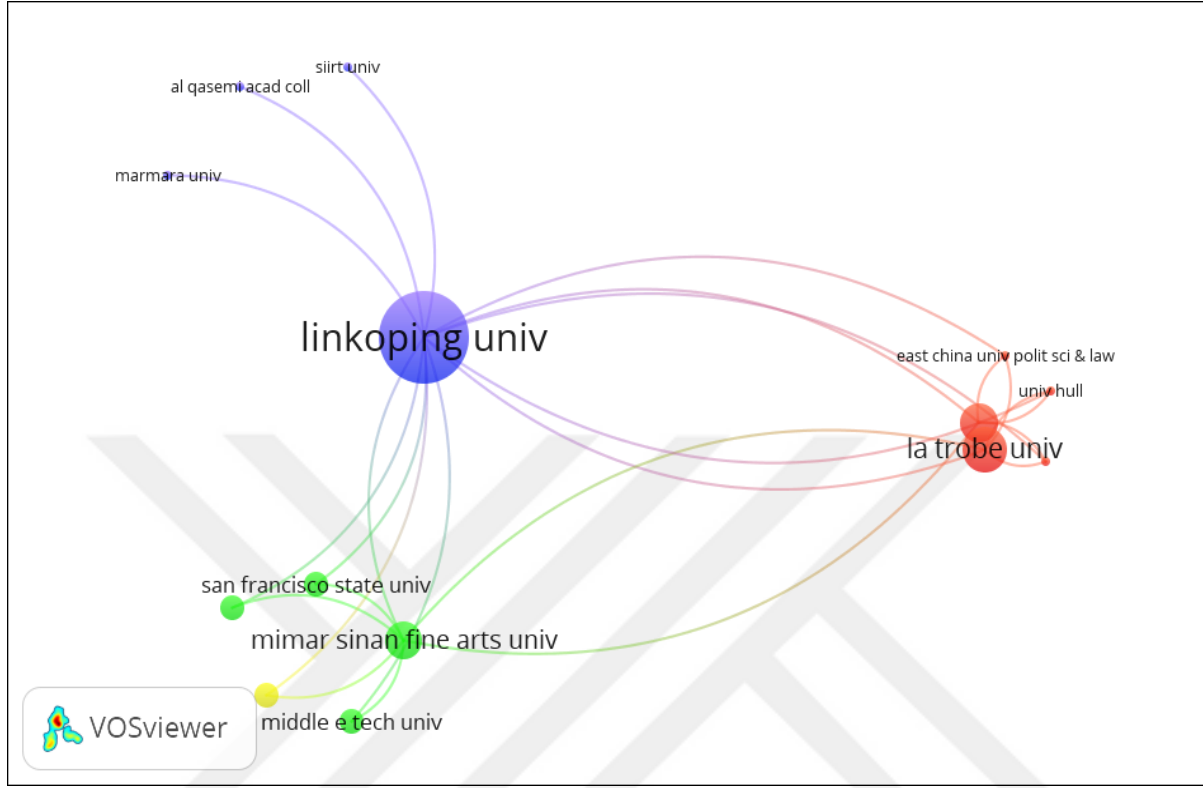
Ülkeler	Makale Sayısı	Atıf Sayısı
İngiltere	11	183
İsveç	3	125
Avusturalya	9	107
Türkiye	5	67
ABD	7	47
Çin	3	34
Finlandiya	1	18

Yeni Zelanda	2	13
İrlanda	1	13
Filipinler	1	7
Norveç	1	3
Kuveyt	1	3
Samoa	1	3
İsrail	1	1
Endonezya	2	1
İspanya	1	1

4.1.5. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmaların En Çok Atıf Yapılan Kuruluşlara Göre Dağılımı

WoS veri tabanında ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar en çok atıf alan kuruluşlara göre incelenmiştir. VOSviewer programında yapılan analizde kuruluşların yayınladığı makale sayısı en az 1 ve yapılan atıf sayısı en az 1 olacak şekilde seçilmiş, bilimsel ağ haritası oluşturularak aralarındaki ilişki ortaya çıkarılmıştır. Oluşturulan ağ haritasına Şekil 8’de verilmiştir. Oluşturulan ağ haritasına göre en fazla atıf yapılan kuruluş Linköping Üniversitesi’dir (N=125). Linköping Üniversitesi’nden yayınlanan makale sayısı ise 2’dir. Bu üniversiteyi 88 atıf ve 1 makale ile London Metropolitan Üniversitesi ve 57 atıf ile 4 makale yayınlanan Newcastle Üniversitesi takip etmiştir.

Şekil 8. WoS'ta ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların en çok atıf yapılan kuruluşlara göre dağılımı (Citation Analysis)

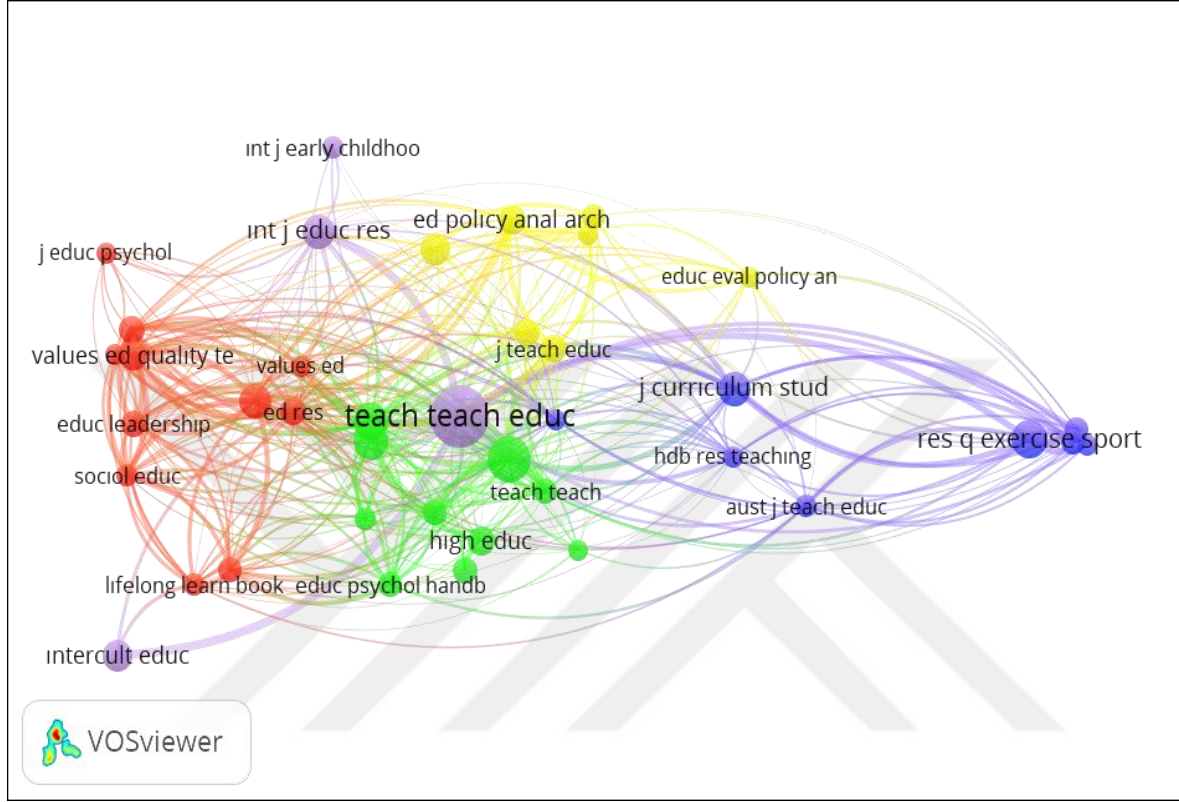
En fazla atıf yapılan kuruluşlar arasında Türkiye’den 5 üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerde 1 çalışma yayınlanmıştır. Üniversitelerin aldıkları atıf sayıları ise şöyledir: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (N=36), Anadolu Üniversitesi (N=6), Ahi Evran Üniversitesi (N=3), Siirt Üniversitesi (N=2) ve Marmara Üniversitesi (N=2).

4.1.6. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmaların En Fazla Atıf Alan Dergilere Göre Dağılımı

WoS'ta ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların yayınlandıkları dergiler atıf sayılarına göre incelenmiştir. VOSviewer programı kullanılarak en fazla atıf alan dergiler eş atıf analizi (co-citation analysis) yapılarak tespit edilmiştir. Yapılan çalışmaların yayınlandığı en az 6 atıf yapılan 40 dergi listelenmiş ve bilimsel ağ haritası oluşturulmuştur. Şekil 9’da verilen ağ haritasına göre en fazla ortak atıf alan dergiler 47 atıf ile Teaching and Teacher Education (Öğretmenlik ve Öğretmen Eğitimi) dergisi, 27 atıf ile Journal of Moral Education (Ahlak Eğitimi Dergisi), 19 atıf ile Research Quarterly for Exercise and Sport (Egzersiz ve Spor Araştırmaları), 18 atıf ile Oxford Review of Education (Oxford Eğitim

İncelemeleri) dergisi ve 17 atıf ile British Journal of Educational Studies'dir (İngiliz Eğitim Araştırmaları Dergisi).

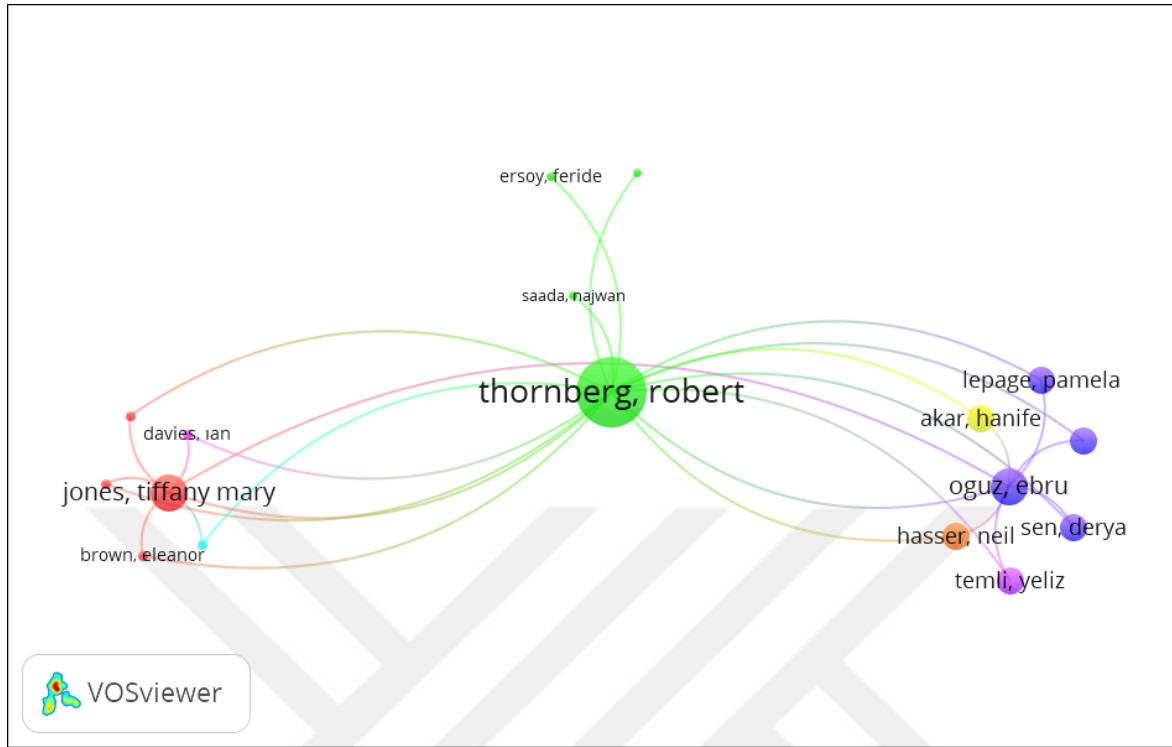
Şekil 9. WoS'ta ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların en çok atıf yapılan dergilere göre dağılımı (Co-citation Analysis)

4.1.7. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Uluslararası Çalışmalarda En Fazla Atıf Alan Araştırmacılar

En fazla atıf alan yazarların belirlenmesi amacıyla VOSviewer programında Citation Analysis (Atıf Analizi) yapılmıştır. En az 1 çalışması bulunan ve en az 1 atıf alan yazarlar analize tabi tutularak bilimsel ağ haritaları oluşturulmuştur. En fazla atıf alan yazarların oluşturulan ağ haritasına Şekil 10'da yer verilmiştir.

Şekil 10. WoS'ta İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Yapılan Çalışmaların En Çok Atıf Alan Yazarlara Göre Dağılımı (Citation Analysis)

Şekil 10'da verilen ağ haritasına göre en fazla atıf alan yazar Robert Thornberg'dir (N=125). Thornberg'i yaptıkları çalışmada 88 atıf alan Louise Archer ve Becky Francis takip etmektedir. 37 atıf alan Tiffany Jones ve 36 atıf alan Ebru Oğuz da en çok atıf alan yazarlar arasında yer almaktadır.

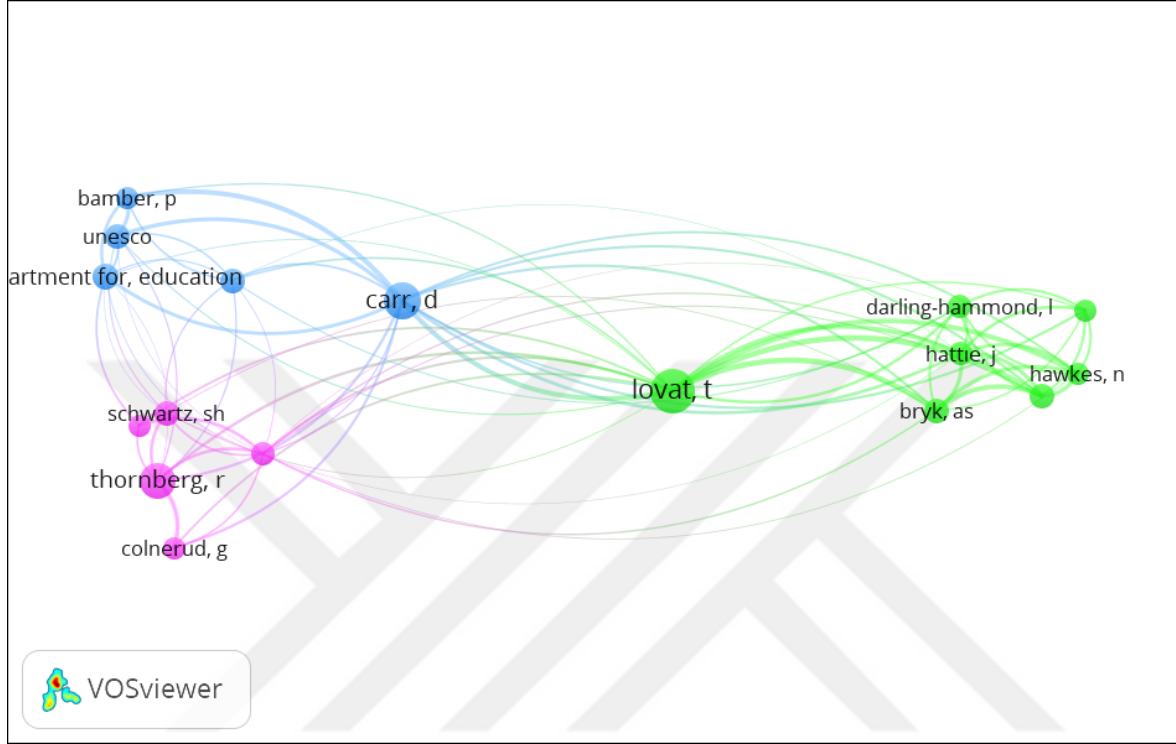
Tablo 5. WoS'ta Yayınlanan İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Makalelerde En Çok Atıf Alan Yazarların Dağılımı

Yazar	Ülke	Atıf Sayısı
Robert Thornberg	İsveç	125
Louise Archer	İngiltere	88
Becky Francis	İngiltere	88
Tiffany Jones	İngiltere	37
Ebru Oğuz	Türkiye	36

WoS'ta ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili yayınlanan çalışmalar ortak atıf (co-citation) ve yazarlık (cited authors) ilişkilerine göre VOSviewer programında Co-citation

(Ortak Atıf) analizi yapılarak incelenmiştir. Yapılan analiz sonucu en fazla atıf alan 20 yazarın ağ haritası oluşturulmuştur. Oluşturulan ağ haritasına Şekil 11’de yer verilmiştir.

Şekil 11. WoS’ta İlkokulda Değerler Eğitimi ile İlgili Yapılan Çalışmaların En Çok Atıf Alan Yazarlara Göre Dağılımı (Co-citation Analysis)

Ortak atıf-yazar analizi sonucunda oluşturulan Şekil 11’e göre en çok atıf alan yazarlar sırasıyla: Terry Lovat (N=28), Catherine D. Ennis (N=21), David B. Carr (N=20), Robert Thornberg’dir (N=18).

4.2. İçerik Analizine Yönelik Bulgular

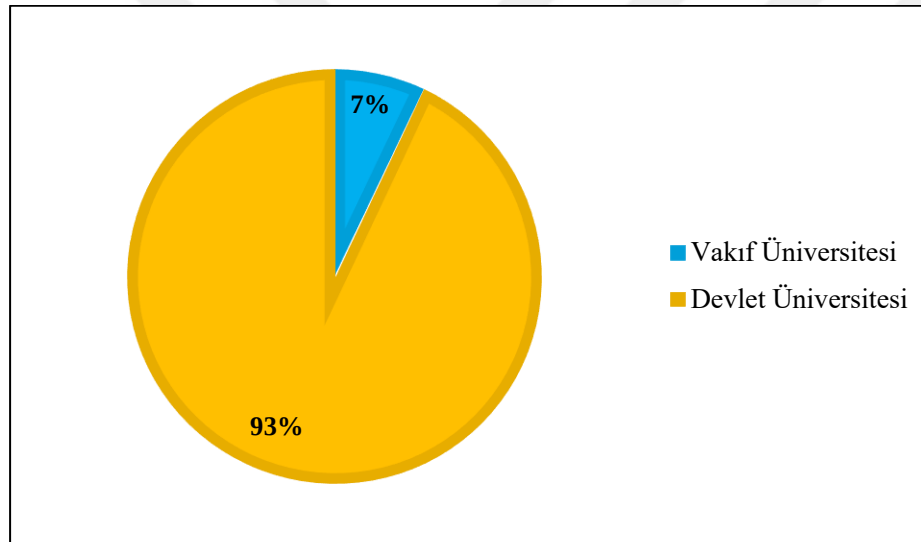
Araştırma problemlerine yönelik olarak toplam 12 kategori oluşturulmuştur. Üniversite kategorisinde Devlet Üniversitesi ve Özel Üniversite temaları oluşturulmuş, ulaşılan kodlara bulgular bölümünde yer verilmiştir. Enstitü kategorisi enstitülerin türlerine göre ayrılarak Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitüsü temalarına ulaşılmıştır. Yayınlanan çalışmaların yıllara göre dağılımının incelenmesi amacıyla 3 yıl aralığını kapsayan tema ve kodlar oluşturulmuştur. Birinci aralık 1999-2010, İkinci aralık 2011-2016, Üçüncü aralık 2017-2022 yılları arasında yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Yapılan çalışmalar yayın türüne göre incelendiğinde tez ve makale olarak 2 tema oluşturulmuş, tez teması yüksek lisans ve doktora

olmak üzere kodlara ayrılmıştır. Yayınlanan tez ve makaleler amaçlarına göre incelenebilmesi amacıyla Görüş Belirleme temasında Öğretmen Görüşlerinin belirlenmesi, Öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi, Veli görüşlerinin belirlenmesi, Yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi, Öğrenci görüşlerinin belirlenmesi kodları oluşturulmuş, Doküman İnceleme temasında ve diğer temalar belirlenmiştir.

4.2.1. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Ulusal Çalışmaların Üniversitelere Göre Dağılımı

İlkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmaların üniversitelerin devlet üniversitesi ve özel üniversite olma durumuna göre dağılımı Şekil 12’de gösterilmiştir.

Şekil 12. Tezlerin Üniversite Türüne Göre Dağılımı

Şekil 12’de verilen grafiğe göre araştırma kapsamındaki tezlerin 53’ü devlet üniversiteleri (%93) tarafından yayınlanmıştır. Geriye kalan 4 çalışma ise vakıf üniversitelerinden (%7) yayınlandığı görülmektedir. Tablo 6’ da tezlerin yayınlandığı üniversitelere ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Tablo 6. Yapılan Çalışmaların Üniversitelere Göre Dağılımı

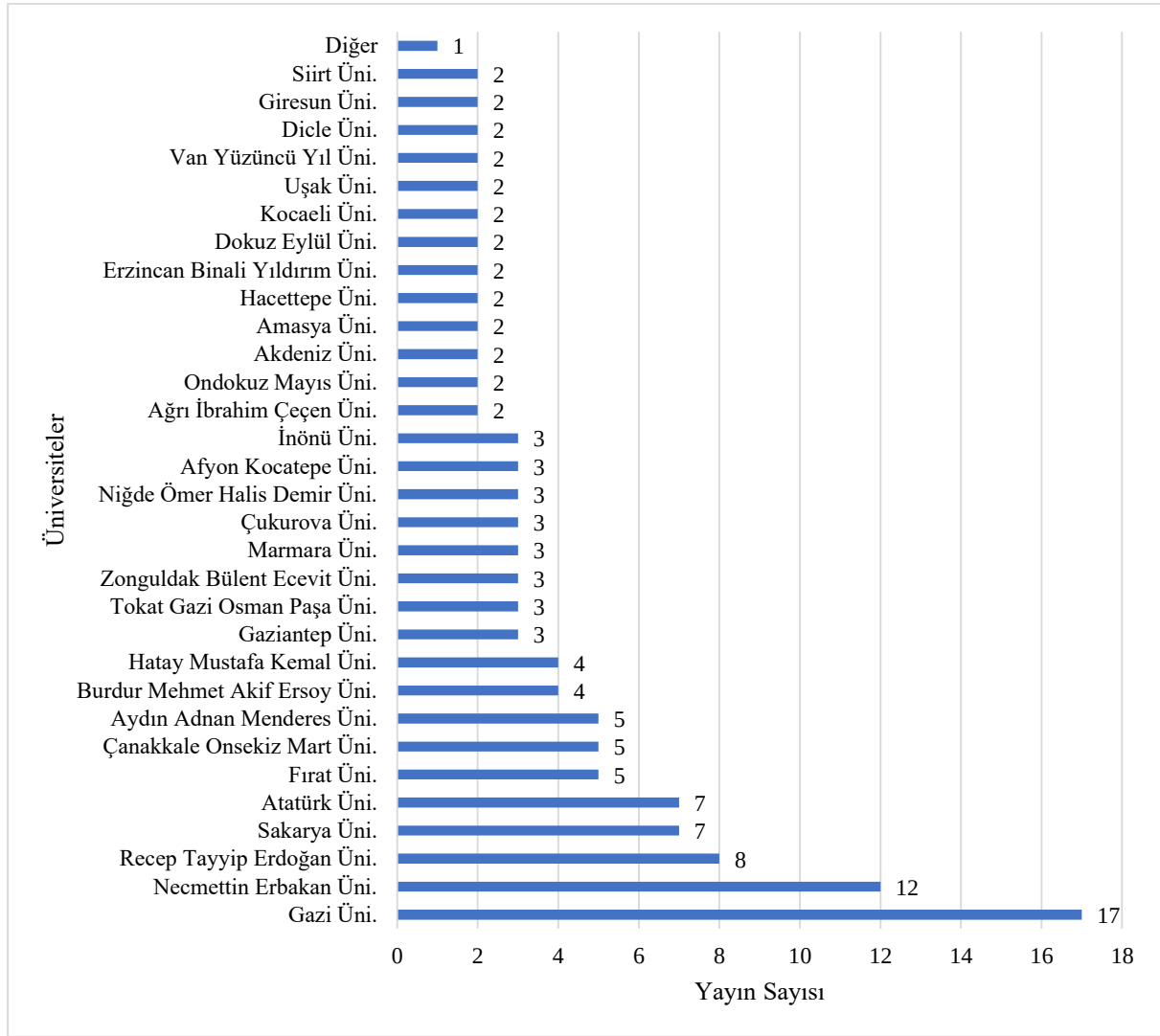
Üniversiteler	N	%
Gazi Üniversitesi	17	11
Necmettin Erbakan Üniversitesi	12	8
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	8	5

Sakarya Üniversitesi	7	4
Atatürk Üniversitesi	7	4
Fırat Üniversitesi	5	3
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	5	3
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	5	3
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	4	2
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	4	2
Gaziantep Üniversitesi	3	2
Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi	3	2
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	3	2
Marmara Üniversitesi	3	2
Çukurova Üniversitesi	3	2
Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi	3	2
Afyon Kocatepe Üniversitesi	3	2
İnönü Üniversitesi	3	2
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	2	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2	1
Akdeniz Üniversitesi	2	1
Amasya Üniversitesi	2	1
Hacettepe Üniversitesi	2	1
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	2	1
Dokuz Eylül Üniversitesi	2	1
Kocaeli Üniversitesi	2	1
Uşak Üniversitesi	2	1
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2	1
Dicle Üniversitesi	2	1
Giresun Üniversitesi	2	1
Siirt Üniversitesi	2	1
Başkent Üniversitesi	1	0
Erciyes Üniversitesi	1	0

İstanbul Üniversitesi	1	0
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	0
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	1	0
Bayburt Üniversitesi	1	0
İstanbul Aydın Üniversitesi	1	0
Bingöl Üniversitesi	1	0
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	1	0
Zirve Üniversitesi	1	0
Pamukkale Üniversitesi	1	0
Ankara Üniversitesi	1	0
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	1	0
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	0
Trabzon Üniversitesi	1	0
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1	0
Mardin Artuklu Üniversitesi	1	0
Mersin Üniversitesi	1	0
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	0
Ordu Üniversitesi	1	0
Balıkesir Üniversitesi	1	0
Kafkas Üniversitesi	1	0
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1	0
Anadolu Üniversitesi	1	0
Kastamonu Üniversitesi	1	0
Selçuk Üniversitesi	1	0
TOPLAM	150	100

Tablo 6 incelendiğinde ilkokulda değerler eğitimi hakkında ulaşılan 150 tez çalışmasının 57 adet üniversiteden yayınlandığı görülmektedir. İlkokulda değerler eğitimi hakkında en çok çalışma sayısına sahip olan üniversite 17 tez ile Gazi Üniversitesi (%11)'dir.

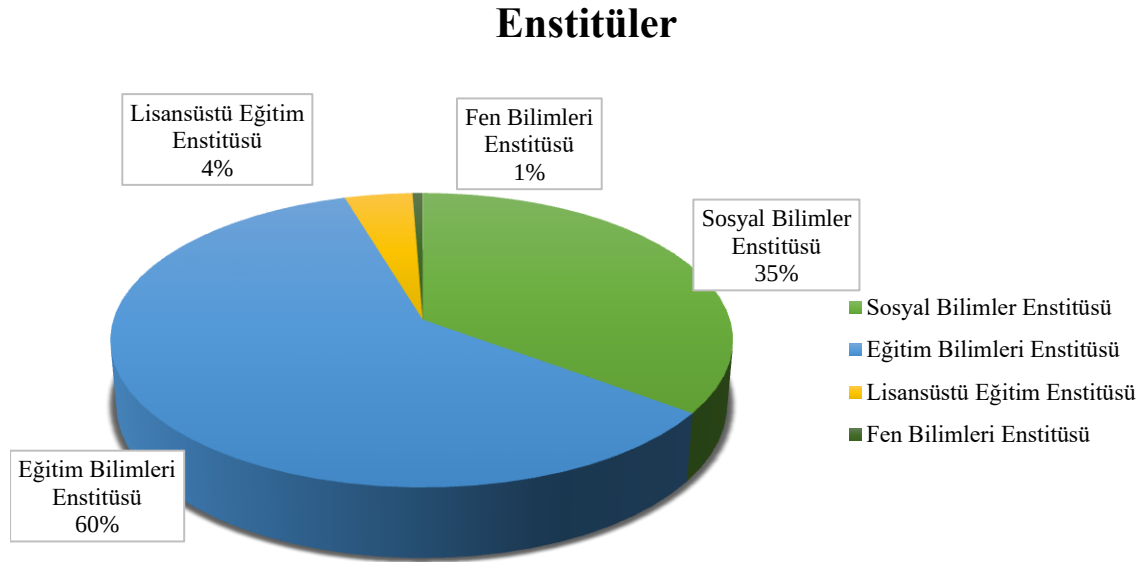
Şekil 13. Yapılan Çalışmaların Üniversitelere Göre Dağılımı

Şekil 13'te verilen yapılan tezlerin üniversitelere göre dağılımının bakıldığında en çok tezin Gazi Üniversitesi (N=17) tarafından yayınlandığı görülmektedir. Ayrıca Gazi Üniversitesi'ni Necmettin Erbakan Üniversitesi 12, Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi 8, Sakarya ve Atatürk üniversiteleri de yedişer çalışma ile takip ettiği görülmektedir. Birer tez yayınlamış 26 üniversite de şekilde diğer başlığı altında yer almaktadır.

4.2.2. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Enstitülere Göre Dağılımı

Şekil 14. Yapılan Çalışmaların Enstitülere Göre Dağılımı

Şekil 14’te verilen grafiğe bakıldığında tezlerin üniversitelerin Eğitim Bilimleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nden yayınlandığı görülmektedir. Bu enstitüler arasından %60 oranla en fazla tez yayınlanan enstitünün Sosyal Bilimler Enstitüsü olduğu tespit edilmiştir. Fen Bilimleri Enstitüsü 1 çalışma ile en az tez yayınlanan enstitüdür.

4.2.3. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Dergi Adına Göre Dağılımı

Araştırmaya dahil edilen makalelerin yayınlandıkları dergi adlarına göre dağılımı Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7. Yapılan Çalışmaların Dergi Adlarına Göre Dağılımı

Dergiler	N	%
Değerler Eğitimi Dergisi	27	15
Turkish Studies	18	10
The Journal of Academic Social Science Studies	7	3

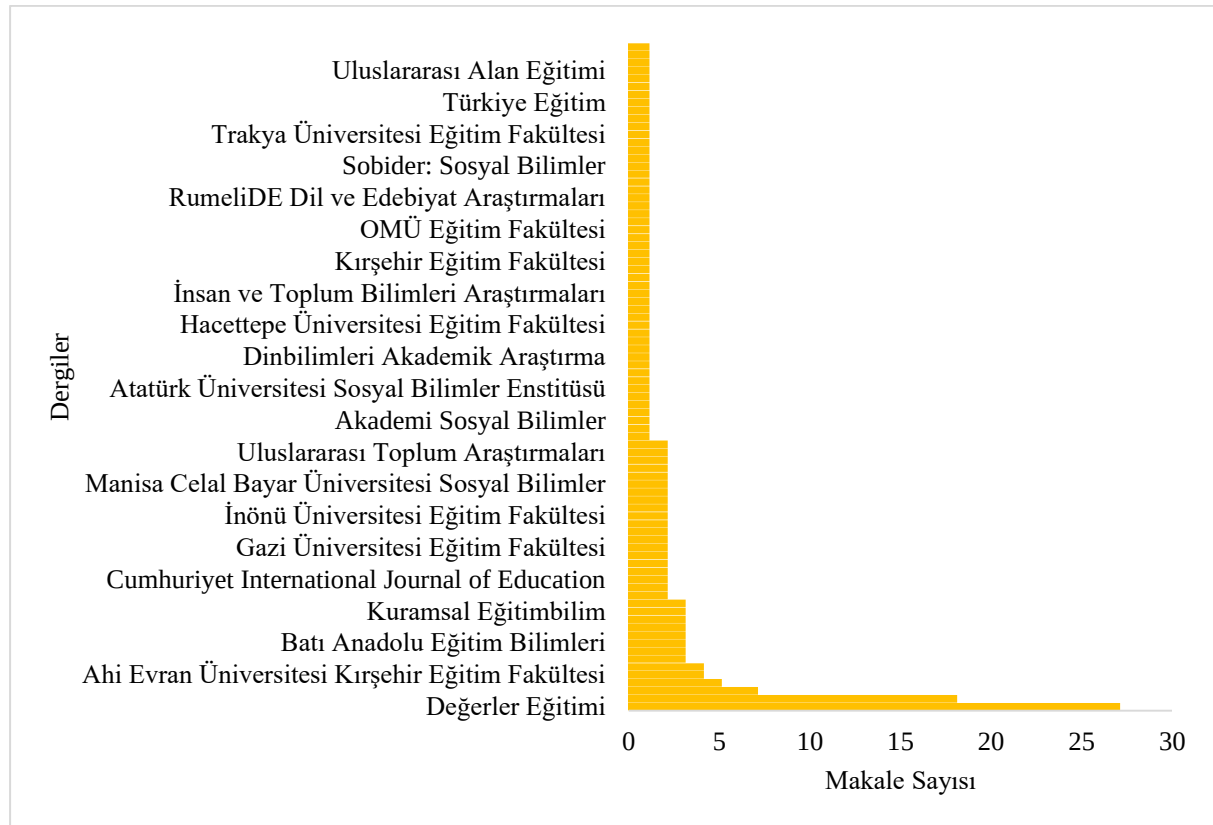
Milli Eğitim Dergisi	5	2
Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi	4	2
ASOS Journal	4	2
Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi	3	1
Ana Dili Eğitimi Dergisi	3	1
Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi	3	1
Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	3	1
Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi	3	1
İlköğretim Online	3	1
Kuramsal Eğitimbilim Dergisi	3	1
MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi	3	1
Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi	2	1
Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2	1
Cumhuriyet International Journal of Education	2	1
Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi	2	1
Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi	2	1
Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2	1
Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2	1
International Journal Of Eurasia Social Sciences	2	1
International Journal of Languages Education and Teaching	2	1
International Social Sciences Studies Journal	2	1
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2	1
Journal of Social and Humanities Sciences Research	2	1
Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi	2	1
Kastamonu Eğitim Dergisi	2	1
Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	2	1
Mavi Atlas	2	1
Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi	2	1
Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi	2	1
Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi	2	1

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi	2	1
Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi	1	0.5
Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1	0.5
Akademi Sosyal Bilimler Dergisi	1	0.5
Anadolu Journal of Educational Sciences International	1	0.5
Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1	0.5
Asya Öğretim Dergisi	1	0.5
Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1	0.5
Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi	1	0.5
Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi	1	0.5
Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi	1	0.5
Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi	1	0.5
Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi	1	0.5
Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1	0.5
Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi	1	0.5
Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1	0.5
Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1	0.5
International Journal of Language Academy	1	0.5
İlahiyat Tetkikleri Dergisi	1	0.5
İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi	1	0.5
Journal of History School	1	0.5
Journal of Social and Humanities Sciences Research	1	0.5
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1	0.5
Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi	1	0.5
Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi	1	0.5
Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1	0.5
ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi	1	0.5
OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi	1	0.5
Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1	0.5
PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi	1	0.5

Researcher: Social Science Studies	1	0.5
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi	1	0.5
Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1	0.5
SDU International Journal of Educational Studies	1	0.5
SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi	1	0.5
Sobider: Sosyal Bilimler Dergisi	1	0.5
Social Sciences Studies Journal	1	0.5
Tarih Okulu Dergisi (TOD)	1	0.5
The Turkish Online Journal of Design Art and Communication	1	0.5
Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1	0.5
TÜBAV Bilim Dergisi	1	0.5
Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi	1	0.5
Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi	1	0.5
Türkiye Eğitim Dergisi	1	0.5
Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi	1	0.5
Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1	0.5
Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	1	0.5
Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi	1	0.5
Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi	1	0.5
Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1	0.5
Yaratıcı Drama Dergisi	1	0.5
TOPLAM	179	100

Tablo 7’de yapılan çalışmaların yayınlanan dergilere göre dağılımı verilmiştir. 84 farklı dergide değerler eğitime ilişkin ilkökul düzeyinde çalışmalara yer verildiği tespit edilmiştir. Elde edilen verilere göre en çok yayının yer aldığı dergi 27 çalışma ile Değerler Eğitimi Dergisi olmuştur. 18 çalışma ile Turkish Studies dergisi en çok yayın yer alan dergiler arasında 2.sırada yer aldığı görülmektedir. Daha sonra The Journal of Academic Social Science Studies Dergisi’nin (N=7) geldiği görülmektedir.

Şekil 15. Yayınlanan Makalelerin Dergilere Göre Dağılımı

Şekil 15'te yer alan grafiğe göre Değerler Eğitimi Dergisi %15'lik oranla en fazla yayın yapılan dergi olmuştur. En az bir yayın bulunan 50 dergiye rastlanmıştır.

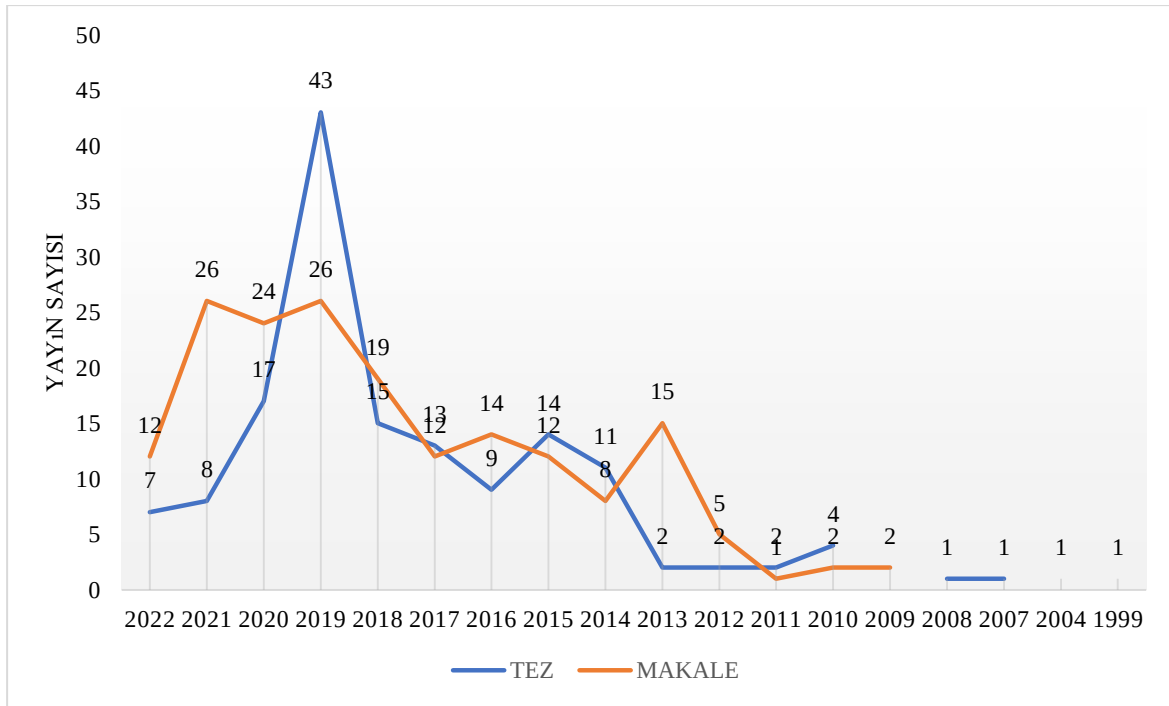
4.2.4. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Yayınlandıkları Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 8. Yapılan Çalışmaların Yayınlandığı Yıl Aralıklarına Göre Dağılımı

	Tez		Makale		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
1999-2010	7	4	5	2	12	3
2011-2016	40	27	55	30	95	29
2017-2022	103	68	119	66	222	67
TOPLAM	150	100	179	100	329	100

Tablo 8’de çalışmaların yayınlandıkları yıllara göre 3 döneme ayrılmıştır. En fazla çalışmanın 2017-2022 yılları (%65) arasında yer alan yıllarda yapıldığı görülmektedir. En az çalışma yapılan yıl aralıkları 1999-2010 (%12) yılları arasında yer alan yıllardır. Verilere göre son yıllara doğru yapılan çalışmaların sayıları artarken, yayınlanan tez ve makale sayısının birbirine oldukça yakın oldukları tespit edilmiştir. Yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımına ayrıntılı olarak Şekil 16’da yer verilmiştir.

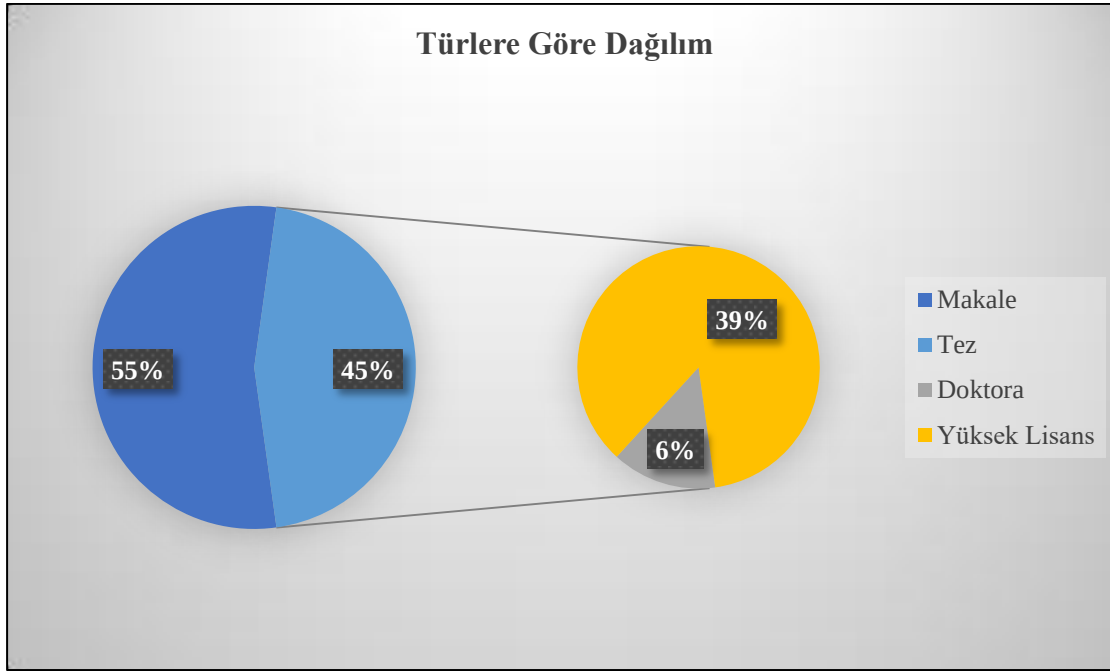
Şekil 16. Yapılan Çalışmaların Yayın Yıllarına Göre Dağılımı

Şekil 16 incelendiğinde 1999, 2004, 2007, 2008 yıllarına ait birer çalışma bulunurken, aradaki yıllarda çalışma bulunmadığı görülmektedir. 2012-2013 yıllarından sonra çalışma sayısında belirgin artış gözlenmektedir. Yayınlanan tez ve makale sayısının toplam 69 çalışma ile en çok yayınlandığı yıl 2019 yılıdır. Yıllara göre yayın sayısında dalgalanmalar olduğu da gözlenmektedir.

4.2.5. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı

Şekil 17. Yapılan Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı

Şekil 17’de verilen bilgilere göre araştırma kapsamında elde edilen çalışmalar türlerine göre incelendiğinde çalışmaların %55 oranla makale türünde olduğu, %45 oranında ise tez türünde olduğu görülmektedir. Tez çalışmalarının %39’nu yüksek lisans tezleri oluştururken, %6’sını da doktora tezleri oluşturmaktadır. Ulaşılan verilere ayrıntılı olarak Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9. Yapılan Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı

Yayın Türü	Veri tabanları	Yayın yılları	N	Toplam	%
Makale	SOBİAD,	2004-2022	179	179	55
	TR Dizin				
Tez	Doktora	YÖK Tez	2010-2022	22	45

Yüksek Lisans	YÖK Tez	1999-2022	128	150	
TOPLAM			329	329	100

Araştırma kapsamı oluşturulurken belirlenen kriterlere göre incelenen araştırmaların türlerine göre dağılımının verildiği Tablo 9'a göre araştırma kapsamında toplam 329 çalışmaya ulaşılmıştır. SOBİAD Atıf Dizini ve TR Dizin veri tabanlarından belirlenen kriterlere uygun 179 makale elde edilmiştir. 150 adet teze ise YÖK Tez veri tabanı kullanılarak ulaşılmıştır. Tezler arsında yüksek lisans tezlerinin(N=128) doktora tezlerinden(N=22) fazla olduğu görülmektedir.

4.2.6. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Amaçlarına Göre Dağılımı

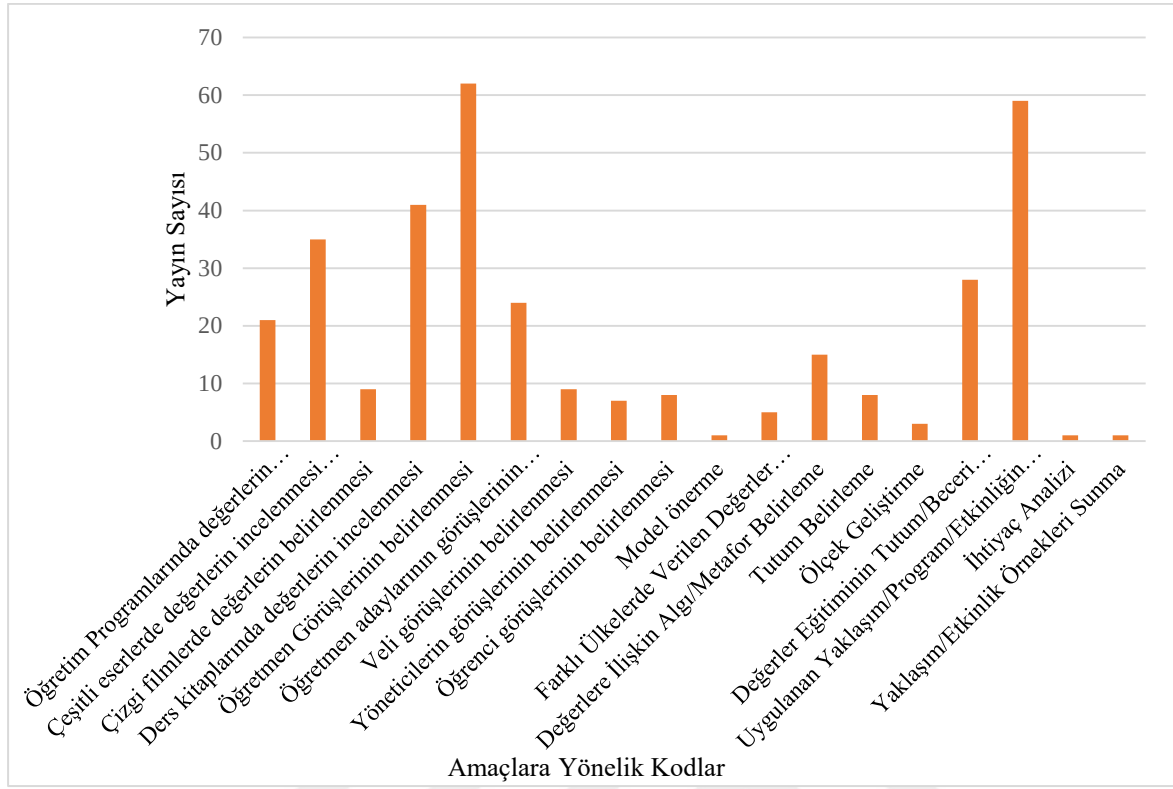
Tablo 10. Yapılan Çalışmaların Amaçlarına Göre Dağılımı

Temalar	Kodlar	Tez	Makale	N	%
Dokümanlarda değerlerin incelenmesi	Öğretim Programlarında değerlerin incelenmesi	1	20	21	6
	Çeşitli eserlerde değerlerin incelenmesi (Kitap, Hikâye, Masal, Dergi, Şiir, Atasözleri, Tiyatro)	21	14	35	10
	Çizgi filmlerde değerlerin belirlenmesi	6	3	9	2
	Ders kitaplarında değerlerin incelenmesi	17	24	41	12
Görüş belirleme	Öğretmen Görüşlerinin belirlenmesi	17	45	62	18
	Öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi	7	17	24	7
	Veli görüşlerinin belirlenmesi	3	6	9	2
	Yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi	2	5	7	2
	Öğrenci görüşlerinin belirlenmesi	4	4	8	2
Model önerme			1	1	0,2
Farklı Ülkelerde Verilen Değerler Eğitimi Karşılaştırma		1	4	5	1
Değerlere İlişkin Algı/Metafor Belirleme		10	5	15	4
Tutum Belirleme		3	5	8	2

Ölçek Geliştirme		3	3	0,8
Değerler Eğitiminin Tutum/Beceri Kazanımına Etkisi	19	10	28	8
Uygulanan Yaklaşım/Program/Etkinliğin Değer Kazanımına/Eğilimine Etkisinin Belirlenmesi	47	12	59	17
İhtiyaç Analizi		1	1	0,2
Yaklaşım/Etkinlik Örnekleri Sunma		1	1	0,2

Tablo 10’da yer alan verilere göre yapılan çalışmaların amaçlarına göre dağılımını belirleyebilmek adına temalar ve kodlar oluşturulup analiz edilmiştir. Elde edilen çalışmalar incelenerek dokümanlarda değerlerin incelenmesi, görüşlerin belirlenmesi, model önerme, farklı ülkelerde verilen değerler eğitimi karşılaştırma, değerlere ilişkin algı/metafor belirleme, tutum belirleme, ölçek geliştirme, değerler eğitiminin tutum/beceri kazanımına etkisi, uygulanan yaklaşım/program/etkinliğin değer kazanımına/eğilimine etkisi, ihtiyaç analizi, yaklaşım/etkinlik örnekleri sunma temaları oluşturulmuştur. Dokümanlarda değerlerin incelenmesi temasına uygun olarak öğretim programlarında değerlerin incelenmesi, çeşitli eserlerde değerlerin incelenmesi (kitap, hikâye, masal, dergi, şiir, atasözleri, tiyatro), çizgi filmlerde değerlerin belirlenmesi, Ders kitaplarında değerlerin incelenmesi kodları oluşturulmuştur. Kodlar arasında amaca yönelik en çok çalışmaya ulaşılan kod ders kitaplarında değerlerin(N=41) incelenmesidir. Görüşlerin belirlenmesi temasına uygun olarak çalışmalar incelenerek Öğretmen Görüşlerinin belirlenmesi, Öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi, Veli görüşlerinin belirlenmesi, Yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi, Öğrenci görüşlerinin belirlenmesi kodları oluşturulmuştur. Bu temaların arasında amaca yönelik en çok çalışma yapılan kod öğretmen görüşlerinin belirlenmesi(N=62) olmuştur. Diğer temalar arasında en fazla amaca yönelik yayın yapılan temanın uygulanan yaklaşım/program/etkinliğin değer kazanımına/eğilimine etkisinin belirlenmesi (N=59)’nin olduğu tespit edilmiştir.

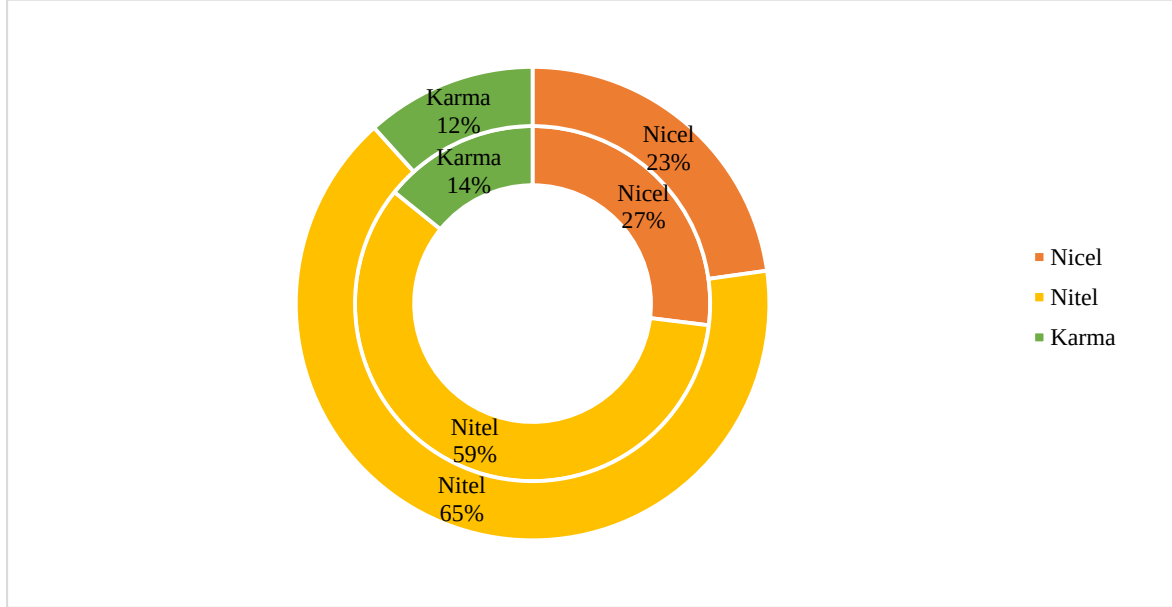
Şekil 18. Yapılan Çalışmaların Amaçlarına Göre Dağılımı

Şekil 18 incelendiğinde çalışmalar en çok öğretmen görüşlerinin belirlenmesi(N=62) ve uygulanan yaklaşım/program/etkinliğin değer kazanımına/eğilimine etkisi(N=59) amacına uygun olarak yapılmıştır.

4.2.7. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Kullanılan Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

Şekil 19. Yapılan Çalışmaların Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Yapılan çalışmalar araştırma yöntemlerine göre yüzdelik dağılımlarına bakıldığında çalışmalarda en çok %60 ile nitel araştırma yöntemlerinin(N=195) kullanıldığı görülmektedir. Nitel araştırma yöntemleri en çok makalelerde (%65) kullanılmıştır. Diğer araştırma yöntemlerinin kullanım oranlarının ise birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Buna göre nicel araştırma yöntemleri %23, karma araştırma yöntemi %12 oranında kullanılmıştır. Yöntemlerin kullanılan desenlerine göre dağılımlarına detaylı olarak Tablo 11’de yer verilmiştir.

4.2.8. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Kullanılan Araştırma Desenlerine Göre Dağılımı

Tablo 11. Yapılan Çalışmaların Araştırma Desenine Göre Dağılımı

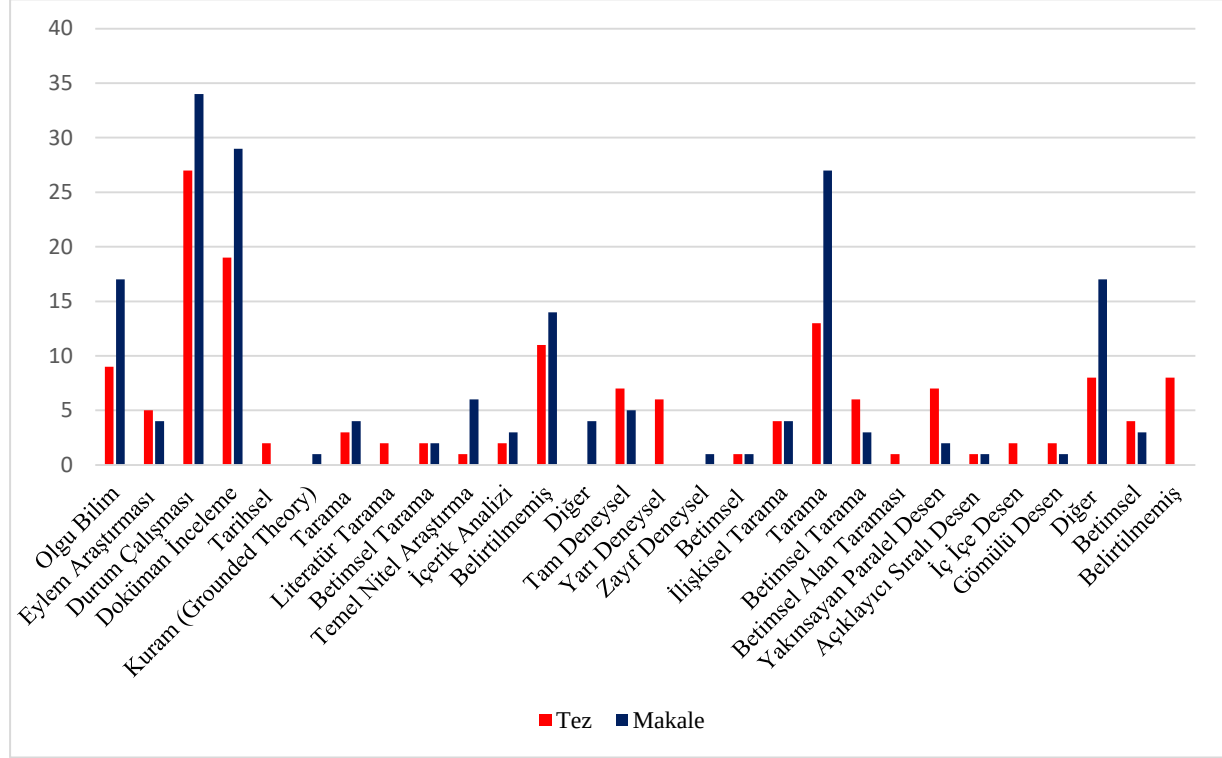
Yöntem	Desen	Tez	Makale	Toplam	
				N	%
Nitel	Olgu Bilim	9	17	26	60
	Eylem Araştırması	5	4	9	
	Durum Çalışması	27	34	61	

	Doküman İnceleme	19	29	48	
	Tarihsel	2		2	
	Kuram (Grounded Theory)		1	1	
	Tarama	3	4	7	
	Literatür Tarama	2		2	
	Betimsel Tarama	2	2	4	
	Temel Nitel Araştırma	1	6	7	
	İçerik Analizi	2	3	5	
	Belirtilmemiş	11	14	25	
	Diğer		4	4	
Nicel	Tam Deneysel	7	5		
	Yarı Deneysel	6	0	19	
	Zayıf Deneysel		1		
	Betimsel	1	1		23
	İlişkisel Tarama	4	4		
	Tarama	13	27	60	
	Betimsel Tarama	6	3		
	Betimsel Alan Taraması	1			
	Yakınsayan Paralel Desen	7	2		
	Açıklayıcı Sıralı Desen	1	1		
Karma	İç İç Desen	2		41	12
	Gömülü Desen	2	1		
	Diğer	8	17		
	Betimsel	4	3		
Belirtilmemiş	Belirtilmemiş	8		15	4
TOPLAM		151	183	334	100

Araştırma desenlerine göre çalışmalar incelendiğinde yöntem olarak en çok kullanılan Nitel yöntemler içinde en fazla kullanılan desen ise Durum Çalışması(N=61) olmuştur. 48 çalışma ile Doküman analizinin ve 40 çalışma ile tarama desenin sıralamayı takip ettiği

görülmektedir. Aynı çalışmada birden fazla desen kullanılan çalışmalar da bulunmaktadır. Kullanılan araştırma desenlerinin dağılımına Şekil 20’de ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Şekil 20. Yapılan Çalışmaların Araştırma Desenine Göre Dağılımı

Şekil 20’de yapılan çalışmalarda kullanılan desenlerin tez ve makale sayısına göre dağılımına bakıldığında tezlerde en fazla Durum çalışması deseninin(N=27), makalelerde ise Doküman inceleme deseninin (N=29) kullanıldığı görülmektedir.

4.2.9. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Hedef Kitlesine Göre Dağılımı

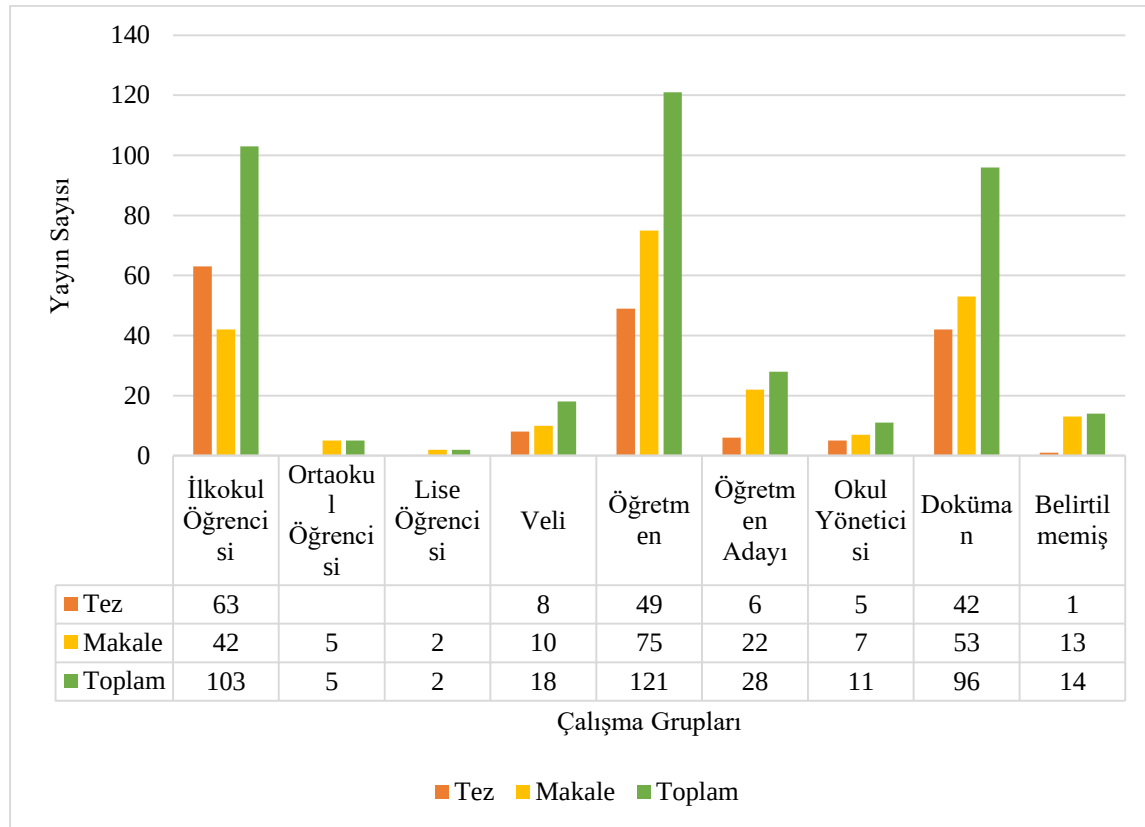
Tablo 12. Yapılan Çalışmaların Hedef Kitlesine Göre Dağılımı

Örneklem Grubu	Tez		Makale		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
İlkokul (1-4)	1.sınıf	1	0	2	3	0
	2.sınıf	6	3	5	11	2
	3.sınıf	11	6	11	22	5
	4.sınıf	44	24	19	61	15

	Belirtilmemiş	1	0	5	2	6	3
Ortaokul (5-8)		0	0	5	2	5	1
Ortaöğretim (9-12)		0	0	2	0	2	0
Üstün Yetenekli Öğrenci		0	0	2	0	2	0
Sınıf Öğretmeni		43	24	60	26	102	25
Branş Öğretmenleri		6	3	15	5	19	4
Öğretmen Adayı		6	3	22	9	28	7
Okul Yöneticisi		5	2	7	3	11	2
Veli		8	4	10	4	18	4
Doküman	Ders Kitabı	21	11	26	11	45	11
	Çocuk Kitabı	16	9	9	3	25	6
	Öğretim Programları	1	0	12	5	13	3
	Çizgi Film Bölümleri	5	2	2	0	7	1
	Diğer	2	2	4	1	6	1
Belirtilmemiş		1	0	13	5	14	3
TOPLAM		177	100	229	100	398	100

Tablo 12’de ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların hedef kitlesine göre dağılımına yer verilmiştir. Tabloda yer alan verilere göre çalışmaların yoğun olarak ilkokul öğrencileri(N=103) ve sınıf öğretmenleri(N=102) ile yapıldığı belirlenmiştir. İlkokul öğrencileri sınıf düzeyleri açısından incelendiğine en fazla 4.sınıf düzeyindeki öğrenciler ile çalışıldığı görülmektedir. Onu takip eden doküman (N=96) ile ve dokümanlar arasından ise en fazla çalışma ders kitapları(N=45) kullanılmıştır. 14 çalışmada hedef kitlesi belirtilmezken, yapılan çalışmalarda en az ortaöğretim öğrencileri(N=2) ve üstün yetenekli öğrencilerin(N=2) örneklem olarak seçildiği görülmektedir.

Şekil 21. Yapılan Çalışmaların Hedef Kitlesine Göre Dağılımı

Şekil 21’de yer alan grafiğe göre yapılan çalışmalar türüne ve hedef kitlesine göre karşılaştırıldığında tezlerde hedef kitlesi olarak en çok ilkokul öğrencileri (%41) yer almıştır. Tezlerde ortaokul ve lise öğrencilerini hedef alan çalışmalara ise rastlanmamıştır. Makalelerde ise aynı oranda hedef kitlesi olarak öğretmenlerin (%41) seçildiği görülmektedir. Toplamda hedef kitlesi olarak en fazla çalışılan grup öğretmenler (%30) olmuş, en az çalışılan grup ise 2 çalışmada yer verilen lise öğrencileri (%0,5) olmuştur. Yapılan çalışmaların örneklem büyüklüğüne göre dağılımına Tablo 13’te yer verilmiştir.

4.2.10. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımı

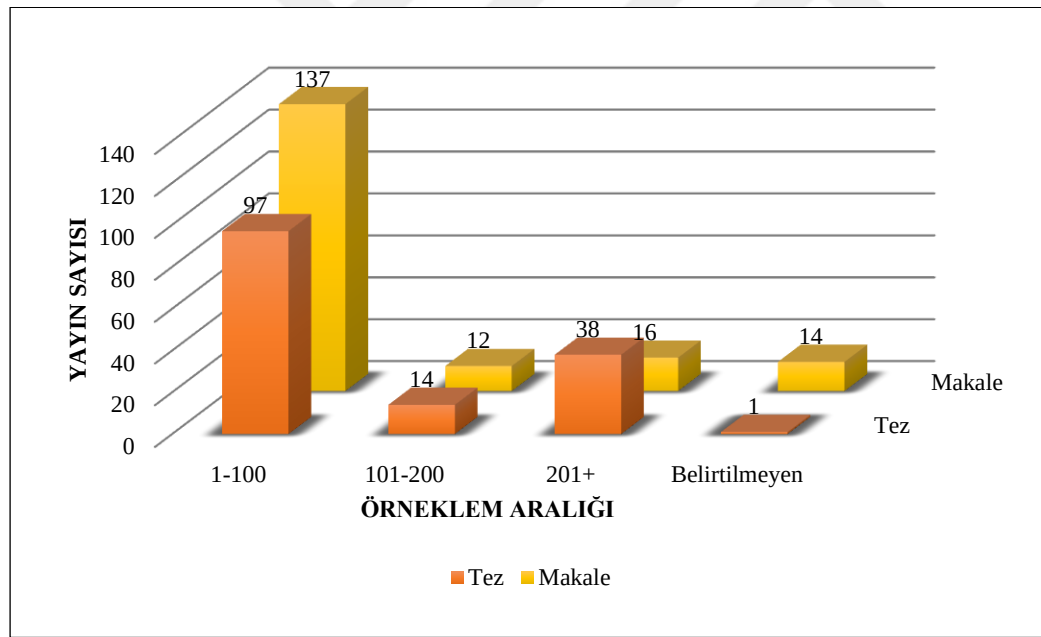
Tablo 13. Yapılan Çalışmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımı

Örneklem Sayıları	Tezler		Makaleler	
	N	%	N	%
1-100	97	64	137	76
101-200	14	9	12	6

201+	38	25	16	8
Belirtilmeyen	1	0	14	7
TOPLAM	150	100	179	100

Yapılan çalışmaların örneklem büyüklüğüne göre dağılımı Tablo 13'te verilmiştir. Verilen tabloya göre örneklem grupları sayı aralıklarına göre 3 grupta incelenmiştir. Yayınlanan makalelerin örneklem sayısının %76 ile en çok 1-100 aralığında olduğu, yayınlanan tezlerde ise en fazla kullanılan örneklem aralığının %64 ile yine 1-100 aralığında olduğu görülmektedir. 101-200 aralığında tez ve makalelerde daha az çalışmaya rastlanırken, 200 ve üstü örneklem aralığının kullanıldığı tez çalışmalarının makale çalışmalarının sayısından fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Örneklem sayılarının belirtilmediği 15 çalışma bulunmaktadır.

Şekil 22. Yapılan Çalışmaların Örneklem Aralığına Göre Dağılımı

Şekil 22'de verilen grafiğe göre 1-100 aralığında örneklem sayısı kullanılan toplam 234 çalışma bulunmaktadır. Araştırmacıların en çok bu değerler arasında yer alan örneklem sayılarını tercih ettiği belirlenmiştir. 101-200 aralığında örneklem sayısı kullanılan 26, 201 ve üstünde örneklem sayısı kullanılan 54 çalışma bulunmuştur.

4.2.11. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

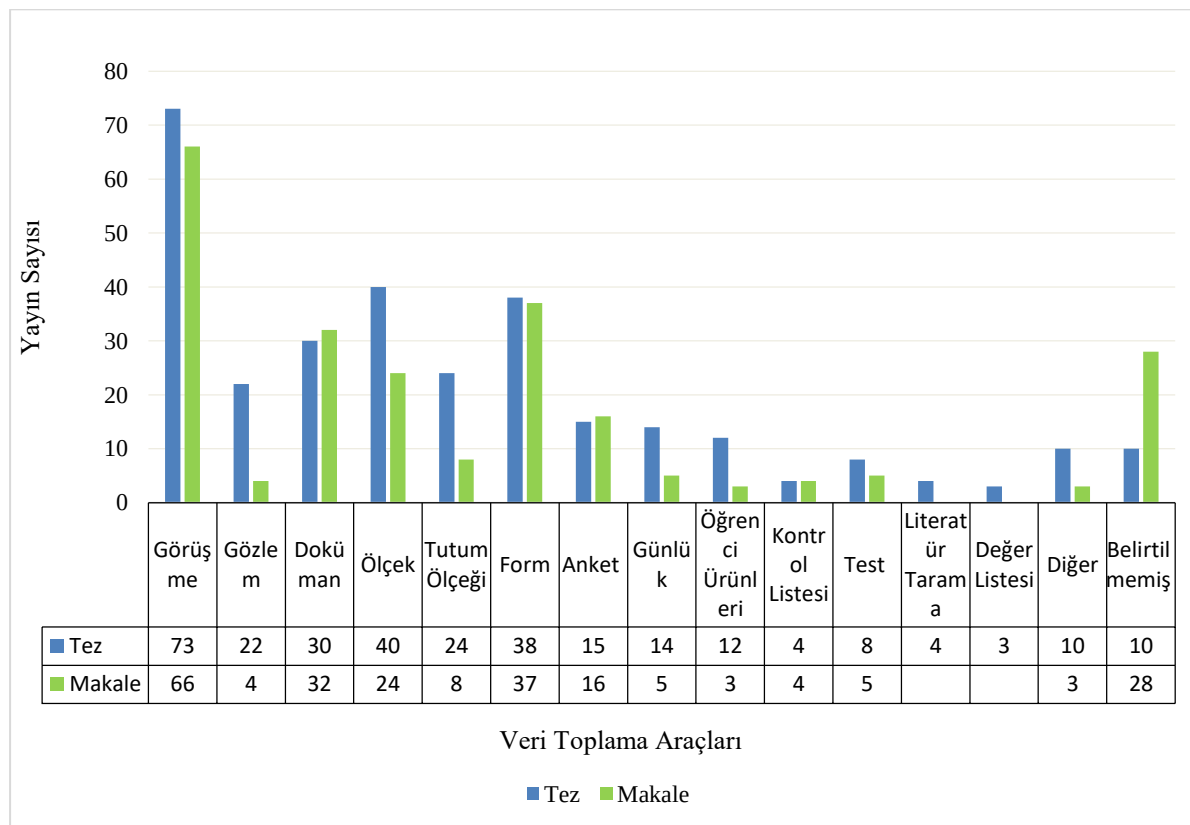
Tablo 14. Yapılan Çalışmaların Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Araçları		Tez	Makale	Toplam	
		N	N	N	%
Görüşme Formu	Yapılandırılmış Görüşme Formu	2	1	3	
	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	52	46	98	25
	Görüşme Formu	19	19	38	
Gözlem		22	4	26	4
Doküman/Doküman Analizi		30	32	62	11
Ölçek		40	24	64	11
Tutum Ölçeği		24	8	32	5
Form		38	37	75	14
Anket		15	16	31	5
Araştırmacı/Öğrenci Günlükleri		14	5	19	3
Öğrenci Ürünleri (Çalışma Kağıtları, Çizimler vs.)		12	3	15	2
Kontrol Listesi		4	4	8	1
Test	Başarı Testi	5	1	6	
	Kelime İlişkilendirme Testi	2	2	4	2
	Kazanım Testi	1	2	3	
Literatür Tarama		4		4	0
Değer Listesi		3		3	0
Diğer		10	3	13	2
Belirtilmemiş		10	28	38	7

Yapılan çalışmaların kullanılan veri toplama araçlarına göre dağılımını gösteren tabloya yer verilmiştir. Tablo 14’te yer alan verilere göre yapılan çalışmalarda en fazla kullanılan veri toplama aracı görüşmedir (%25). Görüşme formları arasından en çok kullanılan görüşme formu çeşidi yarı yapılandırılmış görüşme formu(N=98) olmuştur.

Görüşme formunda sonra en fazla kullanılan veri toplama aracı formlardır (%14). Formlar araştırmacılar tarafından oluşturulan, halihazırda kullanılan veya kişisel bilgiler formu olarak çalışmalarda kullanılmıştır. Formlardan sonra en fazla kullanılan veri toplama aracı dokümanlardır (%11). Dokümanlar kimi zaman kendisi bir veri toplama aracı olurken kimi zaman da doküman analizi bir veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çalışmalarda genellikle birden fazla veri toplam aracı kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan veri toplama araçlarının çalışma türüne göre incelenmesine Şekil 23’de ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Şekil 23. Yapılan Çalışmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Şekil 23’te verilen grafiğe göre tezlerde ve makalelerde veri toplama aracı olarak en fazla görüşme formu (N=73, N=66) kullanılmıştır. Ardından tezlerde en fazla kullanılan veri toplama aracı ölçek(N=40) olurken, makalelerde ise en fazla kullanılan veri toplama aracı formlar(N=37) olduğu görülmektedir. Tez ve makalelerde en az tercih edilen veri toplama araçları ise değer listesi(N=3) ve diğer araçlar(N=3) olmuştur. Diğer kullanılan araçlar içerisinde makalelerde birer kez kullanılan envanter, ses kaydı ve ön ve son algı metinleri yer almaktadır.

4.2.12. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Kullanılan Veri Analiz Tekniklerine Göre Dağılımı

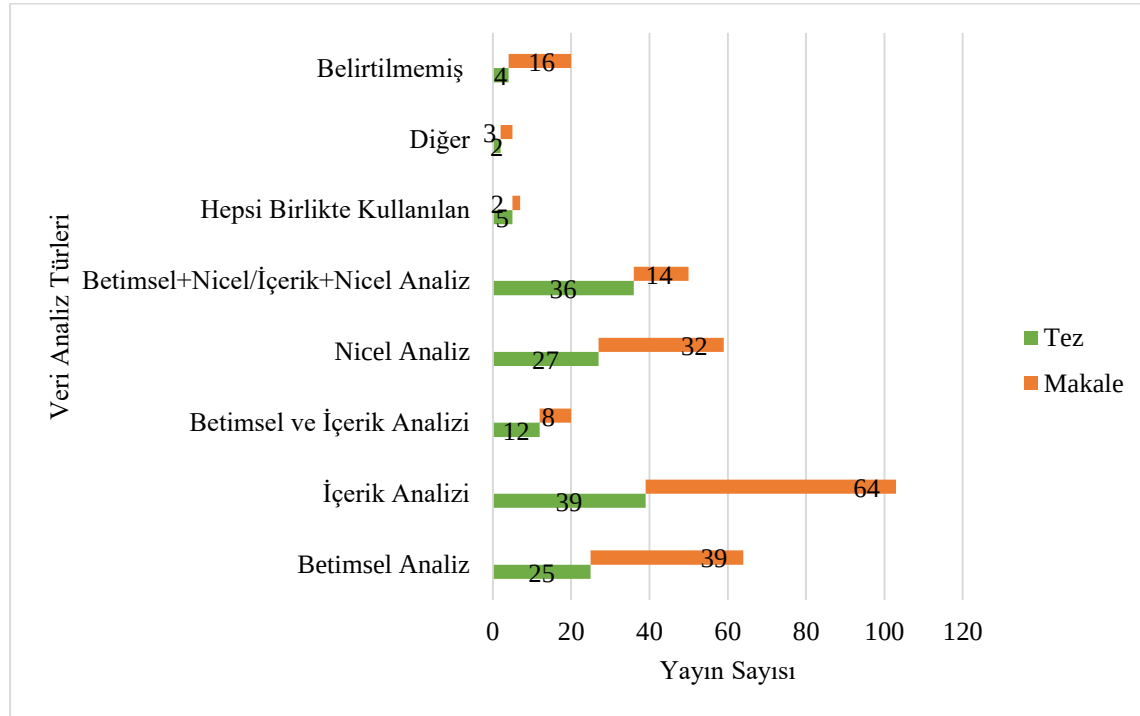
Tablo 15. Yapılan Çalışmaların Veri Analiz Tekniklerine Göre Dağılımı

Veri Analiz Türleri	Tez	Makale	N	%
Nitel Analiz	Betimsel Analiz	25	39	64
	İçerik Analizi	39	64	103
	Betimsel ve İçerik Analizi	12	8	20
	T-testi	19	19	38
	Pearson Korelasyon Analizi	2	2	4
Nicel Analiz	Faktör Analizi		3	3
	ANOVA	17	14	31
	ANCOVA	1		1
	Betimsel İstatistik	8	17	25
	Regresyon	1		1
	Betimsel İstatistik	8	14	22
	Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi	2	2	4
	Mann-Whitney U	7	8	15
	Kruskal Wallis	4	5	9
	Kolmogorov-Smirnov	2	1	3
	Shapiro-Wilk	3	1	4
	Betimsel +Nicel/İçerik +Nicel Analiz	36	14	50
	Hepsi Birlikte Kullanılan	5	2	6
	Diğer	2	3	5
	Belirtilmemiş	4	16	20
TOPLAM	150	179	329	100

Yapılan çalışmalarda kullanılan veri analiz tekniklerinin yer aldığı Tablo 15'te yer alan verilere göre çalışmalarda en fazla kullanılan analiz nitel analiz tekniklerinden içerik analizidir (%31). Yapılan çalışmaların %19'u ise yine nitel analiz tekniklerinden betimsel analiz tekniği kullanılarak yapılmıştır. Çalışmalarda %17 oranla nicel analiz teknikleri de

kullanıldığı görülmektedir. Nicel analiz teknikleri arasında çalışmalarda en fazla T-testinin tercih edildiği görülmüştür. Kullanılan analiz tekniğinin belirtilmediği 20 çalışma bulunmaktadır.

Şekil 24. Yapılan Çalışmaların Veri Analiz Türlerine Göre Dağılımı

Şekil 24'te verilen grafiğe göre tezlerde veri analiz türlerinden en çok içerik analizi (N=64), makalelerde de yine içerik analizi (N=39) kullanılmıştır. İçerik analizini tezlerde 25 ve makalelerde 39 çalışma ile betimsel analiz (N=64) takip etmektedir. Betimsel analiz ve nicel analizin veya içerik analizi ve nicel analizin birlikte kullanıldığı 50 çalışma bulunmaktadır. Ayrıca tümevarım analizinin kullanıldığı 3 makale, çıkarım merdiveni, fenomenolojik analizin kullanıldığı birer tez diğer analiz teknikleri (N=5) başlığı altında yer verilmiştir.

4.2.13. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Çalışılan Değerlere Göre Dağılımı

Tablo 16. Yapılan Çalışmaların Çalışılan Değerlere Göre Dağılımı

Çalışılan Değer		Tez	Makale	N	%
Öğretim	Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan	10	17	27	7
Programlarında	Değerler (Adalet, Aile birliğine Önem verme,				

Yer Alan Değerler	Bağımsızlık, Barış, Bilimsellik, Çalışkanlık, Dayanışma, Duyarlılık, Dürüstlük, Estetik, Eşitlik, Kültürel Mirasa Duyarlılık, Özgürlük, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Tasarruf, Vatanseverlik, Yardımseverlik)				
	Hayat Bilgisi Öğretim Programında Yer Alan Değerler (Öz Saygı, Öz Güven, Toplumsallık, Sabır, Hoşgörü, Sevgi, Saygı, Barış, Yardımseverlik, Doğruluk, Dürüstlük, Adalet, Yeniliğe Açıklık, Vatanseverlik, Kültürel Değerleri Koruma ve Geliştirme)	9	4	13	3
	Türkçe Öğretim Programında Yer Alan Değerler (Adil Olma, Aile Birliğine Önem Verme, Bağımsızlık, Bilimsellik, Çalışkanlık, Dayanışma, Duyarlılık, Dürüstlük, Estetik, Hoşgörü, Misafirperverlik, Sağlıklı Olmaya Önem Verme, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Temizlik, Vatanseverlik, Yardımseverlik, Yeniliğe Açıklık)		1	1	0,2
	Fen Bilimleri Öğretim Programında Yer Alan Değerler (Açık Fikirli Olmak, Ön yargısız Olmak, Bilimsel Olmak)	1		1	0,2
	İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Öğretim Programında Yer Alan Değerler (Açık Fikirlilik, Adalet, Arkadaşlık, Dostluk, Eşitlik, Paylaşma, Sevgi, Saygı, Aile Birliğine Önem Verme, Duyarlılık, Güven, Sabır, Sorumluluk, Cumhuriyet ve Değerleri, Özgürlük)		1	1	0,2
Kök Değerler	Adalet	13	12	25	6
	Dostluk	8	9	17	4
	Dürüstlük	12	12	24	6
	Öz Denetim	8	9	17	4
	Sabır	9	10	19	5
	Saygı	22	13	35	9
	Sevgi	15	9	24	6
	Sorumluluk	19	14	33	9
	Vatanseverlik	16	12	28	7
	Yardımseverlik	22	11	33	9

Schwartz'ın Değerler Listesi (Güç, Başarı, Hazcılık, Uyarılım, Özyönelim, Evrenselcilik, İyilikseverlik, Geleneksellik, Uyma, Güvenlik)	4	5	9	2
İyilikseverlik	1		1	0,2
Evrensellik	1		1	0,2
Rokeach'ın Değerler Listesi (Ailenin güvenliği Bağımsız, Barış içinde bir dünya, Bağışlayıcı, Başarma duygusu, Cesur, Bilgelik, Dürüst, Eşitlik, Entelektüel, Gerçek dostluk, Geniş Düşünen, Güzelliklerle dolu bir dünya, Hayal Gücü Kuvvetli, Heyecanlı bir hayat Hırslı, İç uyum İtaatkâr, Milli güvenlik, Kibar, Mutluluk Mantıklı, Olgun sevgi, Neşeli, Öz saygı, Otokontrollü, Özgürlük Seven, Rahat bir hayat, Sorumluluk sahibi, Selamete ulaşma, Temiz, Sosyal takdir görme, Yardımsever, Zevk, Yetenekli)		1	1	0,2
Eşitlik	1	1	1	0,2
Hoşgörü	7	3	10	2
Doğruluk	1		1	0,2
Güven		1	1	0,2
Özgüven		1	1	0,2
Çalışkanlık	1		1	0,2
Tasarruf	2	1	3	0,8
Özgürlük	1	1	1	0,2
Aile Birliğine Önem Verme	1	4	5	1
Temizlik	1		1	0,2
Misafirperverlik	2	1	3	0,8
Duyarlılık	2		2	0,5
Estetik		1	1	0,2
Empati	2		2	0,5
Merhamet		2	2	0,5
Dayanışma	1	2	3	0,8
Barış		1	1	0,2
Etik	1	1	2	0,5
Diğer (Aile, Din, Dil, Kültürel)	1	1	11	3

Değerleri Koruma ve Yerleştirme,
Zaman, Disiplin, Cumhuriyet,
Demokrasi, İletişim, Kültür, Bağlılık,
Sağlıklı olmaya önem gösterme, Azimli
olmak, Ön yargısız olmak)

TOPLAM

194

168

362

100

Yapılan tez ve makalelerde çalışılan değerlere göre dağılımına yer verildiği Tablo 16'ya göre tek başına en fazla çalışılan değer kök değerler içerisinde yer alan saygı (N=35) ve yardımseverlik (N=33) değeri olduğu görülmektedir. Elde edilen çalışmalarda genel olarak öğretim programlarının içindeki değerlere yer verilmiştir. Öğretim programları incelendiğinde en çok sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlerin çalışıldığı görülmektedir. Çalışmaların büyük çoğunluğunda ise kök değerler (N=255) birlikte veya ayrı ayrı yer almışlardır. Ayrıca çalışmalarda değerlerin sınıflandırılmasında öne çıkan Schwartz (N=9) ve Rokeach'ın (N=1) değer sınıflandırmalarında yer alan değerlerinin de çalışıldığı araştırmalar bulunmaktadır. Kök değerlerin dışındaki değerlerde ise en fazla çalışılan değer hoşgörü (N=10) değeridir. Yalnızca birer tez veya makalede çalışılan değerler ise diğer (N=11) başlığı altında incelenmiştir.

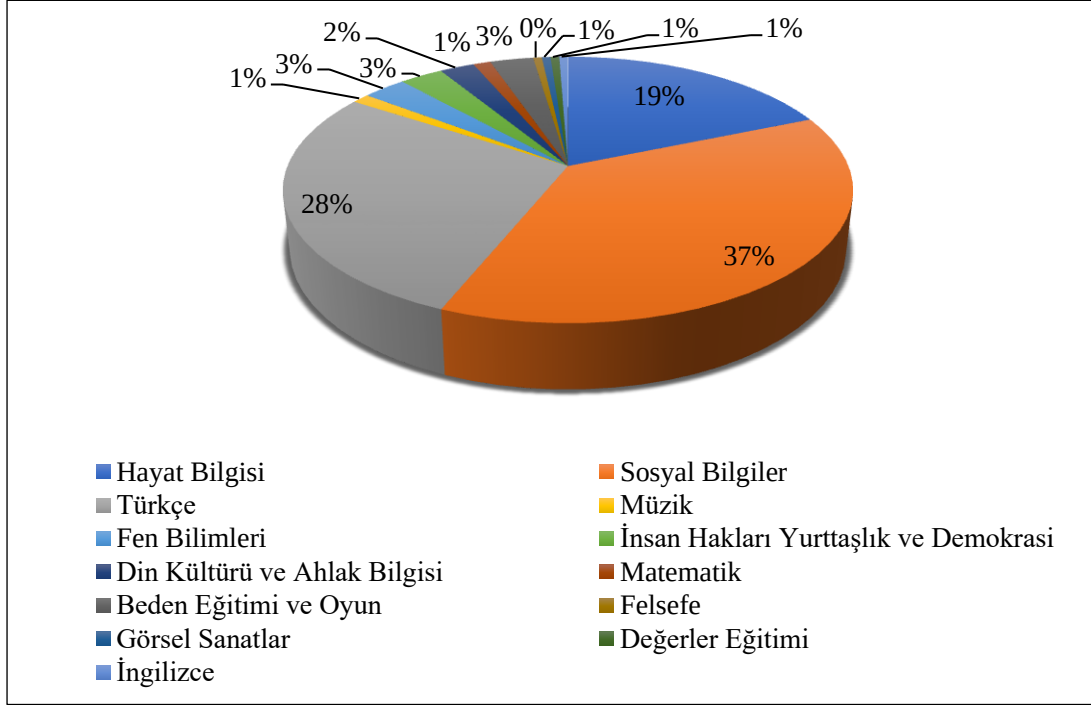
Şekil 25. Yapılan Çalışmalarda Öne Çıkan Kök Değerlerin Dağılımı

Şekil 25'te yer alan kelime bulutunda yapılan araştırmalarda çalışılan kök değerler verilmiştir. Kelime bulutunda daha çok kullanılan değerler daha büyük ve belirgin şekilde belirtilmiştir.

4.2.14. İlkokulda Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Çalışılan Disiplinlere Göre Dağılımı

Şekil 26. Yapılan Çalışmaların Çalışılan Disiplinlere Göre Dağılımı

Şekil 26'da verilen grafiğe göre yapılan çalışmalar disiplinlerine göre incelendiğinde en fazla çalışılan disiplinler sırasıyla Sosyal Bilgiler (%37), Türkçe (%28) ve Hayat Bilgisi (%19)'dir. Görsel sanatlar, İngilizce ve Felsefe disiplinlerinde birer çalışma bulunmaktadır.

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA

Değerler nesilden nesillere aktarılan, insanın ahlak ve karakter gelişiminin temelini oluşturan, yaşantısı boyunca çeşitli olaylar, durumlar karşısında verdiği tepkiler, sergilediği davranışlar, aldığı kararlarda etkili olarak kendini gösteren, içine doğduğu ortamdan itibaren aile, çevre, yaşantıları sonucu değişen ve gelişim gösteren insanın bir şeyi tercih etme, eğilim gösterme ve inanç duyma davranışlarının temelini oluşturmaktadır. Değerlerin eğitimi ilk olarak ailede kendiliğinden ve doğal olarak, çocuğun çevresindekilerin davranışlarına, tepkilerine bakarak bu davranışları taklit etmesi veya gözlemlemesi ile başlar. Daha sonra okul yaşamına başlayan çocuk buradaki sosyal yaşamdan, arkadaş çevresinden, okul ve sınıf ortamından ve programlara uygun olarak verilen eğitim ile değerleri doğrudan veya örtük olarak öğrenmeye devam eder. Okullarda verilen değerler eğitimi planlı ve sistematik bir şekilde öğretim programlarında belirlenen çerçevede öğretmenler tarafından verilmektedir. Değerler eğitiminin öğretim programlarında belirgin olarak yer alması, uygulanan çeşitli projelerle adının duyulması sebebiyle bu alana olan ilgiyi arttırmıştır. Bu araştırmada son yıllarda giderek önemi artan değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmaların bibliyometrik ve içerik analizi ile incelenmesi amaçlanmıştır. Zorunlu eğitimin ilk basamağı olması sebebiyle yapılan çalışmalar ilkokullar düzeyinde incelenmiştir. Araştırma kapsamında çeşitli sınırlandırmalar sonucunda YÖK Tez Merkezi, TR Dizin ve SOBİAD Atıf Dizini veri tabanlarında 1999-2022 yılları arasında ilkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan 329 ulusal çalışma ve Web of Science veri tabanında 1980-2022 yılları arasında ilkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan 10.892 uluslararası çalışmaya ulaşılmıştır. Elde edilen uluslararası çalışmalar yayın dili, yayınlanan yıl, anahtar kelime, yazar, yayınlanan ülke, kuruluş ve dergiye göre; ulusal çalışmalar tür, yayınlanan yıl, yayınlanan üniversite ve enstitü, yayınlanan dergi, amaç, kullanılan yöntem, hedef kitle, kullanılan veri toplama araçları, veri analiz teknikleri, çalışılan değer ve disiplinlerine göre analiz edilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

5.1. Bibliyometrik Analize İlişkin Tartışma

Araştırma kapsamında incelenen uluslararası makaleler yayımlandıkları yıl ve bu yıllarda yapılan atıf sayılarına göre incelenmiştir. İlkokulda değerler eğitimi hakkında veri tabanında yayınlanan ilk makaleler 1980 yılında yayınlanmıştır. Bu yılda yayınlanan

çalışmalardan biri O'Brien'in (1980) Mass media, education and the transmission of values (Kitle iletişim araçları, eğitim ve değerlerin aktarımı) çalışmasıdır. Diğer bir çalışma ise Governali ve Sechrist'in (1980) yayınladığı clarifying values in a health education setting: an experimental analysis (Sağlık eğitimi ortamında değerleri aydınlatmak- Deneysel analiz) adlı çalışmasıdır. İncelenen makalelerde en fazla çalışma yapılan yılın 2020 olduğu görülmektedir.

Web of Science (WoS) veri tabanında incelenen ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların en fazla 2020 yılında yayınlandığı, atıf sayısının en yüksek düzeye ulaştığı yılın ise 2022 yılı olduğu görülmektedir. Atıf sayısının yıllara göre düzenli olarak sürekli artış gösterdiği ilgili grafikten anlaşılmaktadır. Son yıllardaki çalışma sayısının yüksek olması ve atıf sayısının düzenli olarak artması değerler eğitimi konusunun güncelliğini devam ettirdiğini ve araştırmacılar tarafından ilgi gördüğünü gösterdiği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler araştırmacılar tarafından çalışmanın raporlaştırma aşaması bittikten sonra oluşan genel çerçeveye bakılarak belirlenir. Anahtar kelimeler çalışmayı genel hatları ile özetleyen, çalışmanın içeriği hakkında bilgiler veren, diğer araştırmacıların alanyazında işini kolaylaştıran, araştırmanın ulaşılabilirliğini arttıran öğelerdir (Tatar ve Tatar, 2008). Ulaşılan 10.892 çalışmada en çok kullanılan anahtar kelimeler “values” (değerler), “values education” (değerler eğitimi), “moral education” (ahlak eğitimi) ve “teacher education” (öğretmen eğitimi) kelimeleridir. İlkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan uluslararası çalışmalarda en sık kullanılan anahtar kelimeler ile bu araştırmanın verilerinin elde edilmesine yönelik kullanılan anahtar kelimelerin benzerlik gösterdiği görülmektedir. En sık kullanılan anahtar kelimeler ile Sökmen ve Nalçacı'nın (2020) ve Demiryürek'in (2023) WoS veri tabanında değerler eğitimi hakkında yayınlanan makaleleri inceledikleri çalışmalarında belirledikleri en sık kullanılan anahtar kelime ile uyumaktadır. Kullanılan anahtar kelimelerin ilkokul düzeyindeki çalışmalarda da sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Çalışmaların yayımlandıkları ülkelere göre incelenmesi amacıyla yapılan Atıf Analizi (Citation Analysis) sonucunda en fazla atıf yapılan ülkeler İngiltere, İsveç ve Avusturalya olarak sıralanmıştır. Huang ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada eğitim araştırmaları konularını bibliyometrik olarak incelemişlerdir. Yaptıkları çalışmada en çok yayın yapılan ülkeler ile benzerlik göstermektedir. En çok yayın yapılan ülkelerin atıf sayısında da daha önde olduğu düşünülebilir.

En çok atıf alan kuruluşların belirlenmesi amacıyla yapılan Atıf Analizi (Citation Analysis) sonuçlarına göre en fazla atıf yapılan kuruluş İsveç'te bulunan Linköping

Üniversitesi'dir. Linkoping Üniversitesi dünyanın en iyi üniversiteleri sıralamasında ilk 400'de yer almaktadır. Linkoping Üniversitesi'nden yayınlanan ilkokulda değerler eğitimi hakkında 24 makale bulunmaktadır. Bu makaleler arasında en yüksek atıf sayısına sahip makale Thornberg'in (2008) yılında yayınlanan 'The lack of professional knowledge in values education' adlı makalesidir.

İlkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan uluslararası makaleler yayınlandıkları dergilere göre Atıf Analizi (Citation Analysis) yapılarak incelendiğinde en fazla atıf yapılan dergiler sırasıyla Teaching and Teacher Education (Öğretmenlik ve Öğretmen Eğitimi), Journal of Moral Education (Ahlak Eğitimi Dergisi) ve Research Quarterly of Exercise and Sport (Egzersiz ve Spor Araştırmaları) dergileridir. Teaching and Teacher Education (Öğretmenlik ve Öğretmen Eğitimi) dergisi öğretmen ve öğretmen eğitimi geniş bir çerçeveden ele alan uluslararası bir dergidir. Dergi yüksek etki faktörüne (impact factor) sahip Q1 düzeyinde yer alan nitelikli bir dergidir. Dal'ın (2022) farklılaştırılmış eğitim hakkında yapılan çalışmaları bibliyometrik ve içerik analizi ile incelediği araştırmasının en fazla atıf alan dergi bulguları ile ve Demiryürek'in (2023) değerler eğitimi hakkında yapılan ulusal çalışmaları incelediği araştırmasında en çok atıf alan dergi bulguları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

WoS veri tabanında yayınlanan ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan uluslararası makaleler yazarlar ve atıf sayılarına göre incelenmiştir. VOSviewer programında yapılan Atıf Analizi (Citation Analysis) sonuçlarına göre yayınlanan makalelerde en fazla atıf alan yazarın Robert Thonberg (N=125) olduğu görülmektedir. Louise Archer ve Becky Francis 2005 yılında yayınladıkları 'British-Chinese pupils and parents constructions of the value of education' çalışmalarında İngiliz ve Çinli öğrencilerin ve ebeveynlerinin değerler eğitimine ilişkin algılarını araştırmışlardır. Bu çalışma 88 atıf alarak yazarları en çok atıf alan 2. yazar konumuna getirmiştir. Yaptıkları çalışmalar ile en fazla atıf alan yazarlar arasında Türkiye'den 4 yazarın bulunduğu da görülmektedir.

5.2. İçerik Analizine İlişkin Tartışma

Araştırma kapsamında elde edilen tezler yayınlandıkları üniversitelere göre incelenmiştir. Bulgulara göre ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan tezlerin en çok yayınlandığı üniversite Gazi Üniversitesi'dir (N=17). Bu üniversiteden sonra sırasıyla Necmettin Erbakan Üniversitesi (N=12), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi (N=8) ve yedişer tez çalışması ile Atatürk Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi takip etmektedir. Gazi

Üniversitesi Cumhuriyet'in ilk yıllarında kurulan Türkiye'nin eğitim alanında en köklü üniversitelerinden biridir. Eğitim alanında bu kadar köklü olması sebebiyle yapılan araştırma sayıları da oldukça fazla olmaktadır. Necmettin Erbakan Üniversitesi 2010 yılında kurulmuş olmasına rağmen bu alanda yapılan çalışmalar arasında ilk sıralarda yer almıştır. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nden yayınlanan değerler ile ilgili tez sayısı az olmasına rağmen yayınlanan tezlerin büyük çoğunluğunun ilkökul düzeyinde yapılmış olması sebebiyle üst sıralarda yer alabilmiştir. Değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların analiz edildiği araştırmalarda elde edilen verilere bakıldığında bu üniversitelerin yine üst sıralarda yer aldığı görülmekte ve bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir (Gülüm, 2023; Elbir ve Bağcı, 2013; Akman, 2020). Tezlerin yayınlandıkları üniversitelerin devlet üniversitesi veya vakıf üniversitesi olması açısından değerlendirildiğinde çalışmaların %96'sının devlet üniversitelerinden yayınlandığı görülmektedir. İlkokulda değerler eğitimi hakkında tez yayınlayan yalnızca 4 vakıf üniversitesi olduğu dikkat çekmektedir. Yayınlanan istatistiklere göre Türkiye'de 75 vakıf üniversitesi bulunmaktadır. Tez yayınlayan vakıf üniversitelerinin sayısı bu sayının %5'ini oluşturmaktadır. Vakıf üniversitelerinde bu konunun çok fazla tercih edilmediği düşünülebilir.

Araştırma kapsamında incelenen tezlerin yayınlandıkları enstitüye göre dağılımı incelendiğinde tezlerin büyük çoğunluğunun Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde (%61) yapıldığı görülmektedir. Bu bulgunun ortaya çıkmasında değerler eğitiminin daha çok eğitim bilimleri alanıyla ilgili olmasının ve üniversitelerde bu konunun çalışılabileceği yüksek lisans bölümlerinin bu enstitüler bünyesinde yer almasının ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne sahip olmayan üniversitelerde eğitim bilimleri alanının Sosyal Bilimler Enstitüsü veya Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde yer almasının etkili olduğu düşünülmektedir. Kapkın ve arkadaşlarının (2018) değerler eğitimi ile ilgili 1999-2017 yıllarında yapılan lisansüstü çalışmaları inceledikleri çalışmada da tezlerin en çok eğitim bilimleri enstitüsünden yayınlandığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Ulaşılan makaleler yayınlandıkları dergilere göre incelendiğinde 179 makale içinde ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili en çok yayın yapan dergi Değerler Eğitimi Dergisi'dir. Değerler Eğitimi Dergisi sosyal bilimlerde ahlak, karakter ve değerler eğitimi ile ilgili yayın yapan, bu alanda yoğunlaşan ilk ve tek dergi olma özelliği taşımaktadır. Değerler eğitimi alanında çalışma yapan araştırmacıların doğrudan konu alanına hitap etmesi açısından bu dergiyi tercih etme sebeplerinden biri olabilir.

Yayınlandıkları yıllara göre araştırmaların dağılımı incelendiğinde çalışmaların 2019 yılında yoğunlaştığı görülmektedir. Yıllara göre çalışma sayısının düzenli ve dengeli

dağılmadığı ifade edilebilir. Alan yazındaki değerler eğitimi alanında yapılan çalışmaları inceleyen Değirmençay ve Yeşiltaş, 2020 yaptığı araştırmada 2000-2020 yılları arası ortaokulda yapılan lisansüstü çalışmaları incelemiş ve en fazla çalışmanın 2019 yılında yayınlandığını tespit etmiştir. Türkçe eğitimi alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları inceleyen Akdeniz (2020) ve Akman (2020) yaptıkları çalışmalarda Türkçe disiplin alanında en fazla çalışmanın 2019 yılında yapıldığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Gülüm (2023) görsel sanatlar dersi alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları incelemiş, en fazla çalışmanın yine 2019 yılında yapılmış olduğu sonucuna ulaşmıştır. Farklı disiplinlerde değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmaları inceleyen bu yıldaki çalışmaların fazla olması çeşitliliği arttırmış ve bu sebeple ilkokuldaki çalışma sayısı da fazla olmaktadır. Değerler eğitimi hakkında yapılan 100 makaleyi bibliyometrik olarak inceleyen Ateş'e (2022) göre değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların 2005 yılından sonra artış göstermesinin sebebi ülkemizde bu tarihlerden sonra uygulanmaya başlanan yapılandırmacı eğitim yaklaşımının bir sonucudur. Yapılandırmacı eğitim yaklaşımında sosyal etkileşime ve çocuğun çevresine önem verilir, çocuğun değerlerin farkına varması, anlaması ve yapılandırması desteklenir (Güneş, 2015). Buna bağlı olarak uygulanan yaklaşımla değerler eğitimi ön plana çıkmış, hakkında yapılan çalışmaların sayısı giderek artmıştır.

İlkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmalar türlerine göre incelendiğinde makale türündeki çalışmaların tezlerden daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. İncelenen 329 çalışmanın 179'u makale türünde iken 150'si ise tez türündedir. Tezler kendi içinde türlerine göre değerlendirildiğinde ise tezlerin 128'i yüksek lisans, 22'si doktora tezidir. Yapılan doktora tezleri tüm tezlerin yalnızca %14'ünü oluşturmaktadır. Tezler arasında doktora tezlerinin daha az olmasının nedenleri üniversitelerde doktora düzeyinde daha az öğrenci olması ve araştırmacılar tarafından bu konu alanının fazla tercih edilmemesi olabilir. Gündüz ve arkadaşları (2017) 2000-2015 yılları arasında değerler eğitimi hakkında yapılan doktora tezlerini içerik analizi yapılarak incelemiş, doktora tezi çalışmalarında 2009 yılından sonra artış yaşandığını kaydetmişlerdir. Değerler eğitimi alanında yapılan lisansüstü çalışmaları inceleyen araştırmalarda da yüksek lisans tez sayısının doktora tezi sayısından daha fazla olduğu sonucu ile ilkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmaların incelendiği bu çalışmanın bulguları uyusmaktadır (Baş ve Beyhan, 2012; Değirmençay ve Yeşiltaş, 2020; Kapkın ve ark., 2018; Köksal-Süleymanoğlu, 2021).

Amaç bir araştırmanın izleyeceği yolu belirler, araştırmacıyı varmak istediği sonuca götüren ilk adımdır. İlkokulda değerle eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalar yapımla amaçlarına göre incelendiğinde en çok çeşitli değişkenler açısından öğretmen görüşlerinin

belirlemesi ve dokümanlarda değerlerin incelenmesi amacına yönelik yapıldığı ortaya çıkmıştır. Bu amaca yönelik olarak ilkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmalarda hedef kitlesi olarak en çok ilkokul öğrencileri ve sınıf öğretmenleri seçilmiştir. Araştırmanın değerler eğitimi hakkında çalışmaların ilkokulda incelenmesi sınırlılığı düşünüldüğünde araştırmalarda karşılaşılan hedef kitlenin ilkokul öğrencileri ve sınıf öğretmenleri olması araştırma doğrultusundadır. İlkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda hedef kitle olarak en az tercih edilen kitle okul yöneticileri, ortaokul ve lise öğrencileridir. Araştırmanın hedef kitlesi göz önüne alındığında ortaokul ve lise öğrencilerinin çalışma grubu olarak geride kalması söz konusu olabilir. Okul yöneticilerinin araştırmalarda daha az yer almasının sebebi okul yöneticilerinin değerler eğitimi sürecinde aktif olarak rol almaması olabilir. Arıcı ve arkadaşları (2022) ortaokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmada ilkokulda değerler eğitimine önem veren bir okulda öğrenim gören bir öğrencinin ileriki yaşantısında ahlaki kimlik gelişimi ve davranışlarına olumlu yönde yansıdığı sonucuna ulaşmışlardır. Okul yöneticisinin ve öğretmenin öğretim programlarına uygun olarak çalışmalar yapması, öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğrenmesini destekleyen fırsatlar sunması da değer kazanımına olumlu etki göstermektedir. Bu sebeple okul yöneticilerinin de ilkokulda değerler eğitimi sürecinde aktif olarak rol alması, gerekli ortamı oluşturması öğrenci kazanımları açısından olumlu sonuçlar doğurmaktadır.

İlkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmalarda hedef kitlesi olarak dokümanlar da tercih edilmiştir. Elde edilen çalışmalarda doküman olarak da en fazla ders kitapları ve çeşitli eserler seçilmiştir. Ders kitapları hem öğrenci hem de öğretmen için en kolay ulaşılabilen temel kaynaktır (Maden, 2021). İlkokul düzeyinde öğrenci seviyesine uygun olarak kullanılabilecek dokümanların sınırlı olması ve Türkiye’de aynı sınıf düzeyinde farklı ders kitaplarının basılmış olması sebebiyle ders kitaplarının daha çok tercih edildiği söylenebilir. Gez ve Çinpölat (2022) edebi ürünlerin sosyal bilgiler eğitiminde öğrencilere değer kazandırmada ve somutlaştırarak öğretimi açısından oldukça etkili olduğunu vurgulamışlardır.

İlkokulda değerler eğitimi ile ilgili çalışmalarda yöntem olarak daha çok nitel yöntemler tercih edilmiştir. Akman’a (2020) göre değerler eğitimi ile ilgili çalışmalarda nitel yöntemlerin nicel yöntemlere göre daha fazla tercih edilmesinin nedeni değer kavramının sosyolojik bir olgu olması ve sayısal verilerle doğru ifade edilemeyeceğinin düşünülmesidir. Değirmençay ve Ayça (2020) da değerler eğitimi çalışmalarında nitel yöntemler kullanılmasının daha iyi sonuç vereceğini düşünmektedir. Nitel bir araştırmada sosyal bir grupta yer alan insanlar, grup ortamı, grupta yer alan diğer insanlar ve aralarındaki ilişkiler

incelenir. Bu grubun ortak sembol veya düşüncelerini, diğer insanların algılayabilmesi adına araştırır ve cevaplar arar. Kişisel tutum, inanç, değer gibi sayısallaştırılamayacak verileri toplar ve sunar (Berg ve Lune, 2016). Bu bakımdan ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları inceleyen araştırmalarda yöntem olarak nitel yöntemin daha çok tercih edildiği düşünülmektedir. Değerler eğitimi ile ilgili lisansüstü tezleri inceleyen Köksal Süleymanoğlu (2021), Kuzu ve Yıldırım (2020), Er-Türküresin (2021), Kurtdeğir-Fidan ve Öner'in (2018) çalışmalarının bulguları ve Ateş (2022)'in değerler eğitimi konusunda en çok atıf alan 100 makaleyi incelediği araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Değirmençay ve Yeşiltaş'ın (2020) değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları ortaokul düzeyinde incelediği çalışmasında da en çok nitel yöntemin kullanıldığı görülmüştür. Bu sebeple değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda araştırma yöntemi olarak nitel yöntem seçilmesinin kademeye göre farklılık göstermediği düşünülmüştür. Çalışmalarda nitel yönteme göre daha az kullanılan diğer araştırma yöntemleri olan nicel ve karma araştırma yöntemleri sayısının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda farklı yöntemlerin kullanılması alanyazında çeşitlilik oluşturmaktadır. İncelenen araştırmalar kullanılan modele göre incelendiğinde en fazla durum çalışması kullanıldığı görülmektedir. Bu bulgu ile Değirmençay ve Yeşiltaş'ın (2020) değerler eğitimi ile ilgili çalışmaları inceledikleri çalışmanın bulguları benzerlik göstermektedir.

Bir araştırmada veri toplama yöntemi araştırmanın konusu, problemi ve hangi yöntem kullanıldığına bakılarak seçilir. Veri toplama yönteminin araştırmanın problemlerine hizmet etmesi, araştırmanın amacına ve kullanılan yönteme uygun olarak seçilmesi önem arz etmektedir (Karahan ve ark., 2022). İlkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmalarda hem nitel hem nicel veri toplama araçlarına başvurulduğu görülmektedir. İlkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmalar incelendiğinde yöntem olarak çalışmaların büyük çoğunluğunda nitel yöntem kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda veri toplama aracı olarak genellikle gözlem, görüşme, formlar ve dokümanlar kullanılmaktadır. Kullanılan yönteme ve araştırmaların amaçlarına uygun olarak ilkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda veri toplama aracı olarak en fazla görüşme formları seçilmiştir. Çalışmaların büyük bir çoğunluğunu oluşturan görüş belirleme amacına yönelik olarak yapılan çalışmalarda görüşme formlarının kullanılması incelenen çalışmalarda kullanılan diğer veri toplama araçlarına oranla bu doğrultuda fazla olmaktadır. Görüşme tekniğinde insanların sayısal olarak ifade edemeyeceği tecrübe ve yaşantılarına dayalı algı, inanç, tutum ve değerleri ortaya çıkarılır (Karahan ve ark., 2022). Görüşme tekniği ile kişisel duygu ve düşünceler açığa çıkarılır, kişi deneyimlerini, kendi duygu ve düşüncelerini birinci ağızdan

anlatarak farklı bakış açıları ortaya konmasına yardımcı olur (Türnüklü, 2000). Görüşme tekniği ile öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi değerler eğitiminde okul ortamının niteliği, öğretmen ve öğrenci davranışlarının temeli, değerler eğitimi uygulama sürecinde yaşananlar, uygulanan değerler eğitiminin etkililiği, uygulamada yaşanan sorunların tespiti açısından son derece önemlidir (Çengelci ve ark., 2013). Görüşme formları türlerine göre incelendiğinde yarı yapılandırılmış görüşme formları daha çok tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya ve katılımcıya daha esnek soru sorma ve cevap verme olanağı vermesi açısından daha çok tercih edildiği düşünülebilir. Analiz sonucu elde edilen bulgular ile Doğan'ın (2022) ters yüz edilmiş sınıfa yönelik yapılan tezleri bibliyometrik olarak incelediği çalışmasının bulguları ve Çiftçi'nin (2018) okul öncesi alanında yapılan çalışmaları incelediği araştırmanın bulguları benzerlik göstermektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmenin dışında incelenen araştırmalarda form, doküman ve ölçeklerin de yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Direkçi ve arkadaşları (2020), Gülüm (2023), Er-Türküresin (2021) araştırmalarında değerler eğitimi ile ilgili çalışmaları incelemiş ve veri toplama aracı olarak dokümanların öne çıktığı görülmüştür.

İlkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmaların kullanılan veri analiz tekniğine göre dağılımı incelendiğinde en fazla içerik analizinin (N=103) kullanıldığı tespit edilmiştir. İncelenen çalışmalarda araştırma yöntemi olarak en fazla nitel yöntemin kullanılması, veri analiz tekniği olarak nitel veri analiz tekniklerinin daha fazla tercih edilmesine yol açmıştır. İçerik analizinde doküman, kitap, metin, belge, görüşme ve gözlem transkriptleri gibi verilerde verilmek istenen mesajları ortak tema ve kategoriler altında sistematik olarak analiz edilir (Güler ve ark., 2015). Akmyradova'nın (2022) yaptığı çalışmanın bulguları ile de benzerlik göstermektedir.

İlkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan araştırmalarda çalışılan değerler incelenmiştir. Araştırmalarda tek bir değere odaklanan çalışmalara, öğretim programlarında verilen değerlere odaklanan çalışmalara ve değerler eğitimi alanında önde gelen kuramcıların değer sınıflamalarına odaklanan çalışmalara rastlanmıştır. Alanyazında değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları inceleyen araştırmalarda üniversite, dergi adı, kullanılan yöntem, araştırma modeli, veri toplama aracı, veri analiz tekniği açısından analiz edilmiş fakat araştırmaların çalışılan değer veya öne çıkan değerler açısından fazla değerlendirilmediği görülmüştür. Değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmaları inceleyen Kemiksiz'in (2019) metinlerde değerler eğitimi inceleyen lisansüstü çalışmaları incelemiş, çalışılan değerleri bu çalışmaya benzer bir şekilde tasnif ettiği görülmüştür. Söz konusu çalışmada öğretim programları arasından en fazla hayat bilgisi öğretim programında yer alan değerlerin

incelendiği tespit edilmiştir. Değirmençay ve Ayça (2020) da değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları incelemiş ve bu çalışma ile benzer şekilde çalışılan değerleri analiz ettiği görülmüştür. Yine söz konusu araştırmada öğretim programında yer alan değerlerin çalışıldığı görülmüştür. Tek bir değere odaklanan veya öğretim programlarında değerlerin incelendiği çalışmalarda genellikle araştırmancının adında çalışılan değer adı ve hangi öğretim programında yer alan değerler incelenecekse o öğretim programının adına yer verilmiştir. Minaz (2020); Göksu (2020); Özcel (2019); Karabulut (2020); Faiz ve ark., (2021) çalışmalarında vatanseverlik değerini, Altunsoy ve ark., (2021); Arıcı ve Maden (2018); Dalyan (2020); Kanatlı-Öztürk (2018) çalışmalarında saygı değerini, Demir ve Merter (2019); Onay (2020); Güney (2017) çalışmalarında sorumluluk değerini odak olarak alan ve çalışma adında değere yer veren çalışmalara örnek oluşturmaktadır. İlkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalarda en fazla kök değerlerden saygı, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerinin çalışıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Direkçi ve arkadaşlarının (2020) Türkçe eğitimi alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılan tezleri inceleyen çalışmalarındaki bulguları ile benzerlik göstermektedir. Çalışmalarda öne çıkan değerler ile sınıf öğretmenlerinin önceledikleri, önem verdikleri değerlerin uyumluluk gösterdiği de tespit edilmiştir (Dinçer ve Gozel, 2019; Dere ve Yavuzay, 2020; Doğan-Geysoğlu ve Koç, 2022).

Değerler eğitimi hakkında ilkokulda yapılan çalışmalar disiplin alanına göre incelendiğinde Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Fen Bilimleri, Türkçe, İngilizce, Görsel Sanatlar, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Beden Eğitimi ve Oyun, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Felsefe, Matematik, Müzik, Değerler Eğitimi derslerine yönelik çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir. Çalışmaların çoğunlukla %37 oranında Sosyal Bilgiler, %28 oranında Türkçe ve %19 oranında Hayat Bilgisi derslerinde yapıldığı görülmektedir. En az çalışma yapılan disiplin alanları bir çalışma ile Görsel Sanatlar, Felsefe ve Müzik dersi alanları olmuştur. Disiplin alanlarına bakıldığında ilkokul düzeyinde her ders alanından çalışmalar bulunması alanyazında çeşitlilik oluşturmaya ve tüm ders alanlarında değerler eğitimine yer verilmesi açısından olumlu yönde değerlendirilebilir. Aynı zamanda Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Hayat Bilgisi disiplin alanlarındaki çalışmaların diğer disiplin alanlarındaki çalışmalara oranla aralarında büyük bir fark olduğu söylenebilir. Diğer disiplin alanlarında en fazla 5, en az 1 çalışma bulunurken Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Hayat Bilgisi alanlarında değerler eğitimi ile ilgili ilkokulda yapılan çalışmalarda en az 32 çalışma bulunması dikkat çekmektedir. Değerler eğitiminin daha çok Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Hayat Bilgisi dersleri ile ilişkilendirilmesi ve bu derslerin öğretim programlarında 10 kök değer dışında farklı değerlere de yer verilmesi dolayısıyla bu disiplin alanlarının

araştırmacılar tarafından daha çok tercih edilmesine yol açmış ve yapılan çalışmaları arttırmış olabileceği düşünülmektedir. Sınıf öğretmenlerine hangi derslerde hangi değerleri kazandırıyor sunuz sorusu sorulmuş ve Hayat Bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Matematik derslerinde sıklıkla değerleri kazandırmaya çalıştıkları cevaplarını vermişlerdir (Aktepe ve ark., 2020). Bu sonuçlardan yola çıkarak öğretmenlerin sıklıkla değer kazandırmaya çalıştıkları disiplin alanları ile değerler eğitimi hakkında daha çok çalışma yapılan disiplin alanlarının uyum sağladığı görülmektedir.

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Bibliyometrik Analize İlişkin Sonuçlar

Web of Science (WoS) veri tabanında incelenen ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar en fazla 2020 yılında yayınlanmıştır. Atıf sayısının en yüksek düzeye ulaştığı yıl ise 2022 yılıdır. Atıf sayısının yıllara göre sürekli artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ulaşılan 10.892 çalışma en çok kullanılan anahtar kelimelere göre incelenmiştir. Yapılan analize göre üretilen 160 anahtar kelime arasında en çok kullanılan anahtar kelimelerin “values” (değerler) (N=13), “values education” (değerler eğitimi) (N=12), “moral education” (ahlak eğitimi) (N=6) ve teacher education (öğretmen eğitimi) (N=6) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmaların yayınlandıkları ülkelere göre incelenmesi amacıyla yapılan Atıf Analizi (Citation Analysis) sonucunda en fazla atıf yapılan ülkeler İngiltere(N=183), İsveç (N=125) ve Avusturalya (N=107) olarak sıralanmıştır.

İlkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan uluslararası çalışmalar yayınlandıkları kuruluşlara göre Atıf Analizi (Citation Analysis) yapılarak incelendiğinde en fazla atıf yapılan kuruluş İsveç’te bulunan Linköping Üniversitesi’dir (N=125, Doküman=2).

WoS’ta ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan uluslararası makaleler yayınlandıkları dergilere göre incelenmiştir. Atıf Analizi (Citation Analysis) kullanılarak yapılan analiz sonuçlarına göre en fazla atıf yapılan dergilerin Teaching and Teacher Education (Öğretmenlik ve Öğretmen Eğitimi) (N=47), Journal of Moral Education (Ahlak Eğitimi Dergisi) (N=27) ve Research Quarterly of Exercise and Sport (Egzersiz ve Spor Araştırmaları) (N=19) olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

WoS veri tabanında yayınlanan ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan uluslararası makaleler yazarlar ve atıf sayılarına göre incelenmiştir. VOSviewer programında yapılan Atıf Analizi (Citation Analysis) sonuçlarına göre yayınlanan makalelerde en fazla atıf alan yazarın Robert Thonberg (N=125) olduğu görülmektedir. Aynı makalenin yazarları olan Louise Archer ve Becky Francis ise 88 atıf almıştır. Yayınlanan makaleler Ortak Atıf Analizi (Co-citation Analysis) ile incelendiğinde en fazla atıf alan yazar Terry Lovat (N=28) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. İçerik Analizine İlişkin Sonuçlar

Araştırma kapsamında ilgili veri tabanlarında ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda kriterlere uygun 329 çalışmaya ulaşılmıştır. Yapılan çalışmaların türüne göre dağılımına bakıldığında ulaşılan çalışmaların %55'ini makaleler oluştururken %45'ini ise tez çalışmaları oluşturmaktadır. En fazla yayın yapılan tür 179 çalışma ile makaledir.

Araştırma kapsamında ulaşılan 150 tez yayınlandığı üniversite ve enstitüye göre incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre ilkökulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan tez çalışmalarının en fazla yayınlandığı üniversite Gazi Üniversitesi (N=17)'dir. En fazla tez yayınlanan diğer üniversiteler sırasıyla Necmettin Erbakan Üniversitesi (N=12), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi (N=8), Sakarya ve Atatürk Üniversitesi(N=7) olmuştur. Tezler yayınlandığı enstitüler açısından incelendiğinde ise %60 oranında eğitim bilimleri enstitüsü ve ona en yakın olarak %35 oranda sosyal bilimler enstitülerinden yayınlandığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca fen bilimleri enstitüsünden yayınlanan 1 tez bulunmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen diğer yayın türü olan makaleler ise yayınlandıkları dergi adlarına göre incelenmiştir. Araştırma kapsamında ulaşılan 179 makalenin yayınlandığı 84 dergiye bakıldığında en fazla yayın yapılan derginin 27 makale ile Değerler Eğitimi Dergisi olduğu görülmektedir. Turkish Studies dergisinde ise 18 makaleye rastlanmıştır.

Elde edilen çalışmalar yayın yıllarına göre incelendiğine çalışmaların %67'sinin 2017-2022 arasındaki yıllarda yapıldığı görülmektedir. Toplam olarak en fazla yayın yapılan yıl ise 2019 yılıdır. 2019 yılında ulaşılan makale sayısı 26 iken tez sayısı ise 43 tür. 2021 yılında yayınlanan makale(N=26) sayısı ile 2019 yılında yayınlanan makale sayısını eşit olduğu ortaya çıkmıştır. Yıllara göre araştırma sayılarının zaman zaman artıp azaldığı görülmektedir.

İncelenen tez ve makaleler amaçlarına göre değerlendirilmesi için tema ve kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan tema ve kodlara göre çalışmaların en çok görüş belirleme(N=106) ve doküman inceleme(N=106) amacına yönelik olarak yapıldığı görülmektedir. Görüş belirleme amacına yönelik olarak yapılan çalışmalarda daha çok öğretmen görüşleri belirlenmeye(N=62) çalışılmıştır. Doküman inceleme amacına yönelik çalışmalarda ise en çok tiyatro oyunları, atasözleri, şiir kitabı, bir yazarın eserleri gibi çeşitli dokümanlarda değerlerin incelenmesi(N=35) amacına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Diğer temalar incelendiğinde 59 çalışmanın uygulanan yaklaşım/program/etkinliğin sonucunda öğrenci, öğretmen ve velilerin değer kazanımı/eğilimine etkisinin belirlenmesi amacına

yönelik yapıldığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen tez ve makaleler yöntemlerine göre incelendiğinde çalışmalarda en çok nitel yöntem (%60) kullanılmıştır. Nitel yöntemler içinde ise durum çalışması en çok kullanılan yöntem olmuştur.

Araştırmada elde edilen çalışmaların hedef kitlelerine göre dağılımı incelenmiştir. Araştırmalarda seçilen hedef kitlesi büyüklüklerine göre 3 aralıkta incelenmiş, çalışmaların 234'ünün 1-100 sayı aralığında hedef kitlesi olarak seçildiği görülmüştür. İncelenen verilere göre ilkokulda değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmaların hedef kitlesini çoğunlukla öğrenci ve öğretmenler oluşturmaktadır. Öğrenciler kademelerine göre incelendiğinde en çok çalışma ilkokul kademesi(N=103) ile yapılmıştır. Öğretmen örneklem grubunda ise 102 çalışmanın sınıf öğretmenleri ile yapıldığı görülmektedir. En az çalışma ise lise kademesindeki öğrencilere(N=2) yönelik yapılmıştır. Ayrıca veri toplama aracı olarak dokümanların kullanıldığı çalışmalardan ders kitaplarının incelendiği 45 çalışma da veriler arasında yer almaktadır.

Araştırma kapsamında hedef kitlesi olarak ilkokul seçilen çalışmalar sınıf düzeylerine göre incelenmiştir. İncelenen 106 çalışmada sınıf düzeylerine göre en çok çalışma 4.sınıf düzeyindeki öğrenciler ile yapılmıştır.

Çalışmalar veri toplama araçlarına göre incelendiğinde en fazla kullanılan veri toplama aracı görüşme formlarıdır. Görüşme formları çeşitlerine göre incelendiğinde çalışmalarda en fazla kullanılan veri toplama aracının yarı yapılandırılmış görüşme formu(N=98) olduğu orta çıkmıştır.

Araştırma kapsamında ulaşılan çalışmaların veri analiz tekniklerine göre dağılımı incelendiğinde nitel veri analiz teknikleri, nicel veri analiz teknikleri ve her ikisinin bir arada kullanıldığı çalışmalar olduğu görülmektedir. Her iki tür çalışmada da en çok nitel veri analiz tekniği olan içerik analizi kullanılmıştır.

Araştırma doğrultusunda incelenen tez ve makalelerde çalışılan değerler incelenmiştir. Değerler öğretim programlarında yer alan değerler, kök değerler ve kök değerlerin dışında kalan değerler ve diğer değerler olmak üzere gruplandırılmıştır. İnceleme sonucunda araştırmalarda en çok kök değerlerin içinde yer alan saygı değeri çalışılmıştır. Saygı değerine 35 araştırmada yer verildiği görülmektedir. Saygı değerinin yanında kök değerlerden yardımseverlik değerine de 33 kez yer verilmiştir.

İlkokulda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar disiplin alanlarına göre incelendiğinde en çok çalışmanın sosyal bilgiler (%37) ve Türkçe (%28) disiplin alanlarında yapıldığı görülmektedir.

Öneriler

- Bu araştırmada değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların ilkökul düzeyinde incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın veri kaynaklarını WoS, YÖK Tez, TR Dizin ve SOBIAD Atıf Dizini veri tabanları oluşturmaktadır. Değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar DergiPark, Google Scholar, EBSCO gibi farklı ulusal ve uluslararası veri tabanlarında da incelenebilir.
- Yapılan çalışmalar hedef kitlesine göre incelenmiştir. Değerler eğitiminde okul - aile iş birliğinin önemi düşünüldüğünde veliler ile yapılan çalışmaların sayısı arttırılabilir.
- İlkokul düzeyinde yapılan çalışmaların daha çok 4.sınıf öğrencileri ile yapıldığı tespit edilmiştir. Diğer sınıf düzeylerinde de çalışmalara yoğunlaşılabilir.
- İlkokulun bir önceki kademesi olan okul öncesi kademesi ve sonraki kademeleri olan ortaokul ve lise düzeyinde yapılan çalışmalar da incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. Kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi* [Doktora tezi], Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Acat, M. B.ve Aslan, M. (2012). Yeni bir değer sınıflaması ve bu sınıflamaya bağlı olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerler, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1461-1474.
- Akçay, A. ve Tunagür, M. (2017). Türkiye’de değerlerin tespitine yönelik yapılmış yüksek lisans tezleri üzerine bir içerik analizi. *Ekev Akademi Dergisi*, (71), 53-72.
- Akdeniz, T. (2020). *Değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların Türkçe eğitimi açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi], Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Akgül, İ. (2020). *İlkokul öğrencileri için değer bilinçlendirme yaklaşımına dayalı değer eğitimi uygulaması* [Doktora tezi], Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Akman, S. (2020). *Türkçe eğitiminde değerler eğitimi üzerine yapılmış akademik çalışmaların değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi], Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Akmyradova, M. (2022). *Türkiye’de hayat bilgisi dersi ile ilgili yapılmış çalışmaların içerik analizi* [Yüksek lisans tezi], Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Aksaray, Ö. (2019). *Müzik alanında yazılan tezlerin bibliyometrik analizi* [Yüksek lisans tezi], Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Akyol, C., Çalık, İ. (2022). Türkiye’de yayla turizmi üzerine yapılmış lisansüstü araştırmaların bibliyometrik analizi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 299-315.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde "yardımseverlik" değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi* [Doktora tezi], Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aktepe, V. (2019). Ailede değerler eğitimi ve program ihtiyacı, Refik T. ve Kadir U. (Ed.) *Farklı yönleri ile değerler eğitimi* (3. Baskı, s. 77-93) içinde. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aktepe, V., Keser, H. ve Şeref, Ş. E. (2020). Sınıf öğretmenlerinin perspektifinden değerler ve değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(4), 897-918.

- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi* [Doktora tezi], Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Altunsoy Y. ve Namlı Z. (2021). Duygu ve düşüncelere saygı değerinin etkinlik temelli öğretiminin saygı eğilimine etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(42), 305-335.
- Al Husaeni, D. F., Nandiyanto, A. B. D. ve Maryanti, R. (2023). Bibliometric analysis of educational research in 2017 to 2021 using VOSviewer: Google scholar indexed research. *Indonesian Journal of Teaching in Science*, 3(1), 1-8.
- Arıcı, H. Y., Arıcan, S. ve Üker H. (2022). İlkokulda alınan değerler eğitiminin ortaokul dönemindeki tutum ve davranışlara etkisi üzerine karma bir araştırma, *Şarkiyat*, 14(3), 983-1011.
- Arıcı İ.ve Maden K. (2018). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programında saygı değeri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 237- 256.
- Ateş, H. (2022). *Türkiye'de değerler eğitimi konusunda en çok atıf alan ilk 100 makale: Bibliyometrik analiz çalışması* [Yüksek lisans tezi], Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Avcı, M. (2020). *Öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik tutumlarının incelenmesi*, [Yüksek lisans tezi], Fırat Üniversitesi, Elâzığ.
- Aydın, M. Z. (2014). Okulda değerler eğitiminin ilkeleri ve sorunları. *Uluslararası İnsani Değerlerin Yeniden İnşası Sempozyumu*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Ballı, M. N. (2022). *Sosyal bilgiler dersi değer eğitimi etkinliklerinde aile katılımı: öğretmen görüşleri ve uygulamaları*, [Yüksek lisans tezi], Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Baş, G.ve Beyhan, Ö. (2012). Türkiye'de değerler eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Journal of Values Education*, 10(24).
- Batmaz, O. (2023). İlkokulda milli-manevi değerlerin kazanımında sosyal ve kültürel faaliyetlerin etkisi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14 (2), 170-183.
- Batur, Z.ve Akdeniz, T. (2020). Değerler eğitimiyle ilgili yapılan tezler üzerine bir inceleme: Türkçe eğitimi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 1-11.
- Bayırlı, H., Doruk, O. ve Tüfekci, A. (2020). Öğretmenlerin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri: Afyonkarahisar örneği. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 865-894.
- Berg, L. B. ve Lune, H. (2019). *Qualitative research methods for the social sciences* (9.Baskı), Pearson.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*, Sistem Yayıncılık.

- Bolat, Y. (2016). Sosyal değerleri ve değerler eğitimini anlamak. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(29), 322-348.
- Budak, Y., Kurtoğlu, M. Ö., Atay, Ö. ve Egin, Ö. F. (2022). Matematik eğitimi alanında yapılan değerler eğitimi tezlerinin incelenmesi. *Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), 22-30.
- Büyüköztürk, ř., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, ř.ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, E. ve Sezer, ř. (2022). Türkiye’de eğitimin 20 yılı (2000-2021): Betimsel bir analiz. *Journal of Research in Education and Teaching*. 11(3), 58-69
- Chen, P. Y., Hwang, G. J., Yeh, S. Y., Chen, Y. T., Chen, T. W. ve Chien, C. H. (2021). Three decades of game-based learning in science and mathematics education: An integrated bibliometric analysis and systematic review. *Journal of Computers in Education*, 1-22.
- Cihangir-Tabak, Ü. (2019). *Türkiye ve İngiltere’de ilkokullarda değerler eğitimi uygulamalarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi], Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Coşar, Ü. (2009). *Hilmi Ziya Ülken’de bilgi ve değer* [Yüksek lisans tezi], Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Coşkun, İ., DüNDAR, ř. ve Parlak, C. (2014). Türkiye’de özel eğitim alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler ağısından incelenmesi (2008-2013). *Ege Eğitim Dergisi*, 15 (2), 375-396.
- Çalışkan H. ve Yıldırım Y. (2022). *Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi* (1. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çardaktan, A.N. (2023). *Eğitimde nesnelerin interneti ve akıllı öğrenme ortamları: Bibliyometrik analiz* [Yüksek lisans tezi], Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Çelik, Ö. ve Buluç, B. (2018). Disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 67-88.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum alışması* [Doktora tezi], Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Çengelci, T., Hancı, B. ve Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.

- Çetin, N. ve Balanuye, Ç. (2015). Değerler ve eğitim ilişkisi üzerine: Kaygı. *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, (24), 191-203
- Çırak G., Şahin-Sarkın D., Ünsal-Özberk E. ve Eriş-Hasırcı H. (2014). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin iletlediği değerler açısından incelenmesi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 4(1), 83- 95.
- Çiftçi, M. (2018). *Okulöncesi eğitimi alanındaki araştırmaların yönelimleri: bir içerik analizi* [Yüksek lisans tezi], Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Çubukçu, Z., Eker-Özenbaş, D., Çetinkaya, N., Satı, D. ve Yazlık-Şeker, Ü. (2016). Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gözünde öğretmenin sahip olması gereken değerler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2 (1), 25-37.
- Dal, E. (2022). *Farklılaştırılmış öğretim araştırmalarının eğilimi: Bibliyometrik ve içerik analizi* [Yüksek lisans tezi], Amasya Üniversitesi, Amasya
- Dalyan, N. (2020). *Din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde yer alan saygı değerinin hikâye temelli etkinliklerle öğretiminin öğrencilerin saygı eğilimlere etkisi* [Yüksek lisans tezi], Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Değirmençay, Ş. A. ve Yeşiltaş, İ. (2020). Değer eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Turkish Studies-Education*, 15(4), 2513-2530.
- Demir, F. (2018). *Değer öğretimi yaklaşımlarına göre hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi* [Doktora tezi], İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Demir F.ve Merter F. (2019). Değer aktarma yaklaşımına göre hayat bilgisi dersinde sorumluluk eğitimi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(29), 20- 38.
- Demirhan-İşcan, C. (2019). Değerler eğitiminde temel kavramlar. Figen E. ve Perihan Ü. (Ed.), *Karakter ve değerler eğitimi* (1. Baskı, s. 31-50) içinde. Anı Yayıncılık.
- Demiryürek, G. (2023). A bibliometric view on values education studies in the international arena. *Problems of Education in the 21st Century*, 81(1), 27-43.
- Dere, İ. ve Yavuzay, M. (2020). Sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (56), 61-91
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması* [Yüksek lisans tezi], Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Direkci, B., Akbulut, S., ve Şimşek, B. (2020). Türkçe eğitimi alanında yapılan değerler eğitimi tezlerinin incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 12(2), 117-140.

- Dinçer, B. ve Gozel, Ü. (2019). İlkokul programlarında (1-4) yer alan ve kazandırılması hedeflenen değerlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin ve öğrenci velilerinin görüşlerinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(38), 207-234
- Doğan, M. (2022). *Türkiye’de gerçekleştirilen ters yüz edilmiş sınıfa yönelik tez çalışmalarının bibliyometrik analizi* [Yüksek lisans tezi], Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Doğan-Geysoğlu, S. ve Koç, M. (2022). Sınıf öğretmenlerinin önceledikleri üç değer in demografik özelliklere göre incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (55), 264-275.
- Doğanay, A. (2015). Değerler eğitimi. Cemil Ö. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi* (4. Baskı s. 225-256) içinde. Pegem Akademi.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. ve Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Elbir, B.,ve Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*,8(1).
- Er-Türküresin, H. (2021). Evaluation of graduate studies on values education in Turkey: a content analysis study. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 13(2), 1640-1674.
- Ercan, M. S. (2020). *Değer yönelimlerinin müzakere tarzlarına etkisi üzerine bir araştırma* [Yüksek lisans tezi], Başkent Üniversitesi, Ankara
- Ertoý, M., Parlador, H. S. ve Öztürk, T. (2020). *Sosyoloji: kavramlar temalar yönelimler (bibliyometrik bir analiz)*. 12.10.2022 tarihinde <https://www.hiperkitap.com/sosyoloji-kavramlar-temalar-yonelimler-bibliyometrik-bir-analiz-BOOK2020041717090000000236> adresinden erişildi.
- Faiz, M., Turan, S. ve Karasu-Avcı, E. (2021). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının vatanseverlik değerine ilişkin görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 67-87.
- Genç A. ve Barut Y. (2019). Karakter eğitimi ve gelişiminde aile, çevre ve okul. Bayram Ö. (Ed.), *Karakter ve değerler eğitimi* (1. Baskı, 28-45) içinde. Pegem Akademi
- Gerz, B. (2022). *Kök değerler temelli YouTube dijital öykülerinin tematik içerik analizi* [Yüksek lisans tezi], Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Gez, A. ve Çinpolat, E. (2022). Sosyal bilgiler eğitimi alanında edebî ürünlerle ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 535-555.

- Governali, J. J., ve Sechrist, W. C. (1980). Clarifying values in a health education setting: An experimental analysis. *Journal of School Health*, 50(3), 151-154.
- Gökce, D. E. (2021). *Hayat bilgisi ders kitaplarının değer öğretimi yaklaşımları açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi], Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Göksu, M. (2020). Afganistan uyruklu ilkokul öğrencilerinin gözüyle vatanseverlik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(39), 33- 63.
- Gözel, Ü. (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi], Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Gözler, A., Haskuş, A., Ayhan, B., Karşı, E. ve Akın, Z. (2020). Değerler eğitimi kapsamında hazırlanan bilimsel çalışmaların farklı değişkenler göre incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 224-241.
- Güçlü, M. (2015). Türkiye'de değerler eğitimi konusunda yapılan araştırmalar. *Journal of International Social Research*, 8(38).
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. ve Taşgın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Seçkin Yayıncılık.
- Gülüm, B. (2023). Görsel sanatlar dersi ekseninde değerler eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 350-365.
- Gündüz, M., Başpınar, Z., ve Büyükkarcı, A. (2017). 2000-2015 yılları arasında değer eğitimi üzerine yapılan doktora tezlerinin içerik analizi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (31), 705-718.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar*. Ötüken Neşriyat.
- Güneş, F. (2015). *Değerler eğitiminde yaklaşım ve modeller*. Eğitimde Gelecek Arayışları: Düünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (2015: Bartın) CİLT I, 1.
- Güney, Ç. (2019). *Çizgi filmlerde değer yüklü mesajlarda içerik analizi: Şeker hoca ve Yusuf’un dünyası örneği* [Yüksek lisans tezi], Hitit Üniversitesi, Çorum.
- Güney, S. (2017). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sorumluluk değerine yönelik geliştirdikleri metaforların incelenmesi* [Yüksek lisans tezi], Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Gürdoğan-Bayır, Ö., Köse, T. Ç. ve Deveci, H. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarına göre ilkokullarda değer eğitimi. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 17(3).

- Güven, A. (2022). *Eğitim bilimleri alanında yapılan akademik özgürlük konulu çalışmaların bibliyometrik analizi* [Yüksek lisans tezi], Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Hallinger, P. ve Kulophas, D. (2019). The evolving knowledge base on leadership and teacher professional learning: A bibliometric analysis of the literature, 1960-2018. *Professional Development in Education*, 1-20.
- Huang, C., Yang, C., Wang, S., Wu, W., Su, J., ve Liang, C. (2019). *Evolution of topics in education research: a systematic review using bibliometric analysis*. *Educational Review*, 1–17.
- Hill, J. L. ve Hunter J. (2023) Examining the mathematics education values of diverse groups of students, *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology*.
- Kale, M. (2015). *Hayat bilgisi ders kitaplarının içerik analizi (1948-2012)* [Yüksek lisans tezi], Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kanatlı-Öztürk, F. (2018). *Çokkültürlü eğitim çerçevesinde hazırlanan etkinliklerle farklılıklara saygı değeri ve araştırma becerisi geliştirmeye yönelik bir eylem araştırması* [Doktora tezi], Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Kapkın, B., Çalışkan, Z. ve Sağlam, M. (2018). Türkiye'de 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16 (35), 183-207.
- Karabulut, B. (2020). *İlkokul hayat bilgisi dersinde vatanseverlik değerinin etkinliklerle öğretimi* [Yüksek lisans tezi], Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Karahan, S., Uca, S. ve Güdük, T. (2022). Nitel araştırmalarda görüşme türleri ve görüşme tekniklerinin uygulanma süreci. *Nitel Sosyal Bilimler*, 4(1), 78-101.
- Kardaş, M. N. ve Cemal, S. (2017). Değerler eğitimi ve Türkçe öğretiminde değer eğitimi üzerine yapılan araştırmalara ilişkin kaynakça denemesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 383-412.
- Kazu, İ. Y. ve Yıldırım, D. (2020). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi: bir içerik analizi çalışması. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(34).
- Kemiksiz, Ö. (2019). “Metin” merkezli değerler eğitimi çalışmaları: Lisansüstü tezler örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(18), 382-411.
- Keskin, Y. (2016). Değer sınıflaması üzerine aksiyonel bir deneme, *Turkish Studies*, 11(3), 1308-2140.

- Kızıltepe, Z. (2021). İçerik Analizi. Fatma Nevra S. ve Yasemin B. (Ed.), *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* (3. Baskı s. 260-275) içinde. Anı Yayıncılık.
- Kurtdede-Fidan, N. ve Öner, Ö. (2018). Değerler eğitime yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 4(1), 1-17
- Kutlu, İ. (2022). *Geometri öğretimi üzerine bibliyometrik ve içerik analizi* [Yüksek lisans tezi], Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Alanya.
- Kocarık-Gacar, B. (2018). *Büyük veri üzerine uluslararası literatürün bibliyometrik analizi* [Yüksek lisans tezi], Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Köksal-Süleymanoğlu, S. (2021). *Değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi], Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Maden, S. (2021). Türkçe Ders Kitapları ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Eğilimleri: Bir İçerik Analizi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 30-45.
- MEB (1973) Milli Eğitimin Genel Amaçları, Milli Eğitim Temel Kanunu. md.2. Erişim: 17 Kasım 2022, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1739.pdf>
- MEB (2018). Hayat bilgisi dersi öğretim programı (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar). Erişim: 26 Şubat 2022, <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=326>
- MEB (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). Erişim: 26 Şubat 2022, <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>
- Metin, Ö. ve Yılmaz, A. (2019). Değerler eğitimi alanındaki çalışmaların eğilimi: USBES örneği (2012-2017). *International Journal of Field Education*, 5(2), 72-93.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., ve Altman, D. G. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analysis: the PRISMA statement. *Annals of Internal Medicine*, 6(7), 1-6.
- Minaz M. ve Taş H. (2020). Effect of biography-based values education on the attitudes of 4th grade primary school students towards the value of patriotism. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 10(2), 555- 592.
- Morsümbül, Ş. (2014). *Değerlerin kuşaklararası değişimi: Ankara örneği* [Doktora tezi], Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Nelson, J. C. (1975). *Values and society*. Haydan Book Company.
- O'Brien, R.C. (1980). Mass media, education and the transmission of values. *Prospects* 10, 61-67.

- Ogur, Y., ve Altunay-Şam, E. (2021). Çocuk Hikayelerinin Değerler Eğitimi Açısından İşlevi ve Önemi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(67), 672-68.
- Onay, İ. (2020). *Sorumluluk değeri etkinliklerinin ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin sorumluluk kazanım düzeylerine etkisi* [Doktora tezi], Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Özcel, G. (2019). *3 ve 4.sınıf öğrencilerinin ve sınıf öğretmenlerinin vatanseverlik değerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özdil, N. (2021). *2000-2020 yılları arası fen eğitimi araştırmalarına bir bakış: Türkiye kaynaklı araştırmaların bibliyometrik analizi* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özer, M. (2022). *Türkiye'de eğitimin evrenselleşmesi*. T.C. Maltepe Üniversitesi.
- Özköse, H. (2017). *Yönetim bilişim sistemleri alanının Türkiye ve Dünya'daki bibliyometrik analizi ve haritası* [Doktora tezi], Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Pehlivan Yılmaz, A. (2019). *Sosyal bilgiler dersinde kültüre duyarlı eğitim uygulamaları: Mülteci öğrencilerle etkileşim* [Doktora tezi], Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *journal of documentation*, 25(4), 348-349.
- Rajevska, F., ve Kūkoja, K. (2021). Need for value education as an integral part of sustainable education. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 6, 468-482.
- Rojas-Sánchez, M. A., Palos-Sánchez, P. R. ve Folgado-Fernández, J. A. (2023). Systematic literature review and bibliometric analysis on virtual reality and education. *Education and Information Technologies*, 28(1), 155-192.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*, The Free Press.
- Sak, R., Şahin-Sak, İ. T., Öneren-Şendil, Ç., ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250.
- Sayar, N., Kılıçaslan, H., ve Karaçor, B. (2019). *Değerler Eğitime Yönelik Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Değerlendirilmesi*. 6. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi (2019: Kars).
- Schwartz, S. H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Torres, C., Gümüş, Ö. D. ve Butenko, T. (2016). Values tradeoffs propel and inhibit behavior: Validating the 9 refined values in four countries. *European Journal of Social Psychology*, 47, 241-258.

- Shareefa, M., ve Moosa, V. (2020). European Journal of Educational Research. *European Journal of Educational Research*, 9(1), 331-349.
- Soylu, N. (2019). *İlkokul 1. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi], Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Sökmen, Y. ve Nalçacı, A. (2020). A bibliometric analysis of the articles about values education. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 12(2), 720-735.
- Spranger, E. (1928). *Types of men*. Max Neimeyer.
- Sun, J., Liu, M., ve Hu, H. (2022). Values education through curriculum: A bibliometric analysis of researches in China. *2022 5th International Conference on Humanities Education and Social Sciences (ICHESS 2022)* (3017-3024). Atlantis Press.
- Supriadi, U., Supriyadi, T., Abdussalam, A. ve Rahman, A. A. (2022). A decade of value education model: a bibliometric study of scopus database in 2011-2020. *European Journal of Educational Research*, 11(1), 557-571.
- Surwase, G., Sagar, A., Kademani, B. S. ve Bhanumurthy, K. (2011). *Co-citation analysis: an overview*.
- Susar-Kırmızı F. (2014). 4. Sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinde yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 217- 259.
- Tezcan, M. (2018). *Değerler eğitimi-Sosyolojik yaklaşım* (1. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Thornberg, R. (2008). The lack of professional knowledge in values education. *Teaching and Teacher Education*, 24, 1791-1798.
- Tupan, T., Rahayu, R. N., Rachmawati, R. ve Rahayu, E. S. R. (2018). Analisis bibliometrik perkembangan penelitian bidang ilmu instrumentasi [Bibliometric analysis of research developments in the field of instrumentation]. *BACA: Jurnal Dokumentasi Dan Informasi*, 39(2), 135–149
- Türk Dil Kurumu (2022). *Güncel Türkçe sözlük*. Erişim: 10 Mayıs 2022 <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkmenoğlu M., Akyol P. Ve Çağınlar Z. (2021). Türkçe ve hayat bilgisi ders kitaplarındaki metinlerin değerler açısından karşılaştırılması. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 1(1), 20–33.
- Türnüklü, D. A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Ulak, H., Aygün, B. ve Öznacar, B. (2022). 2023 eğitim vizyonu belgesi'nde değerler eğitimi tasarımı: Mutlu Çocuklar Güçlü Türkiye. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 1-15.

- Ulusoy, K. (2017). Hayat bilgisi dersinde değerler ve değerler eğitimi. Bayram T. (Ed.). *Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi* (1. Baskı s. 323-351) içinde. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ulusoy K. ve Arslan A. (2019). Değerli bir kavram olarak değerler ve eğitimi. Refik T. ve Kadir U. (Ed.), *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* (3. Baskı s. 1-16) içinde. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ummanel, A., ve Dilek, A. (2016). Gelişim ve öğrenme. *Öğretim ilke ve yöntemleri* (1. Baskı s. 35-52) içinde. Pegem Akademi Yayıncılık.
- URL-1: <https://mjl.clarivate.com/collection-list-downloads> (Erişim Tarihi: 12.10.2022)
- URL-2: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezTeslimKilavuz.jsp> (Erişim Tarihi: 12.10.2022).
- URL-3: <https://trdizin.gov.tr/hakkinda/> (Erişim Tarihi: 12.10.2022)
- URL- 4: <https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=kurumsal/> (Erişim Tarihi: 12.10.2022)
- URL-5: <https://www.meb.gov.tr/2021-2022-orgun-egitim-istatistikleri-aciklandi/haber/27552/tr#:~:text=%C3%96rg%C3%BCn%20e%C4%9Fitimdeki%20%C3%B6%C4%9Frencilerin%201%20milyon,599'u%20orta%C3%B6%C4%9Fretimde%20yer%20ald%C4%B1/> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)
- Ülken, H. Z. (2001). *Bilgi ve Değer*. Ülken Yayınları.
- Ültay, E., Akyurt, H., ve Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201.
- Üsdiken, B. ve Pasadeos, Y. (1995). Organizational analysis in North America and Europe: A comparison of co-citation networks. *Organization Studies*, 16(3), 503-526.
- Vogel, R. ve Güttel, W. H. (2013). The dynamic capability view in strategic management: A bibliometric review. *International Journal of Management Reviews*, 15(4), 426-446.
- Wallace, D. (1989). Bibliometrics and citation analysis. J. N. Olsgaard (Ed.). *Principles and applications Of information science: For library professionals* (s.10-26) içinde. American Library Association.
- Welton, D. A. ve Mallan, J. T. (1999). *Children and their world: Strategies for teaching social studies*. Houghton Mifflin Company.
- Yeniay, S. (2019). *Behiç Ak'ın hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi], Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Yıldırım, Y. (2019). *Okul dışı etkinlik temelli değerler eğitimi programının öğrencilerin etkin vatandaşlık değerlerine etkisi* [Doktora tezi], Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık
- Zan, B.U. (2012). *Türkiye’de Bilim Dallarında Karşılaştırmalı Bibliyometrik Analiz Çalışması* [Doktora tezi], Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Zupic, I. ve Čater. T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.

ÖZ GEÇMİŞ**ESİN EBRU TOZLU****Öğrenim Bilgisi**

Lisans	Amasya Üniversitesi
2016-2020	Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı

Eserler

1. Tozlu, E.E. ve Kutlu Abu, N. (2021) “Değerler Eğitimi Hakkında Yapılan Çalışmaların Meta-Sentezi” Akyol, H.ve Işık, M. (Ed.) 19. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildiri Özet Kitabı (137-139).